

SISU

Sisälle suojautumisharjoitusten toteutuminen peruskouluissa

Käsityökasvatuksen
pro gradu -tutkielma

Laatijat:
Frans Jalonen
Emilia Leppänen

9.5.2022

Rauma

Oppiaine: Käsityökasvatus

Tekijä(t): Frans Jalonen & Emilia Leppänen

Otsikko: Sisälle suojautumisharjoitusten toteutuminen peruskouluissa

Ohjaaja: Käsityökasvatuksen professori Eila Lindfors

Sivumäärä: 83 sivua

Päivämäärä: 9.5.2022

Tässä tutkielmassa selvitetään sisälle suojautumisharjoitusten (SISU) toteutumista peruskouluissa. Aihetta ei ole tutkittu aikaisemmin, joten tällä tutkielmalla luodaan pohjaa aiheen tutkimiselle. Tutkielmalla pyritään lisäämään ymmärrystä aiheesta ja tuottamaan uutta tutkimukseen perustuvaa tietoa perusopetuksen turvallisuuskulttuurin kehittämistä varten. Sisälle suojautumiseen johtavat tilanteet ovat vaiettu ja sensitiivinen aihe, joten harjoitusten tarpeellisuus voi olla kyseenalaistettu monessa peruskoulussa. Riskit ovat kuitenkin olemassa olevia ja ne on tiedostettava. Harjoittelulla riskeihin pystytään varautumaan ja ennakoimaan niitä.

Peruskoulujen SISU-harjoitusten tilannetta selvitettiin tutkimusongelmien avulla. Alaongelmien avulla saadaan vastauksia tutkimuksen pääongelmaan, eli miten SISU-harjoitukset näyttäytyvät peruskouluissa. Alaongelmat keskittyvät tarkemmin tarkastelemaan harjoitusten sisältöjä, menetelmiä, määrää ja vastaajan näkökulmaa omasta turvallisuusosaamisestaan SISU-harjoituksissa.

SISU-harjoituksilla edistetään koulun turvallisuutta ja varaudutaan riskeihin. Tutkielman teoreettinen tausta on koostettu oppilaitosturvallisuuden edistämiseksi tarvittavasta teoriasta, koska aikaisempaa tutkimusaineistoa aiheesta ei ole. Tutkielman viitekehys on muodostettu oppilaitosturvallisuutta käsittelevistä käsitteistä. Tutkimus toteutettiin laadullisin ja määrällisin menetelmin eli tutkimuksessa hyödynnetään monimenetelmällistä tutkimusstrategiaa. Tutkimuksen kohdejoukkona toimivat opettajat, rehtorit ja koulun muu henkilökunta. Tutkimusaineisto kerättiin kohdejoukolta harkinnanvaraiseen otantaan perustuen kyselylomakkeella ja vastauksia saatiin 89. Kyselylomake koostui monivalintakysymyksistä, väittämistä ja avoimista kysymyksistä.

Tutkimustulosten perusteella saatiin selville, että vastaajat pitävät sisälle suojautumisharjoituksia tarpeellisina peruskouluissa. Sisälle suojautumista tulisi harjoitella ja kehittää entisestään. Tulosten perusteella näyttää siltä, että koulun henkilökunta (rehtorit, opettajat ja muu henkilöstö) tarvitsevat lisää tietoa SISU-harjoituksista, jotta he osaisivat ottaa huomioon oikeat SISU-harjoituksissa vaadittavat toimintamenetelmät. Koulun henkilökunta kaipaa ohjeita aiheen käsittelyyn oppilaiden kanssa, jotta harjoitus osattaisiin toteuttaa siten, etteivät oppilaat tuntisi harjoituksessa tai sen jälkeen pelkoa. Tuloksien perusteella voidaan päätellä, että mahdolliset kouluihin kohdistuvat sisälle suojautumista edellyttävät vaarat ja niiden perusteella tunnistettavat riskit tiedostetaan. Vaikka riskit tiedostetaan, niitä pidetään epätodennäköisinä. Siten harjoitukselle ei välttämättä nähdä välitöntä tarvetta. Sisälle suojautumisharjoituksilla kehitetään oppilaitoksen turvallisuuskulttuuria, turvallisuuskasvatusta ja ennakoitaan riskejä.

Avainsanat: Turvallisuus, turvallisuuskulttuuri, turvallisuuskasvatus, sisälle suojautuminen, SISU-harjoitus, oppilaitosturvallisuus, perusopetus.

Sisällys

1	<i>Johdanto</i>	5
1.1	Tutkimuksen taustaa	5
1.2	Aikaisempia tutkimuksia.....	6
2	<i>Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet</i>	9
2.1	Turvallisuuden muodostuminen oppilaitoksessa	9
2.1.1	Turvallisuuskulttuuri oppilaitoksessa	10
2.1.2	Riski ja riskienhallinta	11
2.1.3	Sisälle suojautuminen	13
2.1.4	Turvallisuusjohtaminen oppilaitosorganisaatiossa	14
2.1.5	Oppilaitosturvallisuus.....	15
2.1.6	Oppimis- ja työympäristö	17
2.1.7	Turvallisuuskasvatus.....	19
2.2	Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	21
2.3	Tutkimusongelmat.....	22
3	<i>Tutkimuksen toteuttaminen</i>	23
3.1	Tutkimusasetelma	23
3.2	Tutkimuksen kohdejoukko ja konteksti	24
3.3	Tutkimuksen aineiston hankintamenetelmät.....	24
3.4	Tutkimuksen kyselylomake	25
3.5	Aineiston käsittely	26
3.6	Tutkimusaineiston analyysimenetelmät	27
4	<i>Määrälliset tutkimustulokset</i>	30
4.1	Vastaajien kuvailu	30
4.2	Peruskouluissa toteutettavien SISU-harjoitusten sisällöt ja menetelmät.....	30
4.2.1	SISU-harjoitusta edeltävä toiminta	31
4.2.2	Harjoituksen aikainen toiminta	33
4.2.3	Harjoituksen jälkeinen toiminta	37
4.3	SISU-harjoitusten toteutuminen peruskouluissa	40

4.4	Vastaajan näkökulma turvallisuusosaamisestaan SISU-harjoituksissa.....	42
4.4.1	Summamuuttujien muodostaminen ja vertailu	46
5	<i>Tutkimustulosten laadullinen tarkastelu.....</i>	50
5.1	Turvallisuusosaaminen	50
5.2	Vapaat kommentit.....	51
6	<i>Pohdinta.....</i>	55
6.1	Yhteenveto vastauksista tutkimusongelmiin	55
6.2	Johtopäätökset.....	56
6.3	Tutkimusaineiston tuottamia pohdintoja SISU-harjoitusten toteutumiseen liittyen.....	58
6.4	Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyyys.....	60
6.5	Tutkimuksen eettisyyden tarkastelu.....	61
6.6	Jatkotutkimusehdotukset	62
7	<i>SISU-harjoitusten kehittäminen jatkossa ja toteutusehdotuksia</i>	64
7.1	SISU-harjoitus väkivallan uhatta	67
7.2	SISU-harjoitus ympäristöuhassa	67
	<i>Lähteet.....</i>	69
	<i>Liitteet.....</i>	76
	Liite 1. Tutkimuksen kyselylomake	76

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen taustaa

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan sisälle suojautumisharjoitusten (SISU) toteutumista peruskouluissa. Tutkielmassa kerätyn aineiston pohjalta tutkitaan sitä, millä menetelmillä, millä sisällöillä ja kuinka usein, sisälle suojautumisharjoituksia toteutetaan peruskouluissa. Lisäksi tutkielmassa selvitetään vastaajan näkökulmaa turvallisuusosaamisestaan sisälle suojautumisharjoituksissa. Tutkielman kohdejoukkona ovat peruskoulujen opettajat, rehtorit sekä muu henkilöstö. Muulla henkilöstöllä tarkoitetaan tässä kontekstissa sellaisia henkilöitä, jotka toimivat peruskoulussa muissa tehtävissä kuin opettajana tai rehtorina, mutta ovat osa koulun toimintaa. Tutkimustulosten pohjalta tarkastellaan, millaisista sisällöistä yleiset toimintaohjeet voisivat koostua peruskoulujen sisälle suojautumisharjoituksissa. Käytännöllisenä tavoitteena on laatia teorian ja tulosten pohjalta toimintaohje ehdotuksia, joita voitaisiin soveltaa myös muihin oppilaitoksiin.

Peruskoulu ja oppilaitos käsitteitä käytetään läpi tutkielman. Oppilaitos käsitteenä määritellään tässä tutkielmassa perusopetusta antavaksi yksiköksi, joka kattaa sen oppilaat, henkilökunnan ja koulurakennukset. Oppilaitos käsitetään laajemmaksi kokonaisuudeksi kuin peruskoulu. Tutkielman teoriaosassa käytetään käsitettä oppilaitos. Kun käsitellään tutkimuksen tuloksia, käytetään käsitettä peruskoulu.

Tässä tutkielmassa sisälle suojautumisharjoituksesta käytetään myös lyhennettä SISU-harjoitus. Kun puhutaan sisälle suojautumisesta yleisesti, ei käytetä lyhennettä. SISU-harjoitukset ovat tärkeä osa peruskoulujen turvallisuuskulttuuria, ja siksi myös harjoituksia pyritään järjestämään osana turvallisuuskasvatusta (Opetushallitus 2021). SISU-harjoittelu on tarpeellista, sillä sisälle suojautumista vaativia uhkia on olemassa. Näitä uhkia voivat olla esimerkiksi äärimmäinen sääilmiö, luonnonkatastrofi, savu, kemikaalivuoto rakennuksessa tai lähiseudulla, lähellä kuljetettavat kemikaalit, uhkaava henkilö ja jopa vaarallinen eläin oppilaitoksen pihalla. (Suomen pelastusalan keskusjärjestö (SPEK) 2021; Schildkraut, Nickerson & Ristoff 2019.)

Sisälle suojautumiseen liitetään usein uhkaavilta henkilöltä suojautuminen, sillä median uutisointi on keskittynyt vahvasti kouluväkivaltatapauksiin varsinkin kansainvälisesti. Suomen kouluhistorian aikana on tapahtunut viisi koulusurmatilannetta, joista kolme on tapahtunut

2000-luvun puolella (Yle 2019). Vaikka koulusurmaa pidetään epätodennäköisenä uhkana, on se silti mahdollinen uhka, eikä sitä pidä tällöin poissulkea. Waitinen (2011) on esittänyt jo 11 vuotta sitten, että nämä tulisi huomioida pelastussuunnitelmissa, ja sisälle suojautumista tulisi myös harjoitella ja siihen tulisi ohjeistaa kattavammin. (Waitinen 2011, 18.)

1.2 Aikaisempia tutkimuksia

Sisälle suojautumista on tutkittu verrattain vähän, eikä sen harjoittelun toteuttamista oppilaitoskontekstissa tiettävästi ole tutkittu Suomessa eikä kansainvälisesti. Samaan aikaan oppilaitoksiin kohdistuvat uhat ovat lisääntyneet viimeisten vuosikymmenten aikana (Yle 2019). Aikaisemmissa tutkimuksissa on tutkittu, mitä tositilanteessa olisi hyvä tehdä, mutta ei sitä miten SISU-harjoitukset toteutuvat ja millä sisällöillä. Lisäksi yleisiä toimintaohjeita on koostettu miten tositilanteessa tulisi toimia. (SPEK 2021; May 2018; Servoss 2017; SASKY 2017.) Sisälle suojautumisoppaita on toteutettu pari, jotka on koostettu kirjallisuuden perusteella. Kyseiset turvallisuusoppaat ovat pääosin Laurean ammattikorkeakoulun turvallisuusalan koulutusohjelman tekemiä. Oppaat ovat pääasiassa koostettu kirjallisuudesta, eivätkä ne perustu empiirisiin tutkimuksiin, joten kyseiset oppaat jäävät tuntumaan merkityksettömiltä ja luotettavuudeltaan haasteellisilta. (Ranta & Martikainen 2016; Vainikainen, Vastamäki & Virkkunen 2018.)

Tämä tutkielma nähdään tärkeäksi toteuttaa, jotta saadaan käsitys SISU-harjoitusten toteutumisesta peruskouluissa. Tutkielman teoriaosuudessa käsitellään yhdysvaltalaisia tutkimuksia. Näissä tutkimuksissa pääaiheena olivat kuitenkin kouluampumiset ja kouluväkivaltatapaukset. Yhdysvalloissa kouluampumisia ja kouluväkivaltatapauksia esiintyy moninkertaisesti verrattuna Suomeen (Irwin, Wang, Cui, Zhang & Thompson 2021). Tässä tutkielmassa keskitytään laajemmin SISU-harjoitusten sisältöihin ja menetelmiin, eikä niinkään sisälle suojautumiseen kouluväkivaltatilanteiden yhteydessä.

Yhdistävänä tekijänä kansainvälisissä tutkimuksissa on se, että niissä keskitytään turvallisuutta lisääviin teknologisiin järjestelmiin ja tekijöihin tai niiden tuomiin vaikutuksiin oppilaitoksissa. Aihetta käsitellään usein ääri-ilmiöiden kautta, kuten kouluampumisilla tai muilla äärimmäisillä väkivallan uhilla. Kun taas todennäköisimmät syyt sisälle suojautumiselle jätetään pienempää rooliin, kuten lähiympäristössä tapahtuva kaasuvuoto. Tutkimuksissa keskitytään lähinnä ennakoivien teknologiajärjestelmien ja erilaisten tekijöiden, kuten vartijoiden, tuomaan turvallisuuden tunteeseen, harjoitusten toteuttamisen sijaan. Lindstrom

Johnson, Bottiani, Waasdorp ja Bradshaw (2018) käsittelevät tutkimuksessaan turvahenkilöiden ja kameravalvonnan vaikutuksia turvallisuustietoisuuteen. Tutkimuksessa käy ilmi, että kyseisten turvatoimien lisääntynyt käyttö heikensi oppilaiden turvallisuustietoisuutta, kun taas näkyvillä turvallisuustoimilla, kuten vartijoilla ja kameravalvonnalla, nähtiin olevan positiivisia vaikutuksia oppilaiden kokemaan turvallisuuden tunteeseen. Servoss (2017) tutki myös vartijoiden ja kameravalvonnan vaikutuksia turvallisuustietoisuuteen. Tutkimuksen tuloksissa selvisi, että kouluissa, joissa on laajat ja näkyvät turvallisuustoimet, tapahtui enemmän erilaisia turvallisuuspoikkeamia.

Schildkrautin, Nickersonin, Ristoffin (2020) ja Schildkrautin, Nickersonin (2020) tutkimuksissa keskityttiin lähinnä harjoitusten ja koulutusten vaikutuksiin valmiuksien kehittäjinä. Tutkimuksissa käsitellään myös vastaajan tämänhetkisiä valmiuksia ja näkökulmia harjoituksiin. Schildkrautin, Nickersonin ja Ristoffin (2020) tutkimuksessa tavoitteena oli arvioida oppilaiden havainnointikykyä (perception) ja ymmärrystä hätävalmiustilasta useiden turvallisuuskoulutusten ja sisälle suojautumisharjoitusten aikana. Tutkimuksessa tutkittiin oppilaiden kokemia turvallisuuden edistämismuutoksia ja valmiuksia toimia hätätilanteessa. Oppilaiden tietämystä ja valmiuksia mitattiin alkutesteillä ja niitä mitattiin uudestaan koulutusten ja harjoitusten jälkeen. Tutkimuksessa selvisi, että käytetty koulutus- ja harjoitusohjelma paransi oppilaiden ja henkilöstön valmiuksia suojata itsensä tiettyyn tilaan. Koulutus- ja harjoitusohjelma ei kuitenkaan edesauttanut toimimaan tilanteissa, joissa ei pääse suojautumaan tai lukkiutumaan tiettyyn tilaan. Tuloksien pohjalta selvisi, että pelkillä lukitusjärjestelmillä ei voida luoda koko oppilaitoksen turvallisuuskulttuuria, vaan se on myös vahvasti riippuvainen oppilaitoksessa toimivien yksilöiden toiminnasta ja asenteista. (Schildkraut, Nickerson & Ristoff 2020.) Schildkraut ja Nickerson (2020) toteuttivat myös saman aineiston avulla toisen tutkimuksen. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka sisälle suojautumisen tehokkuus muuttuu harjoitusten aikana ja varsinkin, miten se on muuttunut koulutuksen jälkeen. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että koulutuksella ja harjoituksilla oli positiivisia vaikutuksia sisälle suojautumisen tehokkuuteen sekä toimintaan hätätilanteessa. Oppilailla oikeiden menetelmien käyttö sisälle suojautumisessa kehittyi ja henkilökunnalla selvä osaamisen lisääntyminen tapahtui mahdollisten vaarojen harjoittelussa, joita ei ollut ennen harjoiteltu. Koulutus vaikutti molempiin muutoksiin enemmän kuin harjoitus. (Schildkraut & Nickerson 2020.)

Yhteneväisyytenä kansainvälisissä tutkimuksissa nähtiin myös ajattelutapa, jossa riskin nähdään muodostuvan vain yksilön toimesta, eikä yksilöstä riippumattomista tekijöistä kuten sääilmiöstä tai mahdollisista onnettomuuksista, jotka voivat heikentää oppilaitosten turvallisuutta suoraan tai epäsuorasti. May (2018) tuo tätä ajattelutapaa esille artikkelissaan missä hän käsittelee oppilaitosturvallisuuden ymmärtämisen kehittämistä. May (2018) määrittelee oppilaitosturvallisuuden koostuvan väkivallan, häirinnän, kiusaamisen ja päihteiden käytön ehkäisemisestä.

Tutkimusten perusteella voidaan todeta, että yhdysvaltalaisessa oppilaitosturvallisuusajattelussa lähestytään turvallisuutta hyvin eri tavoin suomalaisiin peruskouluihin verrattuna. Yhdysvalloissa turvallisuusajattelu perustuu pääosin filosofiaan, jossa ajatellaan rakennuksen, jossa on ihmisiä, automaattisesti olevan turvallinen, ja että henkilöiden ollessa valppaina (awake) ja varuillaan ajatellaan heillä automaattisesti olevan riittävästi valmiuksia torjua turvallisuusuhkia. (Koffel 2015). Monessa artikkelissa nostettiin myös esiin kulttuuritaustoilla olevan vaikutusta oppilaiden kokemaan turvallisuuden tunteeseen ja oppilaitoksen näkyviin turvallisuustoimiin. Usein näissä artikkeleissa, joissa keskityttiin kulttuuritaustojen merkityksiin, oli myös esitetty paljon väkivallan ja päihteidenkäytön vaikutuksia. (Servoss 2017; Lindstrom Johnson, Bottiani, Waasdorp & Bradshaw 2018; Fisher Mowen & Boman 2018; Tanner-Smith, Fisher, Addington & Gardella 2018.)

2 Teorettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet

2.1 Turvallisuuden muodostuminen oppilaitoksessa

Tässä tutkielmassa turvallisuus -käsitettä lähestytään oppilaitoksen näkökulmasta. Turvallisuus voidaan määritellä oppilaitoksessa kolmen eri osa-alueen avulla. Nämä turvallisuuden osa-alueet ovat yhteiskunnan tavoitetila, organisaation turvallisuus ja yksilön kokema turvallisuus. (Waitinen 2011, 25–26; Brooks 2010, 225–226.)

Turvallisuus koetaan usein itsestään selväksi asiaksi ja turvallisuuteen kiinnitetään yleensä huomiota vasta, kun se on tavalla tai toisella menetetty. Jokaisella meistä on oma käsityksemme turvallisuudesta. Mutta mitä turvallisuus tarkoittaa – (Waitinen 2011, 26)

Oppilaitoksen kokonaisvaltaisen turvallisuuden muodostuminen on laaja prosessi ja siihen kuuluu paljon eri tekijöitä ja ulottuvuuksia. Turvallisella toiminnalla pyritään ylläpitämään oppilaitoksen valmiutta havaita turvallisuutta heikentäviä riskejä (Lindfors, Somerkoski, Waitinen, Jyrhämä, Sormunen & Seppälä 2020, 58). Merkittävin vaikuttaja tässä on eduskunta. Eduskunta säätää lait, joita noudattamalla pyritään takaamaan koulun turvallisuus. Lisäksi eduskunta myös päättää koulutuspolitiikan linjoista sekä rahoituksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä valtioneuvosto vastaavat koulutuspolitiikan suunnittelusta ja sen toimeenpanosta. Tässä opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa ja määrittää koulutuspolitiikan suuntaviivat ja strategiat. (Paasonen 2012, 30; Perusopetuslaki 1998/628, 29 §). Opetushallitus laatii opetussuunnitelman perusteet ja ammatillisen tutkintojen perusteet sekä kehittää koulutusta. Opiskelijoiden oikeusturvan valvonnasta taas vastaa aluehallintovirasto, joka käsittelee valituksia, arvioinnin oikaisupyyntöjä ja kanteluita. Kunnilla taas on puolestaan velvollisuus perusopetuksen järjestämiseen ja jokaisella kunnalla täytyy olla vähintään yksi koululautakunta, mikä on kunnanvaltuuston valitsema toimija. Vaikka oppilaitoksen turvallisuuteen vaikuttaa moni tekijä, on silti koulutuksen järjestäjällä iso vastuu turvallisen opetuksen järjestämisestä. Oppilaitoksen velvollisuus on järjestää turvallinen oppimisympäristö, niin fyysisesti, sosiaalisesti, psyykkisesti kuin myös pedagogisesti (Paasonen 2012, 30). Näitä oppimisympäristön ulottuvuuksia osana turvallisuutta on käyty laajemmin läpi luvussa 2.1.6.

2.1.1 Turvallisuuskulttuuri oppilaitoksessa

Käsitettä turvallisuuskulttuuri käytettiin ensimmäisen kerran yleisesti 1980-luvulla Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuuden tutkinnan yhteydessä. Onnettomuuden syyksi ei määritelty vain teknisiä syitä tai yksilön tekemiä virheitä. Pääsyynä pidettiin lähtökohtaisesti huonoa turvallisuusjohtamista, organisaatioturvallisuutta ja turvallisuuskasvatusta. Tätä pyrittiin havainnollistamaan turvallisuuskulttuuri käsitteellä. (Reiman, Pietikäinen & Oedewald 2008, 18; Antonsen 2009, 10–11).

Turvallisuuskulttuuri määritellään käsitteenä eri tavoilla, riippuen missä kontekstissa sitä käytetään ja mikä on sen asiasisältö. Turvallisuuskulttuurin nähdään koostuvan yksilön ja yhteisön kokemusten sekä opittujen sisältöjen pohjalta. Vaikka turvallisuuskulttuuri nähdään olevan vahvasti yhteydessä yksilön ja yhteisön asenteisiin, arvoihin ja sääntöihin, ei se ole vain sitä. Turvallisuuskulttuuri muodostuu organisaatioon, kun se määrittelee toimintavaatimuksia ja rajoituksia turvallisuuden edistämiseksi organisaatiossa. (Waitinen 2011, 51) Turvallisuuskulttuurin muodostamisen ja kehittämisen kannalta on tärkeää osata ymmärtää ja arvostaa turvallisuuskulttuuria, ja määrittää mitkä tekijät vaikuttavat turvallisuuskulttuuriin (Mathis & Galloway 2013, 89). Turvallisuuskulttuuria on jokaisessa organisaatiossa, mutta oppilaitoksen turvallisuuskulttuuri eroaa hyvin paljon eri organisaatioiden turvallisuuskulttuurista. Oppilaitoksissa turvallisuuskulttuuria voidaan pitää kehittyneenä silloin, kun oppilaitoksessa toimivat yksilöt voivat työskennellä kaikissa tilanteissa turvallisesti ja häiriöttä. Oppilaitoksen turvallisuuskulttuurin muodostumista ohjaa osaltaan opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma määrittää turvallisuuskasvatuksen sisällöt, joilla turvallisuuskulttuuria luodaan oppilaitokseen. (Lindfors & Somerkoski 2018, 293; Lindfors ym. 2020, 57.)

Oppilaitosorganisaatio muodostaa kaikkine jäsenineen toimivan kokonaisuuden. Siksi turvallisuuskulttuurin luominen ja ylläpitäminen ei ole vain johtoportaan tehtävä, vaan vastuu kuuluu osaltaan jokaiselle oppilaitoksessa työskentelevälle ja opiskelevälle. Oppilaitoksen tulee luoda edellytykset turvalliseen työskentelyyn, jolloin se nousee myös tärkeäksi osaksi oppilaitoksen arkipäivää ja vuorovaikutustilanteita. Turvallisuuskulttuurin nähdään olevan vahvasti yhteydessä oppilaitoksessa toimivien yksilöiden asenteisiin. Asteet ohjaavat yksilöiden toimintaa ja suhtautumista turvallisuuskulttuuriin ja siksi myös yksittäiset jäsenet

ovat merkittävä osa turvallisuuskulttuurin muodostumisesta. (Reiman, Pietikäinen & Oedewald 2008, 3–4, 18, 79.)

2.1.2 Riski ja riskienhallinta

Riski käsitteenä määritellään tässä tutkielmassa tarkoittavan mahdollista tilannetta, jossa oppilaitosorganisaation riskienhallinta voisi järkkäytyä. Riskillä tarkoitetaan tässä tutkielmassa tilannetta, joka altistaa vaaralle, kun taas vaaralla tarkoitetaan esimerkiksi tekijää, jolla on haitallisia vaikutuksia oppilaitoksen terveydelle tai turvallisuudelle.

*”-- jos veitset pidetään laatikossa, haavan saamisen todennäköisyys on pieni, kun taas veistä käytettäessä loukkaantumisen riski kasvaa merkittävästi.”
(Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) 2021)*

Riskienhallinnan määritellään Suomen standardoimisliiton (2018) mukaan olevan toimintaa, jonka avulla voidaan tunnistaa, arvioida ja käsitellä riskejä sekä niistä aiheutuvia vaikutuksia. Riskienhallinta kuuluu vahvasti organisaatio toimintaan ja näin ollen koko organisaatio on vastuussa sitoutumaan riskienhallintaan. Riskienhallinta auttaa oppilaitosta käsittelemään ja tunnistamaan esiintyviä epävarmuuksia ja riskejä. (SFS-ISO 31000:2018.) Hyvänä riskienhallintana pidetään sitä, kun ihmiset pystyvät tekemään oikeita asioita oikeaan aikaan ja pystyvät tekemään niitä jatkuvasti (Martin 2010, 82). Riskienhallintaosaaminen ja sen ylläpito kuuluvat koko oppilaitoksen henkilöstölle ja jokainen sen jäsen toteuttaa sitä omalla tavallaan ja resurssien puitteissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 8.) Riskienhallinta on oleellinen osa oppilaitoksen turvallisuuskulttuuria, jonka hallinnan avulla oppilaitosta voidaan ohjata. Riskienhallinnan tulisi olla oleellinen osa oppilaitosorganisaation johtamisessa kaikilla osa-alueilla (Rehacek 2019). Riskienhallinta koostuu isosta kokonaisuudesta, johon kuuluvat esimerkiksi strategiset-, taloudelliset-, operatiiviset-, ja vahinkoriskit. (Martikainen & Ranta 2020, 18.)

Riskienhallinta voidaan Sosiaali- ja terveysministeriön (2011) mukaan jakaa kahteen eri osa-alueeseen. Nämä osa-alueet ovat strateginen riskienhallinta ja operatiivinen riskienhallinta. Strateginen riskienhallinta on osa organisaation johdon toimintaa, jossa pyritään tunnistamaan ja analysoimaan mahdollisia riskejä ja skenaarioita, jotka voivat vaikuttaa organisaation toimintaan. Osana organisaation johdon suunnittelu-, päätöksenteko- ja johtamisprosessia tulee olla strateginen riskienhallinta, jotta toiminta on jatkuvaa ja tavoitteet ovat saavutettavissa. Operatiivisella riskienhallinnalla tarkoitetaan turvallisuusjohtamisen tukemista ja käytännön

turvallisuustoimintaa organisaatiossa. Tämä riskienhallinnan taso huolehtii organisaation yksittäisten kokonaisuuksien riskien ja turvallisuuden hallinnasta. Esimerkkejä tästä toiminnasta ovat: tietojen kerääminen, turvallisuustilanteiden analysointi ja raportointi johdolle. Nämä riskienhallinnan eri muodot eivät toimi erillisinä toimintamuotoina vaan operatiivinen riskienhallinta tukee aina strategista riskienhallintaa. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2011, 9–12.)

Kuva 1. Opetusalan turvallisuuden kokonaismalli (Teperi ym. 2018)

Kuvassa 1 kuvataan opetusalan turvallisuuden kokonaismallia ja siihen liittyviä toimia. Turvallisuuden kokonaismalli olisi yksi hyvä tapa noudattaa turvallisuuden hallintaa oppilaitoksissa. Tässä tutkielmassa keskitytään pääosin oppilaitosten mahdollisiin ennakoiviin toimiin. Tutkielmassa kuitenkin käsitellään turvallisuuden hallintamuotoja, jotka ovat edellytyksiä ennakoivalle toiminnalle, kuten turvallisuusjohtaminen. SISU-harjoitus on osa ennakoivia ja ennakoivan toiminnan toteutusmuoto, jolla pyritään näkemään ja ymmärtämään turvallisuustilanteen mahdolliset muutokset. SISU-harjoitus on ennakoiva toimintamalli mahdollisessa poikkeustilanteessa. Harjoituksella pyritään kehittämään oppilaitoksen turvallisuutta tunnistamalla riskit ja tiedostamalla riskiin liittyvät mahdolliset seuraukset. Tässä

tutkielmassa ei olennaista keskittyä jälkihoitoon, mutta se on silti tärkeä osa oppilaitoksen turvallisuuden hallintaa.

2.1.3 Sisälle suojautuminen

Sisälle suojautumista käytetään ensisijaisena suojautumiskeinona ulkopuolisten uhkien varalta. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi ympäristössä ilmenevät myrkylliset kaasut, haitallinen savu tai uhkaavasti käyttäytyvä henkilö tai eläin. Näiden lisäksi myös säteilyvaara on mahdollinen uhka turvallisuudelle. (Sisäministeriö 2021; Säteilyturvakeskus (STUK) 2021.) Tilanne, jossa henkilön on suojauduttava sisälle, voi tapahtua kenelle tahansa kansalaiselle. Pelastuslain (2011/379) tavoitteena on taata ihmisten turvallisuus. Pelastuslaki edellyttää, että toimijat ennalta ehkäisevät riskejä ja ohjaavat ihmisiä turvalliseen toimintaan myös onnettomuustilanteissa. Toiminnanharjoittaja ja rakennuksen omistaja ovat velvoitettuja varautumaan omalta osaltaan ympäristön, omaisuuden ja henkilöiden suojaamiseen mahdollisissa vaaratilanteissa. (Pelastuslaki 2011/379, 14 §.) Sisälle suojautumisen yhtenä menetelmänä on siirtyä väestönsuojaan. Väestönsuoja on erillinen siihen tarkoitukseen rakennettu tila, jonka on suojattava henkilöä rakennussortumilta, myrkyllisiltä aineilta sekä ionisoivalta säteilyltä (Pelastuslaki 2011/379, 74 §). Väestönsuoja tulee rakentaa jokaiseen uuteen, vähintään 1200 neliömetrin rakennukseen (Sisäministeriö 2021).

Sisälle suojautumista tulisi myös harjoitella. Tilanteet, joissa sisälle suojautumista vaaditaan ovat sellaisia, jotka voivat altistaa ihmiset vaaraan ja siksi on tärkeää taata, että näissä tilanteissa asiat sujuvat hyvin (SPEK 2021). Tässä tutkielmassa sisälle suojautumista tarkastellaan oppilaitostasolla. Oppilaitoksissa järjestetään SISU-harjoituksia, vaikka Opetushallitus (2021) suosittelevat, että vain henkilökunnan tulee harjoitella väkivaltatilanteisiin liittyvää sisälle suojautumista erikseen järjestetyissä koulutustilaisuuksissa. Oppilaitokset tekevät myös yhteistyötä eri turvallisuusvirastojen kanssa SISU-harjoituksissa. Oppilaitoksissa pitäisi pyrkiä järjestämään SISU-harjoitus vähintään kerran vuodessa poliisin, pelastuslaitoksen ja terveystoimen kanssa. (Opetushallitus 2021.)

SISU-harjoitusten ja muiden turvallisuusharjoitusten, kuten poistumisharjoitusten, tavoitteena on kehittää kohdejoukon lihasmuistia, niin että, tiedostetaan tilanteen vaatimat toimintatavat. Lihasmuistin kehittäminen poikkeustilanteiden varalta auttaa toimimaan, vaikka henkilö joutuisikin paniikkiin. Tämän avulla keho tietää miten tulee toimia tilanteesta riippumatta. Oppilaitoksissa on välttämätöntä järjestää kyseisiä harjoituksia, koska niiden avulla voidaan

kehittää oppilaiden itseluottamusta tositilanteissa ja tietoisuutta erilaisista käytänteistä. (Schildkraut ym. 2020.) Harjoituksiin valitut toimintamallit tulee valita käytänteistä, jotka perustuvat hyväksi todettuihin toimintamalleihin. Harjoituksiin pitää suhtautua aina tilanteen vaatimalla vakavuudella ja siksi toimintamallien tulee olla perusteltuja. (Schildkraut & Nickerson 2020.)

Varsinaisen sisälle suojautumisen vaiheet ja menetelmät vaihtelevat suojautumisen syyn mukaan. SPEK (2021) on määritellyt yleiset toimintaohjeet ympäristöuhkien varalle, kuten kaasuvuoto tai kemikaalivuoto. Ympäristöuhan suojautumiselta tärkeimpänä pidetään sisätilojen eristämistä ulkoilmalta. Näihin keinoihin kuuluu koneellisen ilmanvaihdon-, ovien, ikkunoiden- ja tuuletusaukkojen sulkeminen. SPEK (2021) myös suosittelee siirtymään rakennuksen yläkerrokseen, välttämään matkapuhelimen käyttöä ja seuraamaan tilannetta radion tai television välityksellä. Vaara- ja uhkatilanteissa toimintaohjeet ovat usein koulukohtaisia. Opetushallitus (2022) määrittelee, että koulun johto laatii paikallisen viranomaisen kanssa yhdessä toimintaohjeet vaara- ja uhkatilanteiden varalle. Ohjeet on tarkoitettu ainoastaan koulun turvallisuusvastaaville ja ohjeita ei luovuteta kolmansille osapuolille ilman viranomaisen lupaa. Yleisiä toimintamenetelmiä sisälle suojautumista vaadittavissa vaara- ja uhkatilanteissa ovat ovien lukitseminen, valojen sammuttaminen, verhojen sulkeminen, tilassa turvallisen sijoittumisen huomioiminen ja matalana pysyminen. Opettajan tai tilassa vastuussa olevan, tulisi hiljentää puhelin, mutta pitää se päällä ja muiden tilassa olevien tulisi sulkea puhelimensa. (OPH 2021; SASKY 2017; Schildkraut ym. 2020)

2.1.4 Turvallisuusjohtaminen oppilaitosorganisaatiossa

Turvallisuusjohtaminen ja riskienhallinta kulkevat vahvasti rinnakkain oppilaitosturvallisuudessa. Oppilaitoksen johtaminen luo organisaatioon turvallisuutta ja arvioi siihen kohdistuvia riskejä. Lisäksi turvallisuusjohtamisella varmistetaan henkilöstön osaaminen ja sitoutuminen turvalliseen toimintaan. Organisaatiossa turvallisuusjohtamisella on merkittävä rooli toiminnan varmistajana ja vastuunottajana. Lisäksi se takaa velvollisuuksien ja resurssien varmistamisen organisaation toiminnan vahvistamiseksi. (Paasonen 2012, 175.)

Turvallisuusjohtaminen on osa organisaation kokonaisvaltaista toimintaa, jolla hallitaan organisaation turvallisuutta. Turvallisuusjohtaminen tarkoittaa organisaation pyrkimystä hallita ja koota organisaatiossa esiintyvät turvallisuuden osa-alueet yhdeksi kokonaisuudeksi. Turvallisuusjohtaminen on organisaatiossa jatkuva prosessi, jonka tavoitteena on

työympäristön jatkuva kehittäminen, ennakkoinnin ja korjaavan toiminnan avulla. Turvallisuusjohtaminen kulkee normaalin organisaation johtamisprosessin rinnalla, missä yhdistellään erilaisia menetelmiä ja toimintatapoja ihmisten johtamisen lisäksi. Turvallisuusjohtamiselle on paljon erilaisia ohjenuoria, joita voidaan käyttää turvallisuusjohtamisen rakentamisen pohjana. Loppujen lopuksi jokainen kuitenkin luo itse organisaation turvallisuuden osaltaan. (Paasonen 2012, 79–80.)

Oppilaitoksen turvallisuudesta vastaa rehtori ja turvallisuuden asiantuntijoiden tukemana rehtori pystyy kehittämään turvallisuutta (Sisäministeriö 2014). Rehtori voidaan luokitella oppilaitoksen johtajaksi, koska rehtori vastaa oppilaitoksen toiminnasta. Hertig, McGough ja Smith (2007) sekä Hertig ja Rowett (2007) määrittelevät, että johtajien tehtävänä on välittää alaisilleen näkemyksiään ja tavoitteitaan, sekä myös menetelmiä tavoitteiden saavuttamiseksi. Johtajien vastuulla on kouluttaa tai järjestää turvallisuuskoulutusta alaisilleen. Johtajan on myös oltava kannustava ja motivoiva. Johtajan tulee osata delegoida ja jakaa alaisilleen oikeat roolit, jotta lopulliset tavoitteet organisaatiossa saavutetaan ja ylläpidetään. (Hertig, McGough & Smith 2007, 221; Hertig & Rowett 2007, 263. Sanastokeskus TSK. 2021.)

2.1.5 Oppilaitosturvallisuus

Tässä tutkielmassa turvallisuus määritellään osana oppilaitoksen turvallisuuden näkökulmaa. Oppilaitosturvallisuus muodostuu tässä kokonaisuudessa pääosin lakien määritelmien mukaan. Useat lait kuten pelastuslaki (14 §) ja työturvallisuuslaki (1 §) määrittävät, että oppilaitoksen tulee ennaltaehkäistä vaaratilanteiden syntymistä sekä suojata henkilöitä, omaisuutta ja ympäristöä. Pelastuslaki myös velvoittaa oppilaitosta laatimaan pelastussuunnitelman oppilaitokselle, jonka tarkoituksen on taata oppilaitosturvallisuus. (Pelastuslaki 2011/379; Työturvallisuuslaki 2002/738.)

Lindfors (2012) määrittelee teoksessaan oppilaitoksen olevan organisaatio, jossa sen henkilöstö muodostaa työ- ja oppimisyhteisön. Oppilaitosorganisaation henkilöstöön kuuluu oppilaat, rehtori, opettajat ja sekä muu henkilöstö, kuten kiinteistöhoitajat. Rehtori vastaa oppilaitosorganisaation toiminnasta ja turvallisuudesta, mutta koulussa voi olla myös erikseen nimetty turvallisuusvastaava. (Perusopetuslaki 1998/628, 37 §.) Oppilaitoksen pääasiallisena tehtävänä on ohjata oppilaat saavuttamaan opetussuunnitelman määrittelemät sisällöt ja tavoitteet. (Lindfors 2012, 14–15). Vaikka opetushallitus (2021) määrittelee oppilaitoksen käsitteenä olevan perusopetuksen jälkeinen koulutuslaitos, kuten lukio. Tässä tutkielmassa

oppilaitoksella tarkoitetaan peruskoulua eli perusopetusta antavaa yksikköä. Oppilaitoksen tulee mahdollistaa perusopetuslain määrittelemän opetuksen tavoitteiden saavuttaminen. Oppilaitoksessa tapahtuvan opetuksen tavoitteena on perusopetuslain (1998/628) mukaan:

-- tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. (Perusopetuslaki 1998/628)

Oppilaitosten tulisi myös kehittää toimintamallejaan turvallisuuden edistämiseksi ja varautua turvallisuuspoikkeamatilanteisiin (Lindfors & Somerkoski 2018). Tutkimuksessa (Somerkoski, Kärki & Lindfors 2019) on osoitettu, että kokemuksellisessa oppimisympäristössä eli turvallisuusharjoituksissa oppilaiden turvallisuusosaaminen kehittyi merkittävästi. Lisäksi tutkimuksessa selvisi, että turvallisuusharjoituksilla on merkittävä rooli osana oppilaiden myönteisiä turvallisuusasenteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2013) mukaan oppilaitosten turvallisuuskulttuurin ja turvallisuuden edistämiseksi on tärkeää, että oppilaitokset kykenevät tekemään yhteistyötä eri viranomaisten kanssa ja muiden oppilaitosten kanssa. Yhteistyö on tärkeää paikallisella ja alueellisella tasolla, koska tavoitteena on jakaa tietoja ja taitoja turvallisuuden edistämiseksi. Eri ammattiryhmien ja hallinnonalojen, sekä koulun ja kodin välinen vuorovaikutusprosessi luovat hyvinvointia ja turvallisuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013, 45.) Kansainvälisissä tutkimuksissa yhteistyö esiintyy myös merkittävässä roolissa. Modzeleskin ja muiden (2012) mukaan Yhdysvalloissa erilaisten viranomaisten yhteistyöllä on onnistuttu luomaan suunnitelmia turvallisen kouluympäristöjen takaamiseksi.

Tässä tutkielmassa keskitytään erityisesti tarkastelemaan oppilaitosturvallisuuden hallintaan ja turvallisuuskulttuuriin suomalaisissa peruskouluissa, eikä oppilaitosturvallisuuden kansainvälisen näkökulman tarkasteluun. Yhteiskunnan turvallisuuden tavoitetilaksi määritellään ne toiminnat, jotka hallitsevat ja varmistavat turvallisuutta, luovat turvallisuutta ja suojaavat sekä ennakoivat mahdollisia uhkia. Oppilaitoksen turvallisuudella pyritään turvaamaan oppilaitoksen toiminta ja tavoitteiden saavutettavuus. Turvallisuuden tulee olla osa oppilaitoksen jokapäiväistä toimintaa ja turvallisuuden ylläpito oppilaitoksessa kuuluu henkilöstön perustehtäviin. Yksilön kokema turvallisuus taas tarkoittaa yksilön oloa, jossa fyysinen ja psyykinen hyvinvointi ei ole uhattuna ja yksilöllä on riittävästi valmiuksia torjua omaan hyvinvointiin kohdistuvat mahdolliset uhat. (Waitinen 2011, 25–26, 31–35, 42.) Yksilön kokema turvallisuus ei kuitenkaan aina ole riippuvainen vain oppilaitoksesta, vaan erilaiset

koetut riskit voivat vaikuttaa yksilön turvallisuuden tunteeseen. Mahdollisia yksilön kokemia riskejä voi esiintyä kotona ja muualla oppilaitoksen ulkopuolella. (Mooij & Fettelaar 2013.)

2.1.6 Oppimis- ja työympäristö

Oppimis- ja työympäristö käsitteenä on hyvin monitulkintainen, mutta oppimisympäristön päätavoitteena on tukea yksilön ja yhteisön oppimista. Oppimis- ja työympäristö mahdollistavat oppimisen esimerkiksi tilojen, välineiden ja laitteiden puolesta. Tutkielman käsitteet oppimisympäristö ja työympäristö on eritelty niin, että ne tarkoittavat tässä kontekstissa samaa asiaa. Lisäksi opiskeluympäristö käsitetään tässä tutkielmassa synonyyminä oppimisympäristölle. Kuitenkin koska oppilaitoksessa työskentelee myös henkilöstö, on silloin tarpeellista käyttää myös termiä työympäristö osana oppimisympäristön käsitettä. Perusopetuksen opetussuunnitelma (POPS 2014, 29) määrittelee oppimisympäristön olevan ympäristö, jossa oppiminen ja opetus tapahtuvat. Tämä ei kuitenkaan tarkoita vain koulurakennusta vaan siihen sisältyy myös koulun lähiympäristö, sillä opetussuunnitelman mukaan oppilaalle tulee tarjota mahdollisuus tarkastella asioita myös koulun ulkopuolella. (Jalonen & Leppänen 2020; POPS 2014, 29.)

Organisaation on siis huolehdittava oppilaitoksen opiskeluympäristöjen turvallisuudesta siten, etteivät opetukseen osallistuvat altistu terveyttä tai turvallisuutta uhkaavalle toiminnalle, kuten esimerkiksi väkivallalle. Oppilaan oikeuksiin kuuluu mahdollisuus turvalliseen opiskeluympäristöön.

*Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.
(Perusopetuslaki 1998/628, 29 §)*

Tässä tutkielmassa oppimis- ja työympäristö määritellään fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja pedagogisesta näkökulmasta (taulukko 2). Turvallinen oppimis- ja työympäristö on sekä oppilaan oikeus, että opetuksen järjestäjän velvollisuus toteuttaa. (Perusopetuslaki 1998/628 § 29). Oppimisympäristön turvallisuus on tietenkin osa oppilaitosturvallisuutta, mutta tästä näkökulmasta oppimisympäristön- ja oppilaitoksen turvallisuutta on mahdollista tarkastella monipuolisesti.

Oppimis- ja työympäristöä olisi hyvä pystyä muokkaamaan opetuksen kehittyessä ja uusien opetusmetodien käyttöön ottamiseksi. Thomas (2010) esittääkin hyviksi ominaisuuksiksi esimerkiksi tilojen joustavuuden sekä muokkaamismahdollisuuden tulevaisuutta varten.

Oppimis- ja työympäristö voisi olla niinkin muokattava, että sitä voisi käyttää täysin uusien mahdollisten opetusmetodien kokeilu ja arviointi paikkana. Vaikka oppimisympäristön muokattavuus opetusta varten on hyvä ominaisuus, tulisi oppimisympäristön ensisijaisesti olla varsinaista oppimista tukeva ympäristö. (Thomas 2010, 503–504.) Lait, määräykset ja ohjeet määrittävät, että oppimisympäristön tulee olla siellä työskenteleville turvallinen tilojen ja välineiden puolesta. Lisäksi nämä myös määrittävät, että oppimisympäristön turvallisuutta on kehitettävä jatkuvasti. Ne antavat myös henkilöstölle välineitä turvallisuuden kehittämiseksi oppimisympäristössä. (Lindfors 2012, 21.) Turvallisuus on avainasia tavoitellessa hyvää oppimisympäristöä (Lindfors & Teperi 2018). Taulukossa 2 esitetään oppimisympäristön ulottuvuuksia osana turvallisuutta.

Taulukko 2. Oppimisympäristön ulottuvuudet osana turvallisuutta. Luotu osana tutkijoiden kandidaatintutkielmaa, Taskuturvan merkitys osana turvallisuuskulttuuria Rauman kampuksella (Jalonen & Leppänen 2020), koostettu Nuikkisen (2009, 78–81), Lindforsin (2011, 19–23, 57–60) ja perusopetuksen opetussuunnitelman (2014, 29–30) esittämien määritelmien mukaisesti oppimisympäristön muodostumisesta.

Fyysinen ympäristö	Psyykkiset tekijät
<ul style="list-style-type: none"> • Teorian ja käytännön opetus • Opetusmateriaalit • Opetusvälineet • Tilat ja ympäristö, jossa oppiminen tapahtuu 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvot ja asenteet • Opettajan rooli • Kokemukset • Tunteet • Ilmapiiri
Sosiaaliset suhteet	Pedagoginen toiminta
<ul style="list-style-type: none"> • Vuorovaikutus • Osallistuminen • Toimintakulttuuri • Yksilö osana yhteisöä 	<ul style="list-style-type: none"> • Työtavat • Työmenetelmät • Opetuksen suunnittelu • Opetuksen järjestäminen • Opetuksen eriyttäminen

Fyysinen ympäristö käsittää kaikki tilat, jossa opetusta ja työtä tehdään sekä niihin tarvittavat opetusvälineet ja opetusmateriaalit. Fyysisessä ympäristössä tapahtuu teorian ja käytännön opetus. Psyykkisillä tekijöillä tarkoitetaan opetukseen osallistuvien arvoja ja asenteita, sekä

yleistä ilmapiiriä. Opetukseen osallistuvat ovat yksilöitä, jotka tuntevat, sekä kokevat opetuksen aikana erilaisia asioita, esimerkiksi erilaisia ilmapiiriin ja toimintaan vaikuttavia asioita. Sosiaalisilla suhteilla tarkoitetaan, kuinka edellä mainitut tunteet ja kokemukset näkyvät suorassa vuorovaikutuksessa opetukseen osallistuvien kesken. Vuorovaikutuksella ja yksilön omilla teoilla luodaan ryhmän omaa toimintakulttuuria. Pedagoginen toiminta sisältää varsinaisen opetuksen, sen suunnittelun ja järjestämisen, jonka fyysinen ympäristö mahdollistaa. (Jalonen & Leppänen 2020; Nuikkinen 2009, 78–81; Lindfors 2012, 19–23, 57–60; POPS 2014, 29–30)

2.1.7 Turvallisuuskasvatus

Opetushallitus (2021) on määritellyt turvallisuuskasvatuksen olevan kasvatus- ja opetustilanteita, jotka liittyvät turvallisuuteen. Tässä tutkielmassa turvallisuuskasvatuksen on määritelty olevan opetusta, joka sisällöltään tai tavoitteeltaan sisältää turvallisuutta ja sen eri osa-alueita. Turvallisuuskasvatuksen tavoitteena on tarjota oppilaille hyviä arjen turvallisuuteen liittyviä valmiuksia. Turvallisuuskasvatus voidaan jakaa sisällöltään pienemmiksi kokonaisuuksiksi, jolloin oppilaan on helpompi hahmottaa sisältö ja omaksua turvallisuuslähtöiset asenteet. Turvallisuuskasvatus voidaan jakaa muun muassa seuraaviin alalajeihin: Paloturvallisuus, sähköturvallisuus, kemikaaliturvallisuus, työturvallisuus, terveys ja turvallisuus ja nykyään myös enenevässä määrin kyberturvallisuus. (Lindfors 2012, 20.) Turvallisuuskasvatuksella on tärkeä rooli oppilaitosorganisaatiossa, sillä myös pelastuslaki edellyttää henkilöturvallisuuden varmistamista. Henkilöturvallisuutta luodaan opettamalla oppilaitoksessa turvallisuuskasvatusta, sillä se luo pohjan turvallisuuskulttuurin rakentumiselle ja lain määrittämien tavoitteiden saavuttamiselle. (Pelastuslaki 2011/379.)

Turvallisuuskulttuuri ei kehity pelkästään suunnitelmien avulla, vaan se vaatii myös turvallisuusasioiden käytännön harjoittamista. Turvallisuuskasvatus on yksi tavoista toteuttaa turvallisuuskulttuuria. Turvallisuuskulttuurin kehittämiseksi oppilaitoksessa tarvitaan turvallisuuskasvatusta, joka mahdollistaa yksilön systemaattisen turvallisuusajattelun kehittymisen. Turvallisuuskasvatuksella ylläpidetään ja kehitetään organisaation turvallisuuskulttuuria, joka osaltaan kehittää yksilön turvallisuusosaamista organisaation jäsenenä. (Lindfors 2012, 21–22, 63; Lindfors & Somerkoski 2018, 303.) Yksilön turvallisuusosaaminen koostuu turvallisuuteen liittyvistä asenteista, tiedoista ja taidoista (Somerkoski Kärki & Lindfors 2019). Turvallisuuskasvatuksen tavoitteena on lisätä

turvallisuusosaamista, johon kuuluu esimerkiksi vaaratilanteiden ennakointi ja niissä toimiminen, vaaratilanteiden tunnistaminen, avun pyytäminen, riskien arviointi, sekä turvallisten valintojen tekeminen. Nämä tiedot ja taidot seuraavat ja kehittyvät koko elämän. (Opetushallitus 2021.)

Kuva 2. Turvallisuuskasvatuksen viitekehys (Lindfors & Somerkoski 2016; OPTUKE 2012 pohjalta)

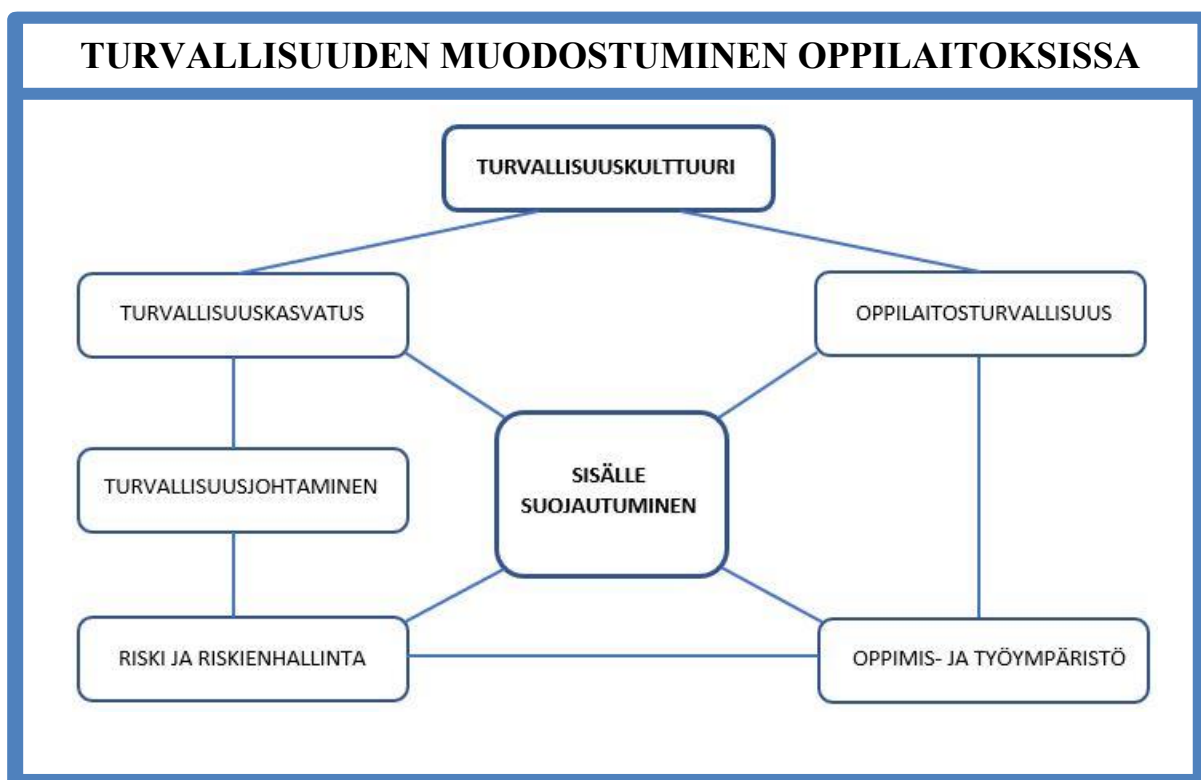
Kuvassa 2 on esitetty osa-alueet, jotka vaikuttavat turvallisuuskasvatukseen. Yksilön toimintakykyyn vaikuttaa taidot, arvot, tiedot ja asenteet. Turvallisuuskasvatusta opetetaan oppilaitoksessa vuosiluokkakohtaisten sisältöjen mukaan. Turvallisuuskasvatuksen tulee olla vuosiluokille sopivaa, sillä kokonaiskuvan muodostuminen ja turvallisuuden sisäistäminen vie paljon aikaa. Vuosiluokkien mukainen turvallisuusaiheiden opetus mahdollistaa opetuksen kytkemisen osaksi oppilaan arkea ja koulun ulkopuolista toimintaa. Kuvasta 2 voidaan havaita, että turvallisuuskasvatusta alkaa oppilaitoksen tai päiväkodin puolelta jo varhaiskasvatuksessa. Turvallisuuskasvatuksen tavoitteena on kuitenkin kehittää yksilön tietoisuutta turvallisuudesta oppilaitoksessa ja sen ulkopuolella (Vallinkoski & Koirikivi 2020).

Kuvasta 2 puuttuu kuitenkin kyberturvallisuus käsite, joka nähdään tarpeelliseksi määrittellä tarkemmin. Kyberturvallisuus on esimerkkinä myös teknologiatekniikan tuomista haasteista ja muutoksista, joita oppilaitos voi kohdata. Osana turvallisuuskasvatusta on hyvä käsitellä myös kyberuhkat, sillä oppilaat käyttävät entistä enemmän laitteita ja sovelluksia osana opetusta. Kyberturvallisuus on osa riskienhallintaa ja näin ollen myös tarpeellista opettaa oppilaitoksissa. Oppilaitoksissa tulisi käydä läpi, kuinka toimitaan epäilyttävien viestien kanssa tai netissä tapahtuvissa epäilyttävissä tilanteissa. (Kyberturvallisuuskeskus 2020, 4.) Ylen

(2021) mukaan tietosuojavuodot ovat yleistyneet kouluissa käytettävissä sovelluksissa ja lisäksi oppilaitoksissa olisi hyvä pohtia mahdollisen kaksivaiheisen tunnistautumisen käyttöönottoa enenevissä määrin. Käsitteitä ei ole tutkielman kannalta tarpeellista määritellä tarkemmin, sen sijaan tutkielmassa keskitytään laajemmin peruskoulun kokonaisvaltaisen turvallisuuden muodostumisen tutkimiseen.

2.2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Viitekehysmalli (kuvio 1) on tutkielman taustateoriasta koostettu käsitteellinen kokonaisuus. Teoreettinen viitekehysmalli on siis koostettu selkeyttämään, millaiset arvot keskeisille käsitteille on annettu ja mistä näkökulmasta tutkielma on toteutettu (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkielman viitekehys sisältää keskeiset käsitteet, jotka ovat jokainen sidoksissa ja vaikuttavat toisiinsa. Tutkielman viitekehyksessä on kuvailtu luvun 2 pohjalta keskeisimmät käsitteet.

Kuvio 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehysmalli.

Turvallisuus on tutkielman laajin käsite, ja siksi se on sijoitettu viitekehyksessä yläkäsitteeksi. Turvallisuus on käsitteenä viitekehysten osoittamien käsitteiden luoma kokonaisuus. Oppimis- ja työympäristössä toimimalla luodaan oppilaitosturvallisuutta ja samalla myös turvallisuuskulttuuria. Sisälle suojautuminen eli SISU, on yksi monista turvallisuuden

edistämisen- ja hallintamenetelmistä. Riskienhallinta edellyttää turvallisuusjohtamista, joka on turvallisuuskasvatuksen muoto. Turvallisuuskasvatuksella luodaan turvallisuuskulttuuria ja turvallisuutta. Tässä tutkielmassa turvallisuuskulttuuri on kokonaisuus, jonka muut käsitteet rakentavat. Sisälle suojautuminen on tutkimuksessa määritelty tärkeäksi osaksi turvallisuuskulttuuria. Viitekehyksessä turvallisuuskasvatus on määritelty tavaksi kehittää turvallisuuskulttuuria (Lindfors & Somerkoski 2018, 303). Kun taas turvallisuuskasvatuksen toteuttaminen organisaatiossa vaatii opetussuunnitelman mukaista opetusta, turvallisuusjohtamista ja riskienhallintaa. Viitekehyksessä sisälle suojautuminen määritellään olevan riskienhallinnan muoto ja turvallisuuskasvatuksen toteuttamismenetelmä, jolla edistetään turvallisen oppilaitoksen ja oppimisympäristön muodostumista.

2.3 Tutkimusongelmat

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan SISU-harjoituksia peruskoulun osalta ensimmäistä kertaa tutkimuksellisesti. Tutkimusongelmiin pyritään saamaan vastauksia, joiden avulla pystytään rakentamaan tutkimukseen perustuvaa ymmärrystä SISU-harjoitusten järjestämisestä peruskouluissa. Tutkimuksella pyritään lisäämään ymmärrystä aiheesta ja luomaan uutta tutkimukseen perustuvaa tietoa. Tutkimuksen pääongelmana tarkastellaan miten SISU-harjoitukset näyttäytyvät peruskouluissa. Tutkimuksen ensimmäinen alaongelma taas kohdentaa, millä sisällöillä ja menetelmillä peruskouluissa järjestetään SISU-harjoituksia. Tutkimuksen toisessa alaongelmassa selvitetään, kuinka usein SISU-harjoituksia järjestetään peruskouluissa. Kolmantena alaongelmana tutkitaan vastaajan näkökulmaa omasta turvallisuusosaamisestaan SISU-harjoituksissa. Tutkimusongelmien ensisijainen tarkoitus on saada selville harjoitusten jo olemassa olevia sisältöjä, ja niissä käytettäviä menetelmiä. Tutkimuksen tarkoituksena on kuitenkin myös luoda pohjaa aiheen tutkimiselle ja herättää vastaajia pohtimaan aihetta lisää.

Pääongelma: miten SISU-harjoitukset näyttäytyvät peruskouluissa?

Ensimmäinen alaongelma: millä sisällöillä ja menetelmillä peruskouluissa järjestetään SISU-harjoituksia?

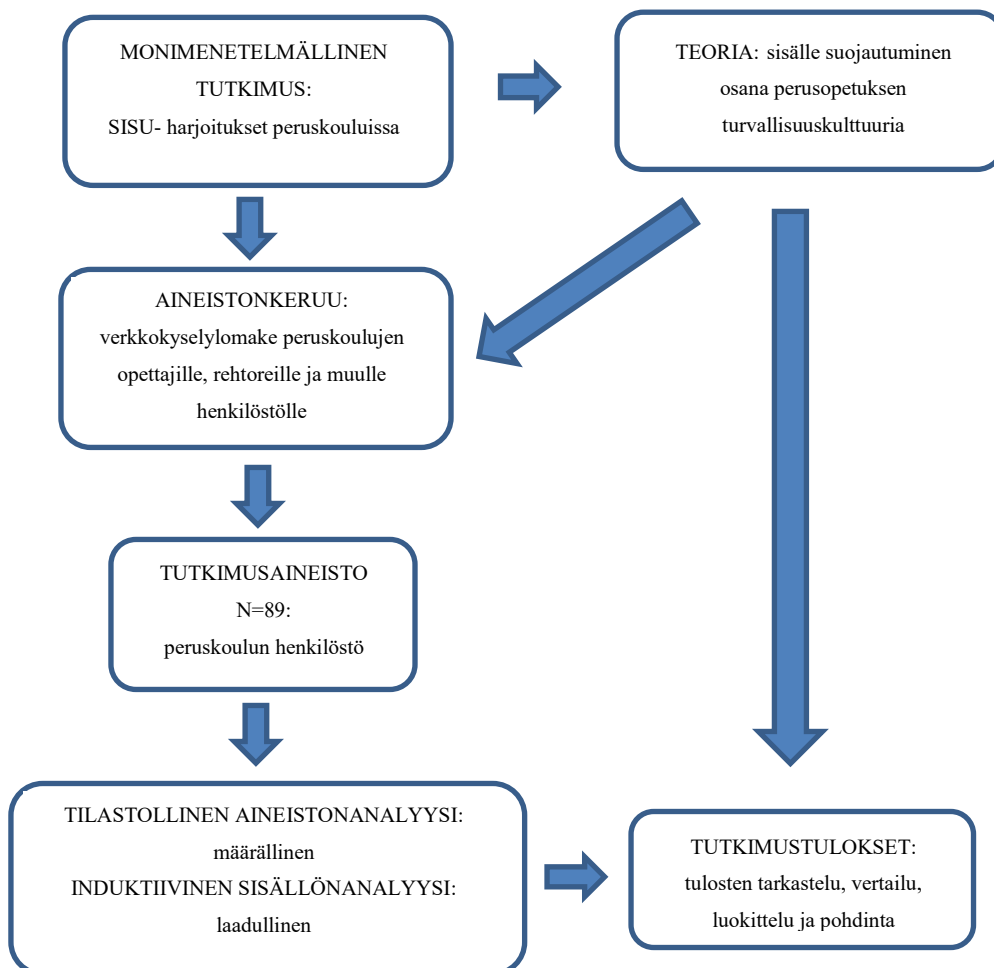
Toinen alaongelma: kuinka usein peruskouluissa toteutetaan SISU-harjoituksia?

Kolmas alaongelma: mikä on vastaajan näkökulma omasta turvallisuusosaamisestaan SISU-harjoituksissa?

3 Tutkimuksen toteuttaminen

3.1 Tutkimusasetelma

Tutkielmassa hyödynnetään monimenetelmällistä tutkimusstrategiaa, jossa aineistoa kuvataan ja käsitellään sekä kvalitatiivisin että kvantitatiivisin menetelmin. Tutkimuksen kohdejoukkona on peruskoulujen henkilökunta. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytetään verkkokyselylomaketta. Määrällistä aineistoa analysoidaan tilastollisen aineistoanalyysin avulla ja laadullista aineistoa käsitellään induktiivisella sisällönanalyysillä. Kuviossa 2 on kuvattu tutkielman tutkimusasetelma.

Kuvio 2. Tutkimusasetelma

Vastaajaa ei ole yksilöitävissä vastaustensa perusteella, eikä vastauksia luovuteta eteenpäin. Kyselyyn vastaaminen perustui vapaaehtoisuuteen ja vastaajille annettiin kaikki tarpeellinen tieto tutkielman tarkoituksesta kyselyn yhteydessä. Tutkimusaineistosta ei muodostu GDPR-asetuksen mukaista henkilötietorekisteriä ja aineisto säilytetään asianmukaisella tavalla kahden

salasanan takana. Aineistoa säilytetään tutkielman valmistumiseen asti, jonka jälkeen se tuhotaan pysyvästi. Aineistoa ei luovuteta kolmansille osapuolille.

3.2 Tutkimuksen kohdejoukko ja konteksti

Tutkielman kohdejoukkona ovat peruskoulujen opettajat, rehtorit sekä muu henkilöstö. Muulla henkilöstöllä tarkoitetaan tässä kontekstissa sellaisia henkilöitä, jotka toimivat peruskoulussa muissa tehtävissä kuin opettajan tai rehtorin tehtävissä, mutta ovat osa koulun toimintaa. Henkilöstön jäsenellä tulee siis olla selkeä kuva kyseisen koulun turvallisuudesta ja sen muodostumisesta. Tutkimuslomakkeen kysymykset on pääasiassa suunnattu perusopetuksen opettajille ja rehtoreille, mutta kysymyksiin pystyy kuitenkin vastaamaan kuka tahansa koulun henkilöstön jäsen, mikäli hän on osallistunut SISU-harjoitukseen peruskoulussa. Tutkimuskysymykset kuitenkin keskittyvät peruskoulun SISU-harjoitusten menetelmiin, sisältöihin, määriin, sekä vastaajan turvallisuusosaamista. Tästä syystä on tärkeää, että vastaaja on osallistunut SISU-harjoitukseen.

Tutkielman tavoitteena on harjoitusmäärien ja sisältöjen selvittämisen lisäksi tuottaa uutta tietoa kohdejoukolle ja herättää pohtimaan aihetta. Tutkielmassa esiintyvien tuloksien pohjalta voidaan antaa peruskouluille ehdotuksia SISU-harjoituksen entistä parempaan toteutukseen. Tutkielman tavoitteena on myös lisätä kohdejoukon tietoisuutta harjoituksista ja näin ollen mahdollisesti edistää harjoitusten toteuttamista. Verrattuna aiempaan sisälle suojautumista koskevaan kansainväliseen tutkimukseen (Servoss 2017; Lindstrom Johnson 2018; Fisher, Mowen & Boman 2018; May 2018; Tanner-Smith ym. 2018), tämä tutkimus tarkastelee sisälle suojautumista kouluväkivaltatapauksia laajemmin sisältäen myös ympäristöuhat.

3.3 Tutkimuksen aineiston hankintamenetelmät

Tutkielman aineiston hankintamenetelmänä käytettiin verkkokyselylomaketta, johon vastausaikaa oli yhteensä kuusi viikkoa aikavälillä 20.10.–1.12.2021. Verkkokyselylomake jaettiin Facebook ryhmään: ”Alakoulun aarreaitta – ideoita ja oivalluksia opetuksen tueksi”. Ryhmän ylläpitäjältä pyydettiin lupa lomakkeen jakamiseen ryhmässä, ennen aineistonkeruuta. Ryhmään kuuluu yli 40 000 opetuslalla työskentelevää jäsentä. Kyseisen kanavan kautta ei saatu riittävästi vastauksia, joten aineistoa kerättiin myös suoraan kunnilta. Kunnat sijaitsevat Uudellamaalla. Kyseiset kunnat valikoituivat aineistonkeruu kohteiksi, tutkijoiden yhteyksien vuoksi. Kyseisiltä kunnilta pyydettiin tutkimuslupa ja myönteisen päätöksen jälkeen

verkkokyselylomake jaettiin kunnan sisäisesti. Sisäisellä jaolla tarkoitetaan sitä, että tutkijat eivät itse lähettäneet lomaketta kohderyhmälle, vaan lomake jaettiin kunnan opetuspäällikön tai tietyn koulun rehtorin toimesta. Opetuspäälliköt jakoivat lomakkeen suoraan kaikille kunnan rehtoreille, ja rehtori jakoi kaikille kunnan koulujen turvallisuusvastaaville. Kyselyn loppuun vastaajat saivat vapaaehtoisesti jättää sähköpostiosoitteensa. Vastineeksi vastauksista, yhteystietonsa jättäneet vastaajat saavat koonnin tutkimustuloksista sekä mahdollisia kehitysehdotuksia harjoitukseen liittyen.

3.4 Tutkimuksen kyselylomake

Tutkielman aineisto kerättiin verkkokyselylomakkeella, mikä luotiin selainpohjaisella Webropol 3.0 -ohjelmalla. Kyselyn alussa vastaajilta kysyttiin lupaa vastausten käyttöön tutkimusaineistona. Kysymyksiin vastaaminen oli vapaaehtoista ja vastaajalla oli oikeus kieltäytyä vastaamasta. Tutkimuksen toteutuksessa käytetään tutkimuseettisiä periaatteita (ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8). Kyselylomakkeessa oli 21 kysymyskohtaa, jotka olivat pääosin monivalintakysymyksiä. Osa monivalintakysymyksistä sisälsi myös avoimia kenttiä, joihin vastaajalla oli mahdollisuus täydentää tai tarkentaa vastaustaan. Lisäksi kyselylomakkeessa oli yksi väittämistä koostuva kysymys, jolla mitattiin vastaajan turvallisuusosaamista viisiportaisella Likert-asteikolla. Taustamuuttujia mittaavia kysymyksiä olivat vastaajan maakunta-, paikkakunta-, ja koulu, jossa työskentelee. Lisäksi taustamuuttujina olivat vastaajan virkanimike ja kouluaste, jossa vastaaja työskentelee. Taustamuuttujien jälkeen lomakkeessa kysyttiin muuttujia, jotka mittasivat vastaajan kokemuksia harjoitusten määristä. Harjoitusmääriä mittaavien muuttujien jälkeen vastaajalta kysyttiin ennen harjoituksia, harjoitusten aikaisten ja harjoitusten jälkeisiä toimintoja mittaavia muuttujia. Kyselyn lopussa vastaajilta kysyttiin myös vertailun vuoksi koulussa järjestettävien poistumisharjoitusten määrää.

Kyselylomakkeessa oli erilaisia väittämiä, joiden tarkoituksena oli selvittää vastaajan näkökulmaa turvallisuusosaamisestaan SISU-harjoituksessa. Väittämät sisälsivät yhden käänteisen kontrollikysymyksen. Kontrollikysymyksen avulla pystyttiin varmistamaan vastaajan luotettavuus. Kyselyn loppuun vastaajat saivat vapaaehtoisesti jättää sähköpostiosoitteensa. Vastineeksi vastauksista, yhteystietonsa jättäneet vastaajat saavat koonnin tutkimustuloksista ja mahdollisia kehitysehdotuksia SISU-harjoitukseen liittyen.

Kyselylomakkeen esitestaus suoritettiin pro gradu -seminaariryhmässä. Ryhmään kuului opiskelijoiden lisäksi myös tutkielman ohjaaja. Esitestauksessa pyrittiin löytämään kyselylomakkeen kehityskohdat. Kehityskohteet liittyivät kysymysten asetteluun ja muotoiluun sekä koko lomakkeen yksityiskohtien tarkasteluun. Korjausten jälkeen kyselylomake käytiin yhdessä läpi tutkielman ohjaajan kanssa, jonka hyväksynnän jälkeen lomake lähetettiin kohdejoukolle

3.5 Aineiston käsittely

Kyselyyn vastaamisen viimeinen päivämäärä oli 1.12.2021. Vastausajan päätyttyä vastaajien vapaaehtoisesti antamat sähköpostiosoitteet eroteltiin aineistosta ja siirrettiin kahden salasanan taakse Turun yliopiston, Seafile -pilvipalveluun. Aineisto siirrettiin Webropol -ohjelmistosta tilastollisesti analysoitavaksi SPSS-tietojenkäsittelyohjelmistoon. Aineiston käsittelyssä ja tulosten esittelyssä huolehditaan vastaajien anonymiteetistä. Kyselylomakkeen taustatietojen avulla kerättiin tietoa tulosten mahdollista yleistettävyyttä varten, sekä varmistettiin vastaajan luotettavuus. Kyselyssä tuotiin esille, ettei ketään ole tunnistettavissa saatujen tulosten pohjalta, eikä tutkimuksessa tuoda ilmi oppilaitoksia tai vastaajien ammattinimikkeitä. Kaikki vastaajat anonymisoitiin numeerisesti aineistoon. Tutkimusaineistoa säilytetään asianmukaisesti kahden salasanan takana ja se tuhotaan vuoden kuluttua tutkimustulosten julkaisusta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Hirsjärvi 2009, 24–25, 27)

Kyselyyn vastasi 90 vastaajaa, joista yksi keskeytti vastaamisen muutaman ensimmäisen kysymyksen jälkeen. Kyseisen vastaajan vastaukset hylättiin ja poistettiin aineistosta. Lopullinen vastaajien määrä oli 89 ja jokainen vastaaja antoi suostumuksen vastausten käyttöön tutkimusaineistona. Vastaajista 23 ei ollut osallistunut harjoitukseen. Nämä kyseiset vastaajat poistettiin kysymyksistä, joihin vastaaminen vaati kokemusta harjoituksesta. Aineistosta poistettiin vastaajilta kysytyt esitiedot, kuten koulun nimi ja paikkakunta sen jälkeen, kun vastaukset oli tarkastettu ja vastaajat todettu luotettaviksi. Vastaajan virkanimikettä käsittelevässä kysymyksessä oli vastausvaihtoehtojen lisäksi ”muu, mikä” kohta, jonka vastaukset luokiteltiin kysymyksen eri vastausvaihtoehtoiksi.

Kysymykset, jotka käsittelivät harjoituksen edeltävää-, aikaista- ja jälkeistä toimintaa, sisälsivät ”muu, mikä” kohtia ja muita tekstikenttiä joihin vastaajat pystyivät täydentämään vastauksiaan. Nämä vastaukset pyrittiin luokittelemaan, joko osaksi jo kysymyksessä olevaa vastausvaihtoehtoa tai luomaan uusi vastausvaihtoehto kysymykseen. Vastaukset, jotka eivät

antaneet vastausta kysymykseen tai liittyneet aiheeseen, poistettiin. Vastaajien, jotka olivat vastanneet SISU-harjoituskokemusta vaativissa kysymyksissä ”en ole osallistunut harjoitukseen” vastaukset korjattiin. Jos vastaaja oli ”en ole osallistunut harjoitukseen” vastausvaihtoehdon lisäksi valinnut muita vastausvaihtoehtoja, muutettiin kyseiset valinnat arvoon 0. Kysymyksessä koskien SISU-harjoituksen järjestämisen syiden perusteluja vastausvaihtoehtoina oli ”kyllä, mitä” ja ”ei”. ”Kyllä” vastauksien yhteyteen vastaajalla oli mahdollisuus kertoa, mitä perusteluja harjoituksen järjestämiselle kerrotaan. Nämä perustelut luokiteltiin muuttujiksi 1) yleinen turvallisuus 2) ympäristöuhka 3) väkivallan uhka 4) kyllä, syy puuttuu.

Vastaajan näkökulmaa ja valmiuksia mittaavat väittämät luokiteltiin kolmeen eri ryhmään. Väittämiä analysoidaan ja käsitellään kokonaisuutena sekä jaoteltuina turvallisuusosaamista ja koulun turvallisuutta käsitteleviin ryhmiin. Väittämien jälkeen vastaajat kertoivat avoimessa kysymyksessä mistä työskentelemässään koulussa on saatu tietoa ja osaamista sisälle suojautumiseen ja sen harjoitteluun. Nämä vastaukset luokiteltiin muuttujiksi 1) turvallisuusvastaavat/asiantuntijat/turvallisuusryhmä 2) rehtori 3) kaupunki/kunta 4) pelastusviranomainen 5) Turvallisuusoppaat/teoriaohjeistukset 6) koulutukset. Viimeisenä vastaajilla oli mahdollisuus antaa vapaa kommentti liittyen SISU-harjoitukseen tai kyselylomakkeeseen. Vastaukset luokiteltiin niiden sisällön ja aiheen perusteella muuttujiksi 1) pelko 2) henkilökunta harjoittelee 3) tarpeetonta/ei harjoitella 3) tärkeä aihe 4) vastaajan toiveet ja kehitysehdotukset 5) käsitteet 6) tilat.

3.6 Tutkimusaineiston analyysimenetelmät

Tässä tutkielmassa tutkimusmenetelmänä on käytetty monimenetelmällistä tutkimusotetta. Tutkimuksessa siis käytetään määrällisen ja laadullisen tutkimuksen piirteitä. Tässä luvussa kyseiset tutkimusmenetelmät on eritelty ja käsitelty aiheeseen kuuluvalla tavalla. Tutkimuksen analyysimenetelmänä käytetään tilastollisen aineiston analyysimenetelmää ja induktiivista sisällönanalyysiä. Tutkimuksen kvantitatiivista aineistoa analysoidaan käyttämällä SPSS (Statistical Package for Social Sciences) tilastollisen tietojenkäsittely ohjelmistoa (Mamia 2005, 6). Aineistoa käsitellään laadullisin menetelmin, mikäli vastaukset sitä vaativat. Osa vastauksista on avoimia vastauksia, joten niiden analysointi vaatii laadullisia menetelmiä.

Tutkimusmenetelmien tyypillisiä piirteitä on koottu taulukkoon 3. Tashakkori ja Creswell (2007) mukaan monimenetelmällisessä (mixed methods) tutkimuksessa kvantitatiivisilla sekä

kvalitatiivisilla menetelmillä tutkija kerää ja analysoi dataa, integroi ja yhdistää tuloksia ja tekee näistä johtopäätöksiä (Tashakkori & Creswell 2007, 4.) Creswell ja Plano Clark (2018) korostavat monimenetelmällisen tutkimuksen suunnittelemisen ja toteuttamisen ominaispiirteitä. Tutkija kerää kvantitatiivista ja kvalitatiivista aineistoa vastatakseen tutkimuskysymyksiin. Aineiston valmistuttua tutkija yhdistää kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen aineiston sekä suunnittelee nämä prosessit tietyn tutkimussuunnitelman ympärille, joka tarjoaa tutkimuksen suorittamisen kannalta tarvittavan logiikan ja menettelytavan. (Creswell & Plano Clark 2018, 4–5).

Taulukko 3. Tutkielman kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset analyysimenettelyt monimenetelmätutkimuksessa (Creswell & Plano Clark 2018, 210–212.)

Kvantitatiivisen aineiston analysointi	Analysointi vaiheet	Kvalitatiivisen aineiston analysointi
<ul style="list-style-type: none"> • Numeeristen arvojen asettaminen • Muuttujien koodaaminen • Virhesyöttöjen korjaus vastauksista 	Aineiston valmistelu analysointia varten	<ul style="list-style-type: none"> • Aineiston järjestely kategorian ja kontekstin mukaan
<ul style="list-style-type: none"> • Tarkastella silmämääräisesti aineiston suuntauksia ja onko aineisto jakaantunut normaalisti • Kuvailevien analyysien tekeminen päämuuttujille • Tarkastaa mahdollisiin puuttuviin tietoihin liittyviä ongelmia 	Aineiston tutkiminen	<ul style="list-style-type: none"> • Aineiston ymmärtäminen • Muistiinpanojen tekeminen ensiajatuksista
<ul style="list-style-type: none"> • Tarkoituksenmukaisten testien valitseminen perustuen tutkimukseen, mittakaavaan, muuttujien määrään ja jakaantumiseen • Aineiston analysointi käyttäen siihen soveltuvaa ohjelmaa esimerkiksi SPSS 	Aineiston analysointi	<ul style="list-style-type: none"> • Aineiston analysointiin soveltuvien lähestymistapojen valitseminen • Lainauksien valitseminen
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteenvedon tekeminen saaduista tuloksista 	Analysoinnin tulosten esittely	<ul style="list-style-type: none"> • Vastausten esittelyn tukeminen lainauksilla ja eri näkökulmilla
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteenveto päätuloksista • Tulosten vertailu tutkimusongelmiin • Tutkimuksen rajoitteiden tunnistaminen • Tutkimuksen jatkotutkimusmahdollisuudet 	Tulosten tulkinta	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteenveto päätuloksista • Tulosten vertailu tutkimusongelmiin • Tutkimuksen rajoitteiden tunnistaminen • Tutkimuksen jatkotutkimusmahdollisuudet
<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimuksen luotettavuuden määrittely • Vertaisarviointi 	Aineiston ja tulosten vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimuksen luotettavuuden määrittely • Vertaisarviointi

Monimenetelmällisellä tutkimuksella pystytään korvaamaan kvantitatiivisten ja kvalitatiivisten menetelmien heikkouksia niiden vahvuuksilla. Esimerkiksi kvantitatiivisessa tutkimuksessa voi olla vaikeuksia saada tutkittavien todellisia mielipiteitä ilmi liittyen tutkittavaan aiheeseen. Kvalitatiivisen tutkimuksen heikkoutena voidaan pitää tutkijan henkilökohtaisen tulkinnan puolueettomuuden takaamista tai tulosten yleistävyyden vaikeutta vähäisen vastaajien määrän vuoksi. Yhdistämällä tutkimukseen toisen tutkimusmenetelmän piirteitä, heikkouksia pystytään korvaamaan toisen tutkimusmenetelmän vahvuuksilla. Monimenetelmällinen tutkimus mahdollistaa vastaamisen tutkimusongelmiin, joihin kvantitatiivinen tai kvalitatiivinen tutkimus eivät yksinään pysty vastaamaan. (Creswell & Plano Clark 2018, 12–13; Tuomi & Sarajärvi 2018).

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan sisällön analyysimenetelmällä voidaan analysoida useita dokumentteja, niin systemaattisesti kuin objektiivisestikin. Sisällönanalyysissä etsitään tekstistä merkityksiä, joiden avulla aineisto saadaan yleiseen ja tiivistettyyn muotoon. Sisällönanalyysin muodot voidaan jakaa induktiiviseen ja deduktiiviseen sisällönanalyysiin. Tässä tutkimuksessa aineiston analyysimenetelmänä käytetään induktiivista sisällönanalyysiä, eli analyysi on aineistolähtöistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

4 Määrälliset tutkimustulokset

4.1 Vastaajien kuvailu

Tutkimuksen aineisto koostuu kyselylomakkeeseen vastanneiden vastauksista. Vastaajia oli 90, mutta yksi vastaajista oli jättänyt lomakkeeseen vastaamisen kesken jo alkuvaiheilla. Vastaus poistettiin aineistosta. Lopullinen aineiston koko koostuu 89:stä vastaajasta. Kyselyyn vastanneet olivat 59:stä eri koulusta, lisäksi 14 vastaajaa jätti ilmoittamatta koulunsa. Jokainen vastaaja antoi luvan käyttää vastauksiaan tutkimuksessa. Kyselylomakkeessa kysyttiin ensin vastaajien taustatietoja. Vastaajilta kysyttiin koulun nimeä ja paikkakuntaa, missä vastaaja työskentelee. Kyseisiä tietoja ei tuoda esille tutkimuksessa ja ne poistettiin aineistosta. Näiden tietojen avulla selvitettiin, kuinka monesta eri koulusta saatiin vastauksia. Taustatiedoissa kysyttiin myös vastaajan maakuntaa, kouluastetta, jossa vastaaja työskentelee, virkanimikettä ja koulun oppilasmäärää. Vastaajien anonymiteetin säilymisen vuoksi tuloksissa ei esitellä vastauksia kuntatasolla. Maakuntatasolla vastaajista yli puolet (n=51) oli Uudeltamaalta, yli kymmenesosa Satakunnasta (n=10) ja loput jakaantuivat muihin maakuntiin. Viidestä eri maakunnasta vastauksia ei tullut yhtään. Kyseiset maakunnat olivat Ahvenanmaa, Etelä-Savo, Kainuu, Kymenlaakso ja Pohjois-Karjala. Vastaajista yli puolet (n=53) työskenteli alakoulussa ja muut joko ylä- tai yhtenäiskoulussa. Yksi vastaajista jätti ilmoittamatta kouluasteen, jossa työskentelee. Vastaajien virkanimikkeistä suurin osa (n=49) oli luokanopettajia. Toiseksi suurin ryhmä oli aineenopettajia (n=14) ja muut vastaajat olivat vastaajien määrän mukaisessa järjestyksessä rehtoreita, erityisopettajia, apulaisrehtoreita, kouluisäntä, koulukuraattori, resurssiopettaja ja opettajaopiskelija. Vastaajien koulujen oppilasmäärässä oli enemmän vaihtelua kuin edellä mainituissa taustatiedoissa. Suurimman osan (n=25) koulujen oppilasmäärä oli 401-500 oppilasta ja toiseksi suurin ryhmä oli yli 600 oppilasta (n=17). Loput vastaajista jakaantuivat melko tasaisesti 1-400 oppilasta ja 501-600 oppilasta välille. Vastaajista n=23 ei ollut osallistunut SISU-harjoituksiin. Tuloksien analysoinnissa ja esittelyssä näiden vastaajien vastauksia ei huomioida kysymyksissä, joissa edellytettiin vastaajan osallistumista harjoitukseen.

4.2 Peruskouluissa toteutettavien SISU-harjoitusten sisällöt ja menetelmät

Tutkielman tavoitteena oli selvittää SISU-harjoitusten sisältöjä ja menetelmiä. Sisältöjä ja menetelmiä koskevissa kysymyksissä selvitettiin ensin varsinaisen SISU-harjoituksen edeltäviä

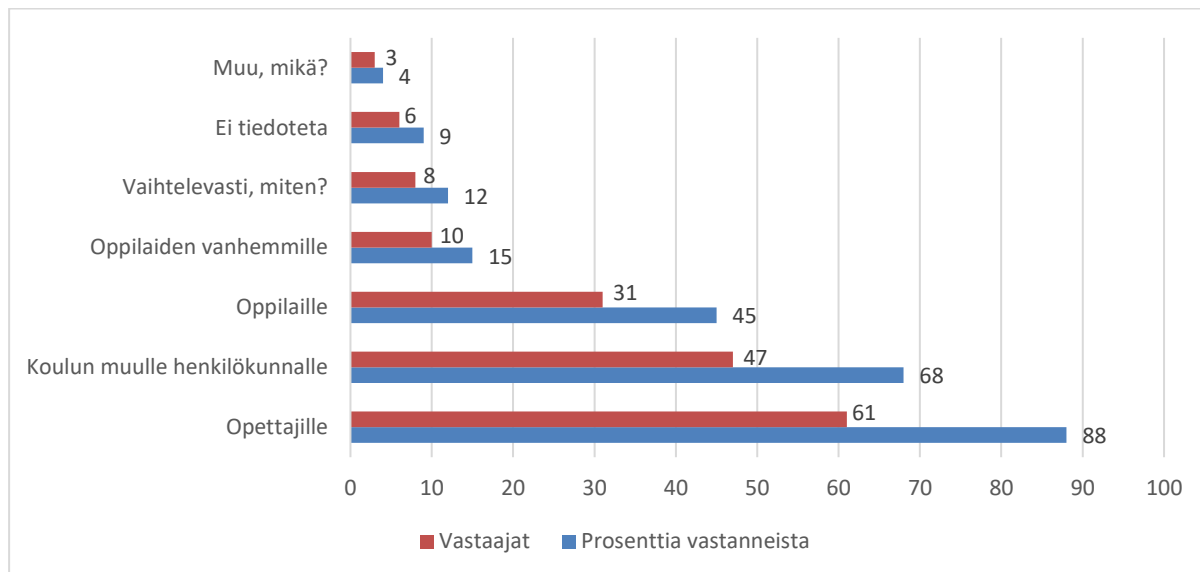
vaiheita, kuten SISU-harjoituksesta tiedottaminen ja miten SISU-harjoitus aloitetaan. Kysymykset koostuivat pääosin monivalintakysymyksistä. Vastaaja on voinut valita useamman vastausvaihtoehdon. Osa kysymyksistä sisälsi myös avoimen tekstikentän, johon vastaajilla oli mahdollisuus täydentää vastauksiaan.

SISU-harjoituksen edeltävien vaiheiden jälkeen vastaajilta kysyttiin kysymyksiä liittyen varsinaisen harjoituksen aikaiseen toimintaan. Kysymykset liittyivät suojautumisvaiheisiin koulun ulkopuolisen väkivallan uhan ja ympäristöuhan aikana. Kysymyksen yhteydessä mahdollisesta ympäristöuhasta oli annettu esimerkki: kemikaali- tai kaasuvuoto. Kysymyksissä kysyttiin vastaajilta oikeita sisälle suojautumisen tarvittavia toimintoja ja vaiheita. Kysymykset olivat monivalintakysymyksiä ja vastausvaihtoehdot koostuivat erilaisista sisälle suojautumisen vaiheista, jotka kaikki olivat oikeita vastauksia sekä avoimen vastausvaihtoehdon johon vastaaja pystyy täydentämään vastaustaan. Mikäli vastaaja vastasi ”en ole osallistunut harjoitukseen”, vastaajan muut vastaukset kysymyksessä poistettiin. Vastaajia, jotka ilmoittivat, että eivät olleet osallistuneet harjoitukseen oli n=23. Koska harjoitukseen osallistumattomia vastaajia ei oteta huomioon harjoituksen aikaiseen toimintaan liittyvissä kysymyksissä, on N=66. SISU-harjoituksen aikaisten toimenpiteiden jälkeen vastaajilta kysyttiin kysymyksiä liittyen harjoituksen jälkeisiin toimintoihin ja harjoituksen järjestämisen syihin.

Luvussa esitetään kuvioiden avulla tuloksista nousseita havaintoja. Kuvioiden punainen palkki kuvastaa vastaajien lukumäärää ja sininen palkki kuvastaa vastaajien prosenttiosuutta kokonaismäärästä. Mikäli kuvio ei esitä tuloksia edellä mainitulla tavalla on se ilmoitettu kuvion selityksessä.

4.2.1 SISU-harjoitusta edeltävä toiminta

Kysymys liittyen SISU-harjoitukseen liittyvästä ennakkotiedottamisesta oli monivalintakysymys. Vastaajista 21 oli vastannut ”ei osaa sanoa”, mutta yksi näistä vastaajista oli myös vastannut, että opettajille ja oppilaille tiedotetaan. Tämän vastaajan ”en osaa sanoa” vastaus poistettiin. Jäljelle jääneet 20 vastaajaa jätettiin huomioimatta määrällisten tulosten analysoinnissa. Kysymyksessä oli tarkoituksena selvittää niiden vastaajien vastauksia, joilla on kokemusta SISU-harjoituksen ennakkotiedottamisesta. Vastaajat, jotka olivat vastanneet ”en osaa sanoa” tulkittiin, että heillä ei ole kokemusta SISU-harjoituksen ennakkotiedottamisesta. Kysymyksessä vastaajien määrä N=69.

Kuvio 3. SISU-harjoitukseen liittyvän ennakkotiedottamisen kohderyhmät.

Kuviossa 3 esitetään erilaisia kohderyhmiä, joille SISU-harjoituksesta tiedotetaan ennakkoon. Vastaajista suurin osa (n=61) vastasi, että harjoituksesta tiedotetaan opettajille ja melkein puolet vähemmän (n=31) vastasi, että harjoituksesta tiedotetaan oppilaille. Vastausvaihtoehdoissa ”muu” ja ”vaihtelevasti, miten” vastaajilla oli tekstikenttä, joihin he pystyivät kertomaan vastauksensa tarkemmin. Näissä vastauksissa kävi ilmi, että myös pelastuslaitokselle tiedotetaan harjoituksesta etukäteen ja koteihin tiedotetaan ennen harjoitusta tai sen jälkeen. Eräs vastaajista kertoi myös, että vain nuoremmille oppilaille tiedotetaan etukäteen. Vastauksissa on myös kerrottu epäsuorasta tiedotuksesta ja harjoituksen yllätyksellisestä järjestämisestä.

Saatetaan vihjata, että kerratkaa turvallisuussuunnitelma. (V62)

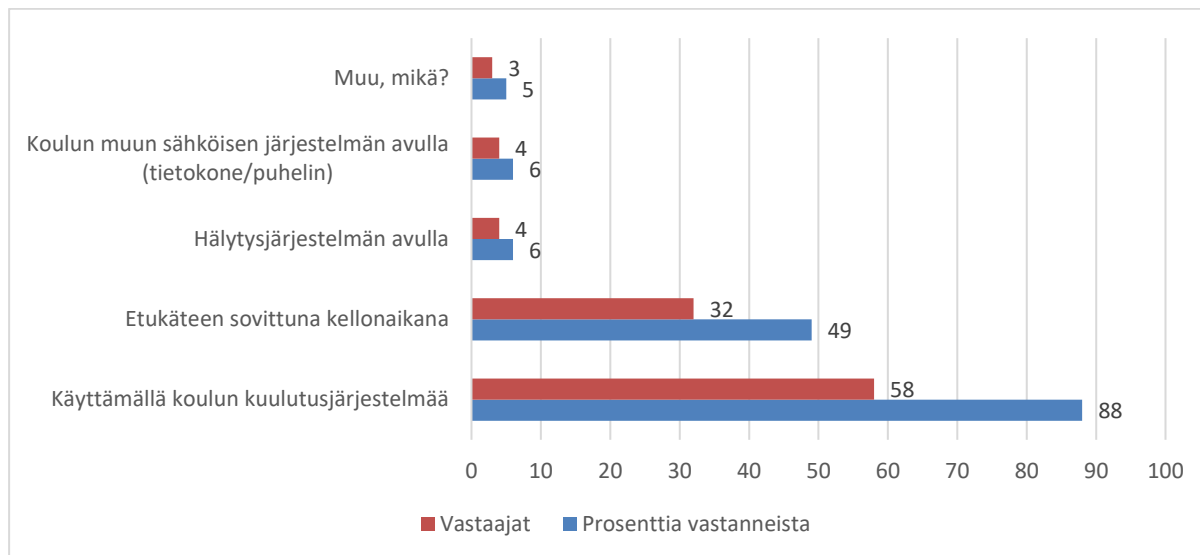
Joskus opettajille kerrotaan ennakkoon, että on sisään suojautumisharjoitus [SISU-harjoitus] Joskus kerrotaan, että on joku harjoitus. Joskus kerrotaan viikko, yleensä sovitaan päivä tai jopa aikaväli. (V37)

Paloharjoituksista tiedotetaan henkilökuntaa ja opettajia etukäteen, joten SISUistakin tiedotettaisiin todennäköisesti. samalle porukalle. Tarkkaa aikaa ei tosin kerrota, vain viikko, jolloin harjoitus toteutetaan, etteivät opet pysty valmistautumaan ja suunnittelemaan "helppoa" paikkaa harjoituksen ajankohdaksi. (V52)

pelastuslaitoksen kanssa yhdessä mietitty, että onko "yllätys" vai tiedotetaanko etukäteen. (V49)

Harjoituksen aloitus voitaisiin laskea harjoituksen aikaiseen toimintaan, mutta tulosten esittelyn selkeyttämiseksi se on liitetty osaksi varsinaisen harjoituksen edeltävää toimintaa. Harjoituksen

aloittamisesta vastaajilta kysyttiin, minkälaisia menetelmiä harjoituksissa käytetään harjoituksen aloittamiseen. Kysymys oli monivalintakysymys ja vastaajat (N=66) antoivat yhteensä N=101 vastausta kysymykseen harjoituksen aloituksesta.

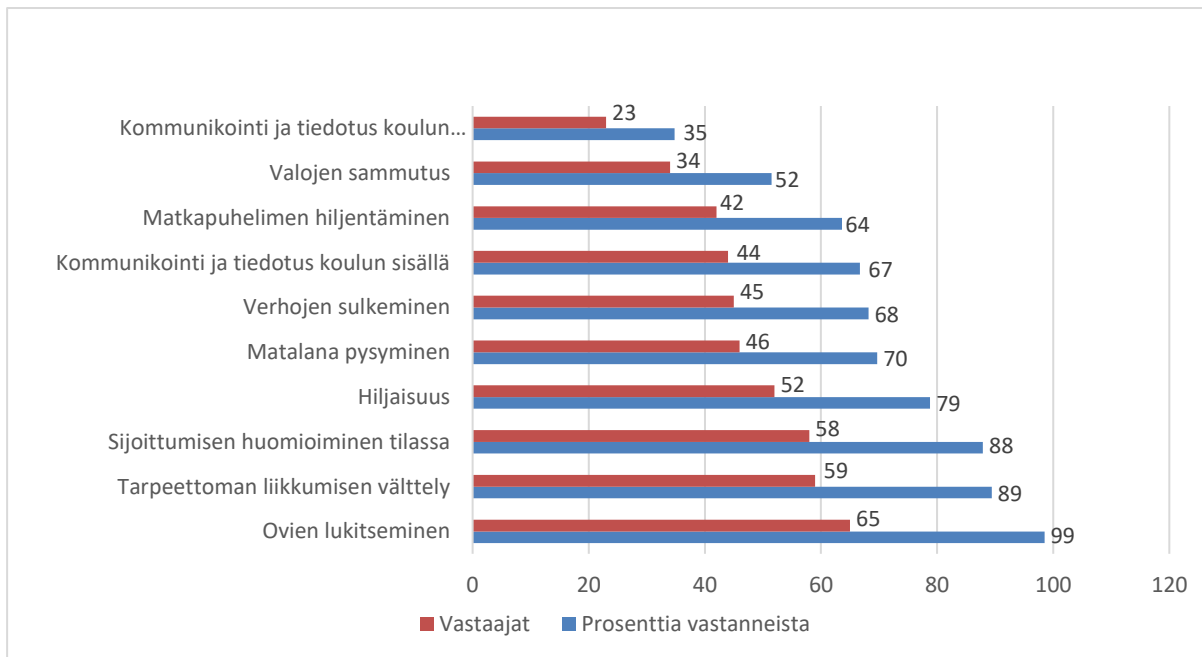
Kuvio 4. SISU-harjoituksen aloitusmenetelmät.

Kuviossa 4 esitellään sisälle suojautumisharjoituksen erilaisia aloitusmenetelmiä. Vastaajia oli yhteensä N=66 ja vastauksia annettiin yhteensä 101. Selvästi suurin osa vastaajista kertoi harjoituksen aloituksessa käytettävän, joko koulun kuulutusjärjestelmää (n=58) tai etukäteen sovittua kellonaikaa (n=32). Näistä kahdesta selvästi erottui vielä ”koulun kuulutusjärjestelmä”, jonka valitsivat lähes kaikki vastaajat. ”Hälytysjärjestelmän” ja ”muun sähköisen järjestelmän” vastanneita oli molempia lukumääräisesti neljä. Kaksi ”hälytysjärjestelmän” vastanneista oli vastannut vain hälytysjärjestelmän, mutta jokainen ”muun sähköisen järjestelmän” vastanneista oli myös valinnut niin sanotun perinteisemmän aloitusmenetelmän. Perinteisellä aloitusmenetelmällä pidetään tässä kontekstissa koulun kuulutusjärjestelmää ja sovittua kellonaikaa. Vastaajista suurin osa valitsi joko yhden (n=35) tai kaksi (n=27) harjoituksen aloitusmenetelmää ja loput vastaajista (n=4) valitsi kolme aloitusmenetelmää.

4.2.2 Harjoituksen aikainen toiminta

SISU-harjoituksen aikaista toimintaa selvitettiin kahteen eri skenaarioon liittyvällä kysymyksellä. Ensimmäisessä kysymyksessä selvitettiin, mitä eri vaiheita ja menetelmiä vastaajien mielestä kuuluu sisälle suojautumiseen koulun ulkopuolisen väkivallan uhatessa. Toisessa kysymyksessä taas selvitettiin mitä vaiheita ja menetelmiä vastaajien mielestä kuuluu

sisälle suojautumiseen koulun ulkopuolisen uhan ollessa ympäristöuhka (kemikaali- tai kaasuvuoto). Vastausvaihtoehdot olivat kaikki oikeita vastauksia ja kuuluivat oikeisiin menetelmiin sisälle suojautuessa. Kysymyksiin ei haluttu liittää väriä vastauksia, jolla pyrittiin välttämään menetelmien opettamista, mitkä eivät kuulu sisälle suojautumiseen.

Kuvio 5. Sisälle suojautumisen vaiheet. Koulun ulkopuolinen väkivallan uhka.

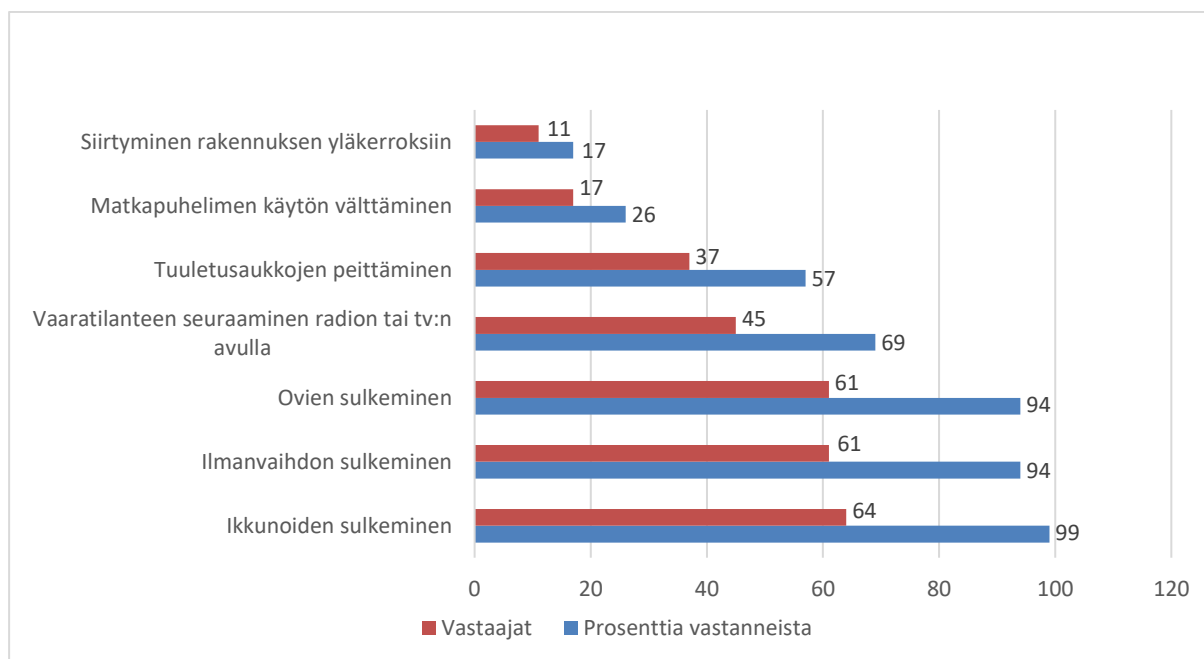
Kuviossa 5 esitetään sisälle suojautumisen erilaisia vaiheita koulun ulkopuolisen väkivallan uhatessa. Vastaajia oli yhteensä $N=66$ ja valintoja annettiin yhteensä 468. Kysymyksessä suurimman määrän valintoja ($n=65$) sai ”ovien lukitseminen” ja vain yksi vastaajista jätti tämän valitsematta. Kymmenestä eri vaiheesta seitsemän vaihetta sai valintoja yli 60 % ja näistä neljä sai lähes tai yli 80 %. Toiseksi vähiten ($n=34$) vastaajat valitsivat ”valojen sammutus” vastausvaihtoehdon. Vähiten ($n=23$) valittiin ”kommunikointi ja tiedotus koulun ulkopuolelle”. Vastausvaihtoehdoissa ”kommunikointi ja tiedotus”, joko koulun sisällä tai koulun ulkopuolelle sisälsivät myös avoimen tekstikentän johon, vastaajalla oli mahdollisuus kertoa määrättyjä henkilöitä, joiden vastuulla on koulun ulkopuolelle tiedottaminen tilanteesta.

Sovitut henkilöt, jotka soittavat HäKeen [häätäkeskukseen] sekä tieto siitä, missä tilanteessa itse ottaa yhteyttä. (V52)

Vastuussa oleva soittaa, jälkikäteen tiedoitus mm. huoltajille Wilman kautta. Turvallisuusvaatimukset [edellyttää] tiedottaa medially, jos olisi tosi kyseessä. (V2)

Oikeassa tilanteessa marssijärjestys selvä, kuka tiedottaa milloin ja miten. (V62)

Valojen sammuttaminen on riskialtista, mikäli ne toimivat liiketunnistimilla. Mikäli joutuu suojautumisen aikana liikkumaan ne syttyvät uudelleen ja ilmoittavat, että tilassa on joku... (V13)

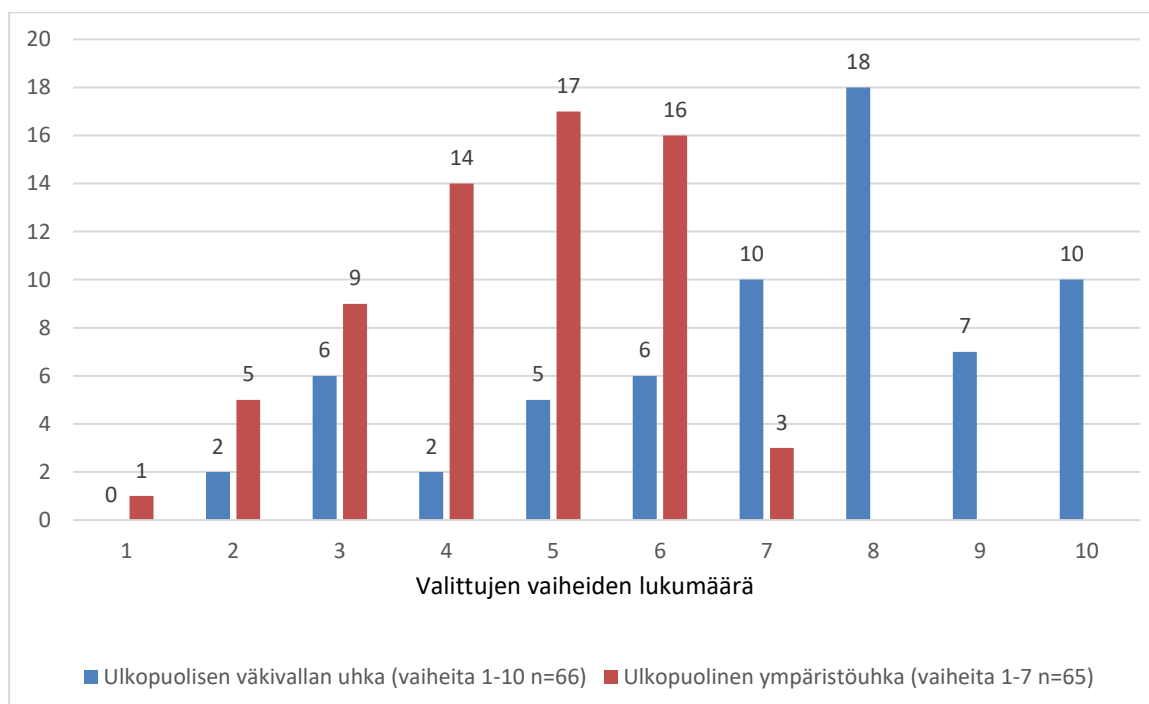
Kuvio 6. Sisälle suojautumisen vaiheet. Koulun ulkopuolinen ympäristöuhka (kemikaali- tai kaasuvuoto).

Kuviossa 6 kuvataan sisälle suojautumisen vaiheet koulun ulkopuolisessa ympäristöuhkassa. Vastaajia oli yhteensä N=65 ja valintoja annettiin yhteensä 296. Valintoja tehtiin vähemmän tässä kysymyksessä, koska myös vastausvaihtoehtoja oli vähemmän edelliseen kysymykseen verrattuna. Vastausvaihtoehtojen määrät eroavat toisistaan, koska sisälle suojautumisen menetelmät eroavat toisistaan suojautuessa ympäristöuhkalta tai väkivallan uhalta. Kysymyksen vastauksissa selvästi eniten valintoja sai menetelmät, joilla tilaa tai rakennusta saadaan eristettyä ulkoilmalta. Vastaajista yli 90 % valitsi kolme ulkoilman eristysmenetelmää (ovien-, ilmanvaihdon- ja ikkunoiden sulkeminen). Samankaltaiseen ulkoilmalta eristämiseen lukeutuu myös ”tuuletusaukkojen peittäminen”, jonka valitsi kuitenkin vain yli puolet (n=37), mikä on selvästi vähemmän kuin edellä mainitut. Vähiten vastauksia (n=11) sai ”siirtyminen rakennuksen yläkerrokseen” ja toiseksi vähiten (n=17) ”matkapuhelimen käytön välttäminen”.

Taulukko 4. Sisälle suojautumistarpeen edellyttämien valittujen toimenpiteiden lukumäärä.

Sisälle suojautumisen vaiheet	N	Minimi	Maksimi	Keskiarvo	Keskihajonta
Koulun ulkopuolinen väkivallan uhka	66	2	10	7,09	2,24
Koulun ulkopuolinen ympäristöuhka (kemikaali- tai kaasuvuoto)	65	1	7	4,55	1,4

Taulukossa 4 kuvataan vastaajien valintoja sisälle suojautumisen vaiheista. Taulukossa arvo N määrittää vastaajien lukumäärää. Minimi ja maksimi osoittavat valittujen vaihtoehtojen vähimmäismäärän ja enimmäismäärän. Keskiarvo taas osoittaa, kuinka monta vaihtoehtoa vastaaja on keskimäärin valinnut. Keskihajonta kertoo kuinka paljon vastaukset keskimäärin eroavat toisistaan.

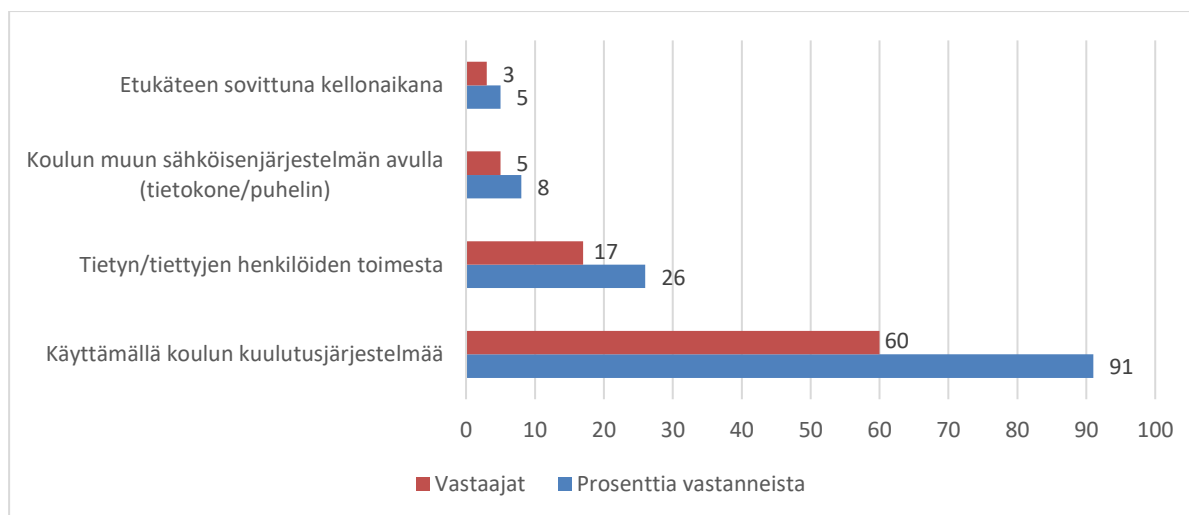

Kuvio 7. Vastaajien valitsemien sisälle suojautumisen vaiheiden lukumäärät.

Kuviossa 7 kuvataan vastaajien valitsemien vaiheiden lukumäärää. Kuvion alareunan numerot kuvaavat vaiheiden lukumäärää. Sinisellä palkilla kuvataan ulkopuolisen väkivallan uhan vaiheita (1–10) ja punaisella ulkopuolisen ympäristöuhan vaiheita (1–7). Ulkopuolisen väkivallan uhan vaiheissa enemmistö vastaajista (n=18) oli valinnut kahdeksan eri vaihetta ja keskiarvon mukaan vastaajat valitsivat seitsemän eri vaihetta. Lähes 70 % vastaajista oli valinnut seitsemän tai enemmän eri vaihetta. Ulkopuolisen ympäristöuhan kysymyksessä valintavaihtoehtoja oli vähemmän kuin ulkopuolisen väkivallan uhasa. Ulkopuolisen ympäristöuhan vaiheissa enemmistö vastaajista (n=17) oli valinnut viisi eri vaihetta ja keskiarvon mukaan vastaaja oli valinnut 4,55 vaihetta. Lähes 80 % vastaajista oli valinnut neljä tai enemmän eri vaihetta. Ulkopuolisen väkivallan uhan vaiheista yksikään vastaaja ei ollut valinnut vain yhtä vaihetta ja ulkopuolisen ympäristöuhan vaiheista vain yksi vastaaja valitsi yhden vaiheen.

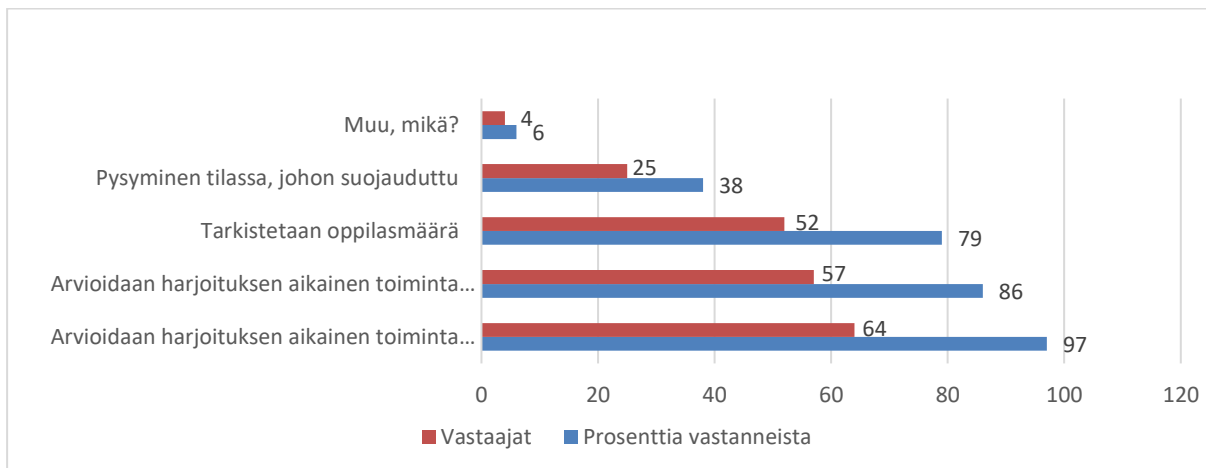
4.2.3 Harjoituksen jälkeinen toiminta

SISU-harjoituksen aikaisten toimenpiteiden jälkeen vastaajilta kysyttiin kysymyksiä liittyen harjoituksen jälkeisiin toimintoihin ja harjoituksen järjestämisen syihin. Kysymykset liittyivät harjoituksen lopetusmenetelmiin ja harjoituksen jälkeiseen koontiin. Kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, joissa oli myös ”en ole osallistunut harjoitukseen” vastausvaihtoehto. Vastaajien määrä näissä kysymyksissä oli siis sama kuin edeltävissä (N=66). Harjoituksen jälkeiseen toimintaan luokiteltiin myös harjoituksen järjestämisen syiden perustelu. Kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä” ja ”ei”, vastauksessa oli myös mahdollisuus kertoa erilaisia perusteluja harjoituksen järjestämiselle.

Kuvio 8. SISU-harjoituksen lopetukseen liittyvät toimenpiteet.

Kuviossa 8 kuvataan erilaisia SISU-harjoituksen lopetukseen liittyviä toimenpiteitä. Vastaajia oli yhteensä N=66 ja valittuja vaihtoehtoja annettiin yhteensä 85. Selkeästi eniten vastauksia sai ”Käyttämällä koulun kuulutusjärjestelmää” (n=60). Vaihtoehdossa ”Tietyn/tiettyjen henkilöiden toimesta”, oli myös kysytty täydennystä ”kuka, miten”. Tähän lähes kaikki vastaajista vastasivat, että rehtori tai turvallisuusvastaava ilmoittaa harjoituksen päättyneen esimerkiksi kiertämällä luokat. Lisäksi kaksi vastaajaa mainitsivat pelastuslaitoksen edustajat harjoituksen lopettajina.

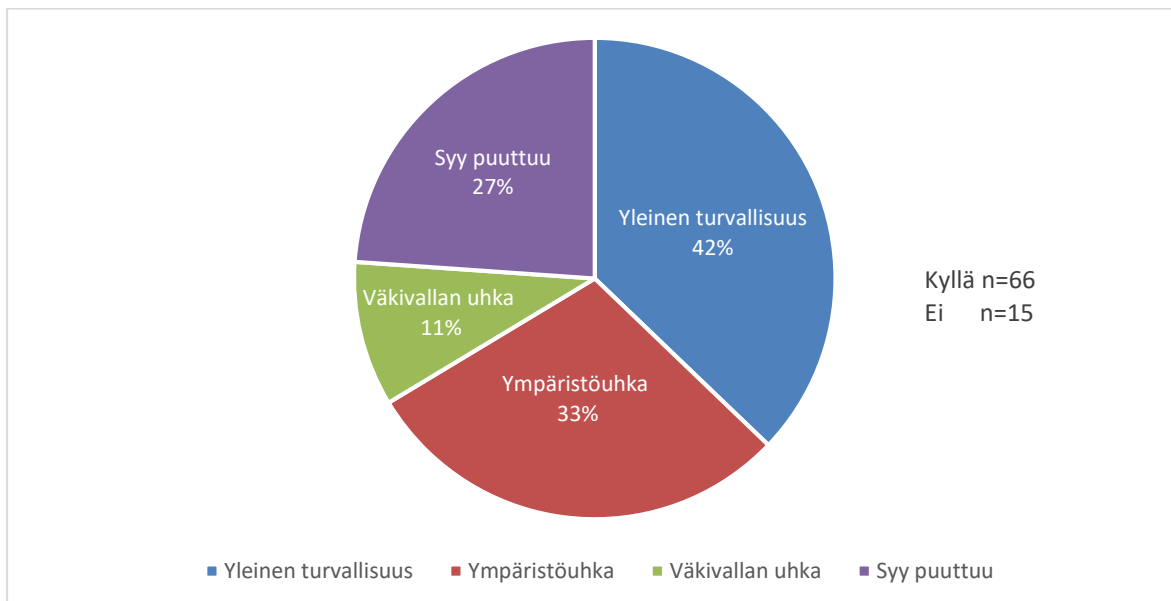

Kuvio 9. SISU-harjoituksen jälkeiset toimenpiteet.

Kuviossa 9 kuvataan SISU-harjoituksen jälkeisiä toimenpiteitä, vastaajia oli N=66 ja vastaajalla oli mahdollisuus valita useita harjoituksen jälkeisiä toimenpiteitä. Selkeästi eniten oli valittu vaihtoehtoja, joissa arvioitiin harjoituksen aikaista toimintaa ja oppilasmäärän tarkastus. Harjoituksen aikaisen toiminnan arvioinnissa ei ole juuri eroa oppilaiden ja opettajien välillä. Vähiten vastauksia sai ”Pysyminen tilassa, johon suojauduttu”. Kohdassa ”Muu, mikä?” muutamia vastaajia kertoivat myös muista mahdollisista toimenpiteistä ja tiedotuksesta järjestetyistä harjoituksista oppilaiden huoltajille.

-- keskustellaan suojautumisen aiheuttamista tunteista ja syystä, miksi on hyvä harjoitella (etenkin pienet oppilaat), kirjataan -- pelastuslaitoksen verkkosivuille harjoitus tehdyksi, tehdään muistio siitä, miten harjoitus meni tulevia harjoituskertoja varten. (V43)

Tiedottaminen koteihin, varsinkin pikkuoppilaat voivat järkyttyä ja tarvita tukea vielä kotona harjoituksen jälkeen. (V52)

Kuvio 10. Perustelut oppilaille SISU-harjoituksen järjestämisen syistä.

Kuviossa 10 kuvataan perusteluja SISU-harjoituksen järjestämiselle. Kysymyksessä N=81, joista n=54 oli vastauksessaan kertonut perustelun harjoituksen järjestämiselle. Vastauksia annettiin yhteensä n=75, eli vastaaja on voinut antaa useamman syyn harjoittelulle. Osa vastaajista (n=18) ei antanut erikseen sanallista vastausta millä syillä oppilaille perustellaan harjoituksen järjestämistä. Kysymys koostui vastausvaihtoehdoista ”Kyllä, mitä?” ja ”Ei”. Vastaajan oli siis mahdollista myös avoimeen kenttään antaa mahdollinen syy harjoituksen järjestämiselle. Vastaajien avoimet vastaukset on luokiteltu osa-alueisiin: 1) yleinen turvallisuus 2) väkivallan uhka ja 3) ympäristöuhka.

- 1) Yleiseen turvallisuuteen on luokiteltu vastaukset, joissa käsitellään koulun yleisen turvallisuuden ylläpitämistä ja varautumista mahdollisiin tositilanteisiin.
- 2) Väkivallan uhkaan on luokiteltu vastaukset, joissa käsitellään henkilön ja eläimen tuottamia uhkia, jotka voivat vahingoittaa oppilaita tai koulun henkilöstöä
- 3) Ympäristöuhkaan on luokiteltu vastaukset, joissa käsitellään äärimmäisiä sääilmiöitä ja koulun ulkopuolisia ympäristöuhkia, kuten kaasu- tai kemikaalionnettomuus tai myrkyllistä ja runsasta savua tuottava tulipalo.

Että, jokaisen pitää osata toimia ja huomataan ongelmat toiminnassa. (V28)

Hätätilanteissa voi jännittää eikä välttämättä osaa toimia tilanteen vaatimalla tavalla, mutta harjoitus tuo varmuutta. Aivan kuten EA-aidot tai tulipalossa toimiminen/ulos pelastautuminen vaativat harjoittelua. (V43)

Perustellaan sillä, että kaikenlaista voi sattua ja siihen on syytä varautua, vaikei se olisi todennäköistäkään. Harjoitellaan, jotta opet ja oppilaat tietävät mitä tehdä erilaisissa hätätilanteissa. (V52)

Selvästi eniten harjoituksia perustellaan yleisen turvallisuuden kehittämällä ja varmistamisella. Ympäristöuhkia käytetään perusteluissa selvästi enemmän kuin väkivallan uhkia. Näitä vastaajat perustelevat vastauksissaan sillä, että ympäristöuhat ovat todennäköisempiä uhkia koulun turvallisuudelle esimerkiksi koulun lähellä olevien teollisuusalueiden, rataliikenteen ja isojen teiden vuoksi.

Väkivallan uhkaa varten suojautumista ei ole tehty. Kaasu tai kemikaalivuotojen vuoksi suojautumista perustellaan sillä, että koulu on lähellä vilkasliikenteistä tietä. On mahdollista, että lähellä koulua voi tapahtua kemikaalirekan onnettomuus. Myös suurtulipalon mahdollisuus koulun lähellä on perustelu. (V76)

Vastaajat myös kertoivat, että käyttävät muita syitä väkivallan uhan sijaan, koska se saattaisi aiheuttaa oppilaissa pelkotiiloja tai ahdistusta.

Tarvittaessa perustellaan (jos kysymyksiä tulee luokissa) esim. kaasuvaaralta suojautumisen harjoittelulla ja puhutaan yleisluontoisesti myös väkivallan uhasta, jos joku ottaa asian esille luokassa. (V40)

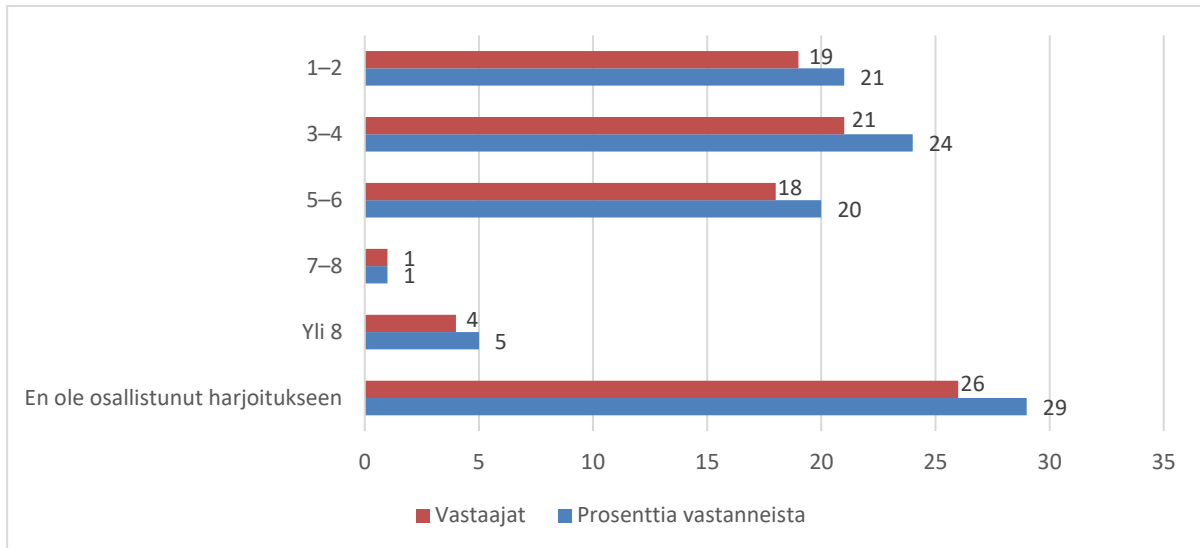
Kerrotaan esimerkkejä mahdollisista uhkatilanteista turvallisesti, ei pelottavia vaihtoehtoja (V19)

Vastaajien mukaan, mikäli väkivallan uhkaa on tarpeen käsitellä, sitä pyritään käsittelemään sensitiivisesti ja pääpiirteittäin.

4.3 SISU-harjoitusten toteutuminen peruskouluissa

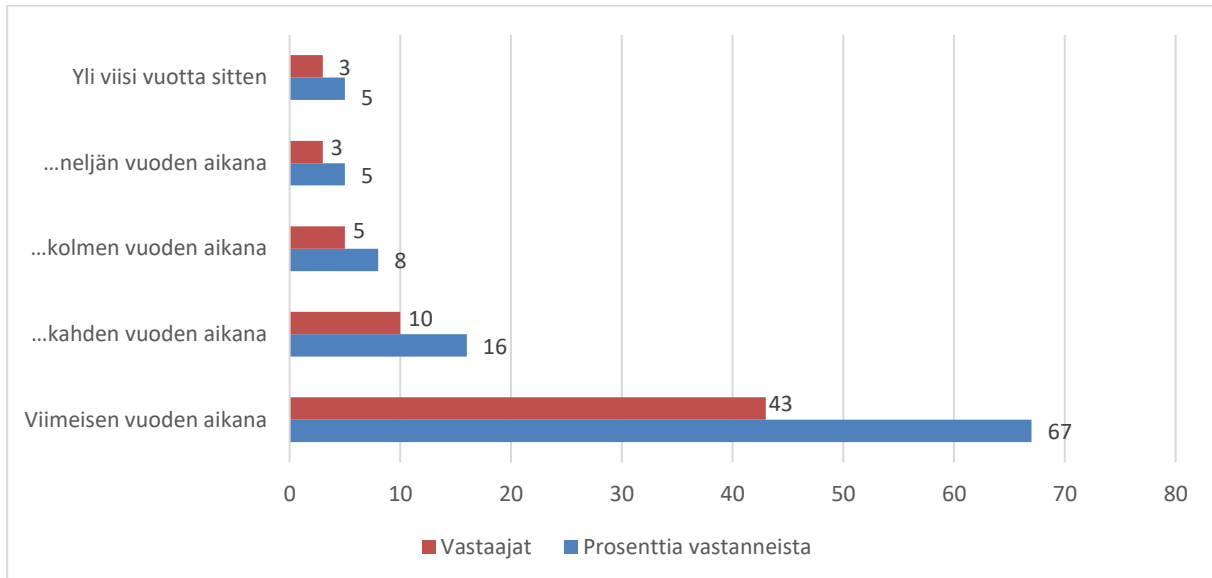
Tutkielman toinen alaongelmana oli tutkia, kuinka paljon peruskouluissa toteutetaan SISU-harjoituksia. Luvussa käsitellään sitä, milloin viimeksi vastaaja on osallistunut SISU-harjoitukseen sekä järjestettyjen harjoitusten lukumäärää viimeisen viiden vuoden aikana. Kuviossa 11 esitellään vastaajien osallistumista SISU-harjoituksiin viimeisen viiden vuoden aikana. Kysymykseen vastanneita oli N=89. Reilu neljännes (n=26) vastasi, että ei ole osallistunut SISU-harjoitukseen kertaakaan viimeisen viiden vuoden aikana. Vastaajista vajaa kolmannes (n=23) ei ole osallistunut harjoituksiin ollenkaan. Toiseksi suurin osa vastaajista (n=21) vastasi kuitenkin, että on osallistunut 3–4 kertaa viimeisen viiden vuoden aikana. Vastausvaihtoehtojen arvot on määritetty 0–5 asteikolle, jossa nolla tarkoittaa, että vastaaja ei ole osallistunut harjoitukseen viimeisen viiden vuoden aikana ja viisi tarkoittaa, että vastaaja

on osallistunut harjoitukseen yli kahdeksan kertaa viimeisen viiden vuoden aikana. Näiden arvojen avulla vastauksille on voitu laskea ka. 1,56. Tämä keskiarvo tarkoittaa, että viidennes vastaajista oli osallistunut SISU-harjoitukseen koulussaan viimeisen viiden vuoden aikana yhdestä kahteen kertaan ja lähes neljännes oli osallistunut kolmesta neljään kertaan.

Kuvio 11. Vastaajien osallistuminen SISU-harjoitukseen viiden vuoden aikana.

Aineiston tulokset osoittivat kuvion 12 perusteella, että suurimman osan vastaajien kouluissa oli järjestetty SISU-harjoituksia viimeisen vuoden tai viimeisen kahden vuoden aikana (n=53). Monen vastaajan (n=25) koulussa ei ollut järjestetty harjoituksia ollenkaan tai vastaaja ei osannut vastata kysymykseen. Kysymyksen vastausten keskiarvoa laskettaessa tutkimukselle ei nähdä relevanttina huomioida ”en osaa sanoa” vastauksia (n=14) ja ei ole järjestetty koskaan vastauksia (n=11). Analyysissä vastausvaihtoehtojen arvot on määritelty asteikolle 1–5. Arvo yksi tarkoittaa, että vastaajan koulussa on järjestetty SISU-harjoitus viimeisen vuoden aikana ja viisi tarkoittaa, että vastaajan koulussa on järjestetty viimeksi SISU-harjoitus yli viisi vuotta sitten.

Kuvio 12. SISU-harjoitus järjestetty viimeksi vastaajan koulussa.

Vastaajista lähes kolmasosa ($n=29$) vastasi, että Covid-19 pandemian aikana harjoituksia on järjestetty harvemmin, mutta yli puolet vastaajista ($n=49$) vastasi, että pandemia ei ole vaikuttanut SISU-harjoitusmääriin. Yksikään vastaajista ei vastannut, että pandemian aikana harjoitusta olisi järjestetty useammin. Kysyttäessä harjoituksen järjestämisestä viranomaisen kanssa (poliisi, pelastuslaitos) selvästi suurin osa vastaajista ($n=37$) ei osannut sanoa, kuinka usein SISU-harjoitusta pyritään järjestämään viranomaisen kanssa yhteistyössä. Jos jätetään huomioimatta analyysissä ”en osaa sanoa” vastaukset, enemmistö vastaajista ($n=18$) vastasi, että harjoitus pyritään järjestämään viranomaisten kanssa yhteistyössä kerran vuodessa ja toiseksi suurin osa ($n=13$) vastasi, että harjoitusta ei järjestetä koskaan viranomaisen kanssa. Vastausten keskiarvon perusteella harjoitus pyritään järjestämään viranomaisen kanssa yhteistyössä kerran kahdessa vuodessa. Vertailun vuoksi vastaajilta myös kysyttiin, kuinka usein vastaajan koulussa järjestetään poistumisharjoitus. Tuloksista selvisi, että lähes kaikki vastaajista ($N=86$) vastasi, että poistumisharjoitusta järjestetään kerran vuodessa tai useammin.

4.4 Vastaajan näkökulma turvallisuusosaamisestaan SISU-harjoituksissa

Tutkielman kolmannessa alaongelmassa selvitettiin vastaajan näkökulmaa omasta turvallisuusosaamisesta SISU-harjoituksissa. Kaikki vastasivat kysymykseen väittämistä ($N=89$). Vastaajan turvallisuusosaamista mitattiin väittämillä, joihin saatiin vastauksia viisiportaisella Likert-asteikolla. Vastausvaihtoehdot väittämiin olivat; ”4=täysin samaa mieltä”, ”3=samaa mieltä”, ”2=eri mieltä”, ”1=täysin eri mieltä” ja ”0=en osaa sanoa”. Väittämät koostuivat turvallisuusosaamista ja koulun yleistä turvallisuutta mittaavista

muuttujista. Yksi muuttujista oli kontrollikysymys, jolla pyrittiin varmistamaan vastaajan luotettavuus. Näiden lisäksi luvussa 4.5 käsitellään myös vastaajan antamia vapaita kommentteja. Vastaajat saivat jättää vapaita kommentteja liittyen SISU-harjoitukseen tai kyselyyn aiheesta (n=33). Suurin osa vapaista kommenteista liittyi harjoitukseen ja vain yksi kommentti liittyi kyselyn toteuttamiseen.

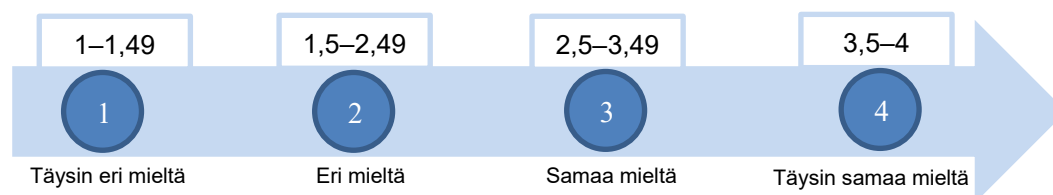
Kysymyksessä, jossa selvitettiin vastaajan arviota omasta turvallisuusosaamisestaan ja koulun yleisestä turvallisuudesta, koski kaikkia vastaajia riippumatta siitä, olivatko vastaajat osallistuneet SISU-harjoitukseen vai eivät. Tavoitteena oli selvittää vastaajan turvallisuusosaamista, vaikka hänellä ei olisikaan ollut kokemusta SISU-harjoituksesta. Vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa” on poistettu aineistosta, tulosten yhdenmukaisuuden vuoksi. ”En osaa sanoa” vastaukset eivät tuota hyödyllisiä tuloksia tutkimuksen kannalta. Jättämällä kyseiset vastaukset aineistoon, tutkimuksen kannalta hyödylliset vastaukset vääristyvät.

Muuttujien tulokset on jaoteltu kahteen osaan, jotta saatiin selville, tuleeko edellä mainittu vaihtoehto poistaa. Tähtisen, Laakkosen ja Brobergin (2020, 86) mukaan Cronbachin alphan arvoksi ei voida tarkkaan määrittellä tiettyä raja-arvoa mutta suuntaa antavana raja-arvona kuitenkin voidaan pitää, että Cronbachin alphan arvon tulee olla vähintään 0,7. ”En osaa sanoa” Muuttujien Cronbachin alpha on 0,656, mikä on pienempi kuin sallittu raja-arvo. Aineiston, josta on poistettu ”en osaa sanoa” Cronbachin alpha on taas 0,790, joka siis voidaan määrittellä tilastollisesti yhdenmukaiseksi.

Taulukko 6. Vastaajan turvallisuusosaamista mittaavien muuttujien saamat arvot jaoteltuna vastaajan omaan turvallisuusosaamiseen ja koulun yleiseen turvallisuuteen. (vaihtoehtoa ”en osaa sanoa” poistettu)

Muuttujat (Turvallisuusosaaminen)	N=89	Keskiarvo	Keskihajonta
1. Koen SISU-harjoitusten kehittävän valmiuksiani sisälle suojautumiseen	78	3,41	,61
2. Minulla on mahdollisuus esittää kehitysehdotuksia SISU-harjoituksiin liittyen	68	3,32	,76
3. Koen, että nykyisissä SISU-harjoituksissa on kehitettävää	64	2,97	,84
4. Minulla ei ole riittäviä valmiuksia sisälle suojautumiseen	87	2,84	,81
5. Minulla on riittävät valmiudet sisälle suojautumiseen	87	2,80	,76
Muuttujat (Koulun yleinen turvallisuus)	N=89	Keskiarvo	Keskihajonta
6. SISU-harjoitukset kehittävät koko koulun turvallisuutta	86	3,60	,58
7. SISU-harjoitukset ovat tärkeä osa turvallisuuskasvatusta	83	3,52	,63
8. Uhkatilanteet ovat mahdollisia koulussa	87	3,45	,50
9. Koulussamme opettajat suhtautuvat SISU-harjoitukseen vakavasti	73	3,23	,61
10. SISU-harjoituksia tulisi järjestää enemmän	81	2,88	,90

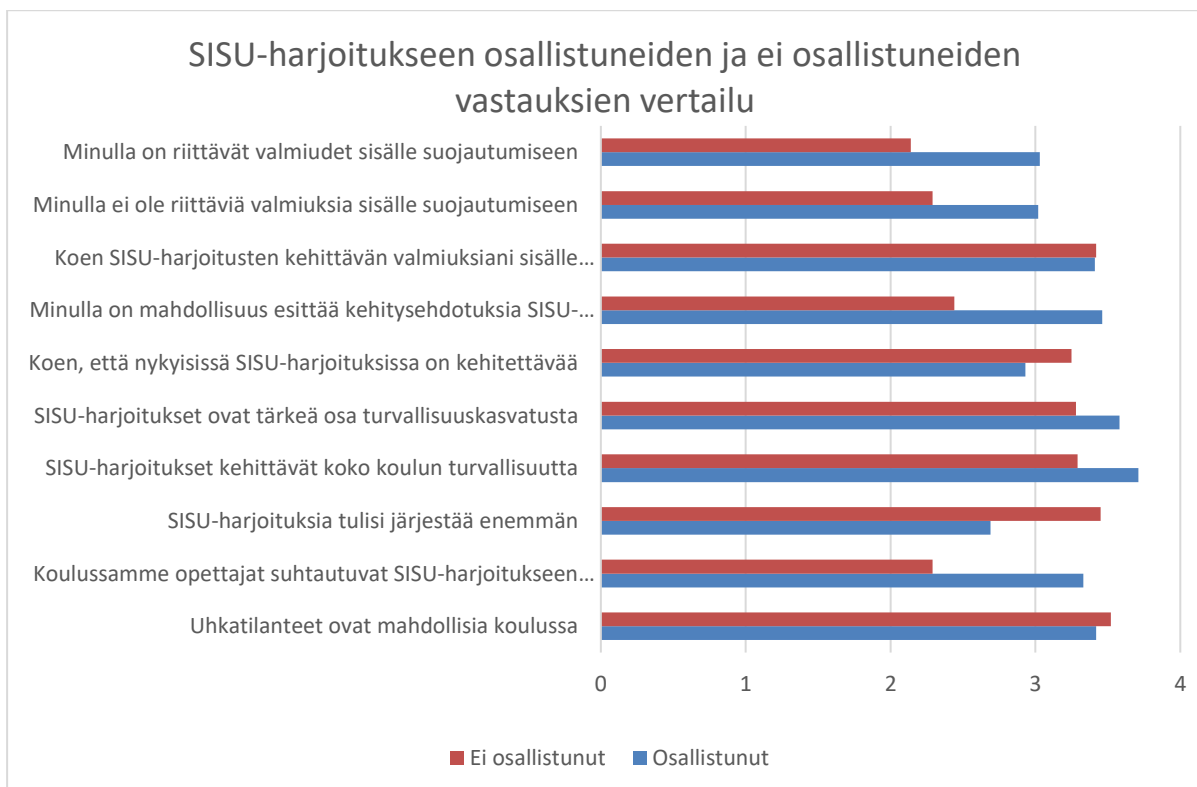
Taulukossa 6 kuvataan SISU-harjoitukseen liittyvien muuttujien tuloksia. Luettavuuden ja käsittelyn helpottamiseksi tulokset on jaoteltu taulukkoon turvallisuusosaamista ja koulun yleistä turvallisuutta mittaaviin muuttujiin. Taulukossa ei esitetä ”en osaa sanoa” vastauksia. Koska tuloksista on poistettu vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa” vastausten määrä vaihtelee muuttujien välillä. Muuttuja ”Minulla ei ole riittäviä valmiuksia sisälle suojautumiseen” on väitteen ”Minulla on riittävät valmiudet sisälle suojautumiseen” kontrollimuuttuja.

Kuvio 13. Muuttujien keskiarvojen tulkinta.

Kuviossa 13 kuvataan muuttujien keskiarvojen osoittamaa arvojen vaihteluväliä. Taulukosta 6 voidaan huomata, että kontrollikysymyksessä ei ole merkitsevää eroa ja muuttujien välinen keskihajonta on suurta. Taulukossa kuvataan muuttujien arvoja välillä ”1=täysin eri mieltä” – ”4=täysin samaa mieltä”, mutta kontrolliväitteessä arvot on käännetty toisinpäin, jotta tulos olisi yhteneväinen taulukon muiden muuttujien kanssa. Kontrollikysymyksessä kuvataan muuttujien arvoja välillä ”1=täysin samaa mieltä” – ”4=täysin eri mieltä”.

Muuttujia tarkastellessa tuloksista voidaan huomata, että vastaajat kokevat SISU-harjoituksilla olevan selvä vaikutus koulun yleiseen turvallisuuteen ja vastaajan turvallisuusosaamiseen. Vastaajat kokevat harjoitusten kehittävän merkittävästi omaa osaamista sisälle suojautumiseen (ka. 3,41 n=78) ja vielä enemmän kokevat harjoitusten kehittävän koko koulun turvallisuutta (ka. 3,60 n=86) sekä harjoituksen olevan tärkeä osa turvallisuuskasvatusta (ka. 3,52 n=83). Vastaajat kokevat, heillä olevan riittävästi valmiuksia sisälle suojautumiseen (ka. 2,80 n=87), mutta melkein yhtä paljon kokevat harjoituksissa olevan kehitettävää (ka. 2,97 n=64) ja niitä tulisi järjestää enemmän (ka. 2,88 n=81). Vastaajat myös kokevat uhkatilanteiden olevan mahdollisia kouluissa (ka. 3,45 n=87). Yksikään vastaajista ei vastannut muuttujaan uhkatilanteiden mahdollisuudesta ”täysin eri mieltä” tai ”eri mieltä”.

Kuvio 14. SISU-harjoitukseen osallistuneiden ja ei osallistuneiden vastauksien vertailu.

Kuviossa 14 kuvataan muuttujien keskiarvoja. Kuviossa vertaillaan SISU-harjoitukseen osallistuneiden ja ei osallistuneiden vastauksia. SISU-harjoituksen turvallisuusosaamista mittaavat muuttujat ovat viisi ensimmäistä muuttujaa ja loput ovat koulun yleiseen turvallisuuteen liittyviä muuttujia. Vastaajat, jotka eivät ole osallistuneet SISU-harjoitukseen on kuvattu kuviossa punaisella palkilla ja harjoitukseen osallistuneet vastaajat sinisellä palkilla.

Kuviosta 14 voidaan huomata, että SISU-harjoitukseen osallistuneet (ka. 3,03) kokevat omaavansa huomattavasti enemmän valmiuksia harjoitukseen, kuin ei osallistuneet (ka. 2,14) vastaajat. Yksikään ei osallistuneista vastaajista ei kuitenkaan vastannut väitteeseen ”täysin samaa mieltä”. Osallistuneet ja ei osallistuneet ovat samaa mieltä siitä, että kummatkin kokevat SISU-harjoitusten kehittävän omaa turvallisuusosaamista. Lisäksi myös kumpikin ryhmä on samaa mieltä siitä, että uhkatilanteet ovat mahdollisia koulussa.

Vastaajat, jotka eivät ole osallistuneet (ka. 3,45) SISU-harjoitukseen ovat selkeästi enemmän sitä mieltä, että kyseisiä harjoituksia tulisi järjestää enemmän kuin osallistuneet (ka. 2,69). Yleisesti ei osallistuneet kokevat, että heidän koulunsa opettajat eivät suhtaudu SISU-harjoitukseen vakavasti (ka. 2,29) eikä vastaajilla ole mahdollisuutta esittää kehitysehdotuksia harjoitukseen liittyen (ka. 2,44). Harjoitukseen osallistuneet taas kokevat, että opettajat suhtautuvat harjoitukseen vakavasti (ka. 3,33) sekä vastaajilla on mahdollisuus esittää kehitysehdotuksia (ka. 3,46). Ei osallistuneet (ka. 3,25) kokevat enemmän, että nykyisissä SISU-harjoituksissa olisi kehitettävää kuin harjoitukseen osallistuneet (ka. 2,93).

Kaikista vastauksista voidaan tulkita, että vastaajat pitävät SISU-harjoituksia tärkeänä. Vastaajat kokevat harjoitusten lisäävän sekä omaa turvallisuusosaamista, että koulun yleistä turvallisuutta. Harjoitukseen osallistuneiden ja ei osallistuneiden vastauksissa esiintyy tietyissä aihe alueissa selkeää vaihtelua, mutta myös yhtäläisyyksiä.

4.4.1 Summamuuttujien muodostaminen ja vertailu

Sisälle suojautumisen vaiheiden valintoja mittaavista kysymyksistä ja vastaajan näkökulmaa mittaavista muuttujista muodostettiin summamuuttujia. Summamuuttujien avulla on tavoitteena vertailla aineiston muuttujien välisiä riippuvuussuhteita. Muodostetuille summamuuttujille laskettiin Cronbachin alpha summamuuttujan yhdenmukaisuuden varmistamiseksi. Muuttujien muodostamisen jälkeen muuttujien normaalijakauma testattiin Kolmogorov-Smirnov-testillä.

Taulukko 7. Summamuuttujien yhdenmukaisuus.

Sisälle suojautumisen vaiheiden valintoja mittaavat summamuuttujat			
Ulkopuolinen väkivallanuhka		Ulkopuolinen ympäristöuhka	
Cronbachin alpha α 0,917	Muuttujien määrä=10	Cronbachin alpha α 0,872	Muuttujien määrä=7
Vastaajan turvallisuusosaamista mittaavat summamuuttujat			
Vastaajan turvallisuusosaaminen		Koulun yleinen turvallisuus	
Cronbachin alpha α 0,715	Muuttujien määrä=5	Cronbachin alpha α 0,613	Muuttujien määrä=5
		Turvallisuusosaaminen, kaikki summamuuttujat	
		Cronbachin alpha α 0,791	Muuttujien määrä=10

Taulukossa 7 kuvataan muodostettujen summamuuttujien reliabiliteettia. Sisälle suojautumisen vaiheiden valintoja mittaavista summamuuttujista korkeamman alphan ($\alpha=0,917$) sai ulkopuolisen väkivallanuhan vaiheet. Sekä vastaajan turvallisuusosaamista että koulun yleistä turvallisuutta mittaavia summamuuttujia voidaan pitää tilastollisesti yhdenmukaisina. Vastaajan turvallisuusosaamista mittaavat summamuuttujat oli jaoteltu kolmeen eri ryhmään. Muuttujat, jotka käsittivät aiheita vastaajan osaamisesta, muodostivat yhden ryhmän ($\alpha=0,715$). Toisen ryhmän muodosti muuttujat, jotka liittyivät koulun yleiseen turvallisuuteen vastaajan näkökulmasta ($\alpha=0,613$). Kolmas ryhmä muodostuu molemmista edellä mainituista ryhmistä, eli kaikista muuttujista ($\alpha=0,791$). Toisen ryhmän yhdenmukaisuus vaihtelee alphan eri raja-arvojen määritelmien mukaan, mutta kaikkien muuttujien alphan ollessa selvästi $> 0,7$ katsotaan se yhdenmukaiseksi.

Muuttujien välisiä riippuvuussuhteita pystyy vertailemaan erilaisilla mittareilla. Ensin täytyi kuitenkin selvittää, ovatko muuttujat normaalijakauman mukaisia vai onko muuttujien jakauma poikkeava. Muuttujien ollessa normaalijakauman mukaisia, riippuvuussuhteita mitataan parametrisilla testeillä. Jos jakauma on poikkeavaa, käytetään epäparametrisia testejä. Jakauman testaamiseen käytettiin Kolmogorov-Smirnov -testiä, koska aineiston otoskoko on > 50 . Testin tuloste antaa myös Shapiro-Wilk-testin tuloksen, jota käytetään otoskoon ollessa < 50 . Vaikka testit ovat erilaisia, niiden tuloksia tulkitaan kuitenkin samalla tavalla. Testin

nollahypoteesin mukaan mitattava muuttuja noudattaa normaalijakaumaa ja testin tuloksen antama p-arvo muuttujalle, kertoo, kuinka todennäköisesti nollahypoteesi hylätään. Jos nollahypoteesi hylätään, muuttuja ei ole normaalijakauman mukainen. (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020, 89.)

Taulukko 8. Muuttujien normaalijakauman testaaminen.

Summamuuttuja	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	tunnusluku	vapausasteet	p-arvo	tunnusluku	vapausasteet	p-arvo
Harjoituksen järjestäminen koulussa viimeksi	,321	51	,000	,726	51	,000
Koulun oppilasmäärä.	,180	51	,000	,929	51	,005
Perusopetuksen kouluaste	,408	51	,000	,647	51	,000
Osallistuminen harjoituksiin viiden vuoden aikana	,159	51	,003	,906	51	,001
Harjoituksen järjestäminen viranomaisen kanssa	,181	51	,000	,858	51	,000
Vastaajan turvallisuusosaamista mittaavat muuttujat	,134	51	,023	,878	51	,000
Vastaajan osaaminen	,147	51	,008	,877	51	,000
Koulun turvallisuus	,190	51	,000	,833	51	,000
Ulkopuolinen väkivallanuhka	,164	51	,002	,897	51	,000
Ulkopuolinen ympäristöuhka	,185	51	,000	,890	51	,000
a. Lilliefors merkitsevyyskorjaus						

Kolmogorov-Smirnov-testin p-arvon ollessa $< 0,05$ testattava jakauma poikkeaa normaalijakaumasta. Testin tulokset ovat näkyvissä taulukossa 8. Tulokset osoittavat muuttujien poikkeavan normaalijakaumasta ja tästä johtuen muuttujien välisiä riippuvuussuhteita tulisi tarkastella epäparametrisin testein.

Muuttujien ollessa normaalijakaumasta poikkeavia, niiden välisiä riippuvuussuhteita mitataan epäparametrisella testillä. Tässä tutkielmassa käytetään Pearsonin khiin neliö -testiä. Khiin neliö -testin avulla pystytään selvittämään muuttujien välisen riippuvuussuhteen tilastollista merkitsevyyttä (Tähtinen ym. 2020). Testit osoittivat, että millään muuttujalla ei ollut

tilastollisesti merkitsevää ($p < 0,01$) tai tilastollisesti erittäin merkitsevää ($p < 0,001$) välistä riippuvuussuhdetta toiseen muuttujaan. Testit kuitenkin osoittivat viisi tilastollisesti melkein merkitsevää ($p < 0,05$) muuttujien välistä riippuvuussuhdetta.

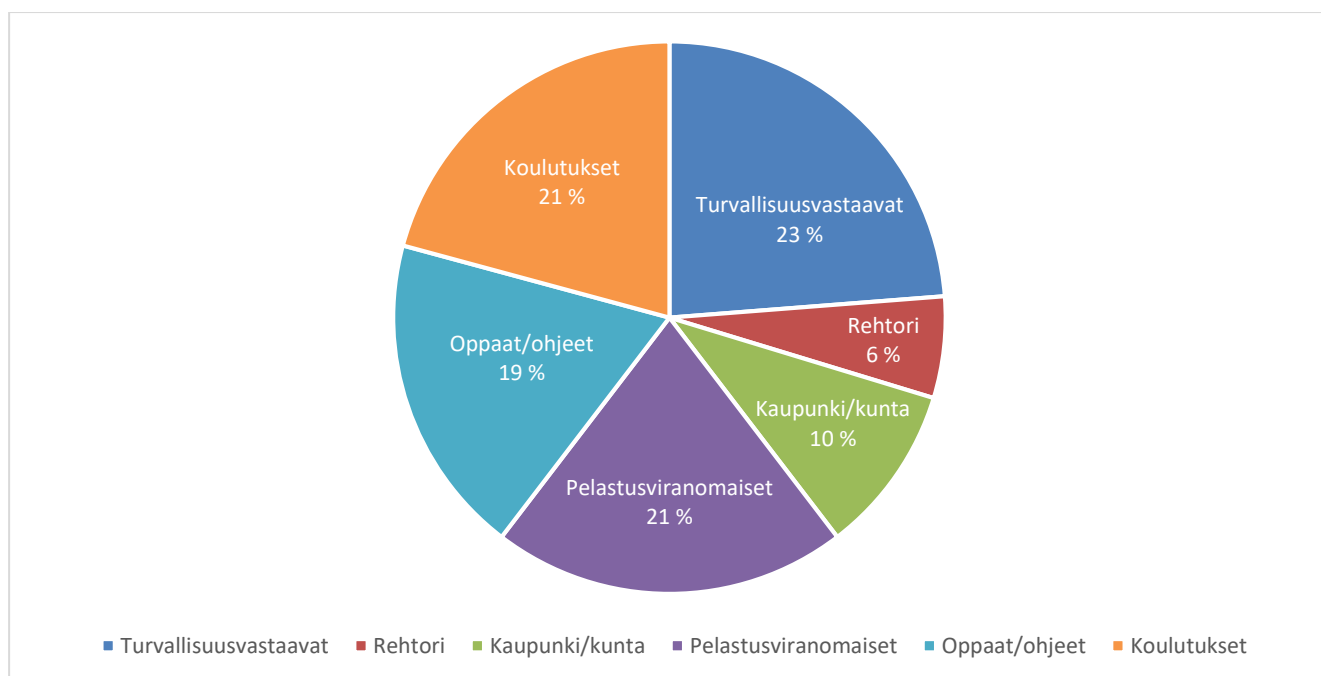
- Koulun turvallisuus- muuttujat ja harjoituksen järjestäminen koulussa viimeksi $p=0,039$.
- Koulun turvallisuus- muuttujat ja harjoituksen järjestäminen viimeksi viranomaisen kanssa $p=0,034$.
- Vastaajan osaamisen muuttujat ja ulkopuolisen ympäristöuhan sisälle suojautumisen vaiheet $p=0,022$.
- Koulun oppilasmäärä ja harjoituksen järjestäminen koulussa viimeksi $p=0,025$.
- Koulun oppilasmäärä ja harjoituksen järjestäminen viimeksi viranomaisen kanssa $p=0,013$.

Testeistä lähimpänä tilastollista merkitsevää riippuvuussuhdetta oli luettelossa jälkimmäisenä mainittu koulun oppilasmäärän ja harjoituksen järjestäminen viimeksi viranomaisen kanssa välinen suhde. Muut testatut suhteet antoivat p-arvoksi reilusti $> 0,1$.

5 Tutkimustulosten laadullinen tarkastelu

5.1 Turvallisuusosaaminen

Kyselyn lopussa selvitettiin, mistä vastaajat ovat saaneet turvallisuusosaamista kouluhinsa. Kysymys oli avoin ja 49 vastaajaa vastasi kysymykseen. Vastaukset luokiteltiin kuuteen eri ryhmään niiden sisältöjen perusteella kuvion 15 osoittamalla tavalla. Yhden vastaajan vastaus saattoi sisältää useamman luokan vastauksen, jonka vuoksi vastauksia oli enemmän (n=72), kuin vastaajia. Ryhmät, joihin vastaukset luokiteltiin, olivat: 1) turvallisuusvastaavat 2) rehtori 3) kaupunki/kunta 4) pelastusviranomaiset 5) oppaat/ohjeet 6) koulutukset.

Kuvio 15. Vastaajan osaamisen- ja tiedonlähteet SISU-harjoitukseen.

Turvallisuusvastaavien ryhmä koostuu myös vastauksista, joissa mainittiin koulun sisäistä turvallisuusasiantuntijoista ja turvaryhmistä. Vastauksista lähes neljännes kuului tähän ryhmään. Koulutukset ja pelastusviranomaiset saivat saman verran vastauksia. Koulutuksilla tarkoitetaan vastauksia, joissa vastaaja on kertonut osallistuneensa erilaisiin turvallisuuskoulutuksiin.

Koulussa turvallisuusvastaavat, jotka hankkivat ja välittävät tietoa. (V1)

Pelastuslaitoksen järjestämä koulutus koko henkilökunnalle, turvallisuusvastaavan info aina lukuvuoden alussa, turvallisuuskansio, johon jokaisen on tutustuttava. (V35)

Oppaat/ohjeet ryhmä koostuu vastauksista, joissa on mainittu koulujen turvallisuuskansioita tai muita vastaavia ohjeita. Vähiten vastauksia sai rehtorit. Rehtorit ovat myös koulun turvallisuusvastaavia ja nämä vastaukset voisi liittää turvallisuusvastaavat-ryhmään. Vastauksista on kuitenkin eroteltu pelkät rehtori vastaukset ja vastaukset, joissa mainittiin turvallisuusvastaavat tai turvallisuusryhmät.

5.2 Vapaat kommentit

Vastaajat saivat mahdollisuuden kommentoida vapaasti SISU-harjoitusta tai kyselylomaketta. Vastauksia tuli (n=33) joista yksi liittyi kyselyyn ja muut SISU-harjoitukseen. Vastaukset luokiteltiin seitsemään eri osa-alueeseen esiin nousseiden teemojen mukaan.

Kuvio 16. Vapaat kommentit luokiteltuna.

Kuvio 16 on koostettu vastaajien jättämien vapaiden kommenttien perusteella. Vastaukset luokiteltiin kuvion osoittamiin ryhmiin. Jokainen pala on oma ryhmänsä paitsi ”ei harjoitella” ja ”tarpeetonta”, on luokiteltu samaan ryhmään.

- Tärkeä aihe: vastaaja nostaa esiin SISU-harjoituksen tärkeyden turvallisuuskasvatuksen menetelmänä.
- Tarpeetonta/ei harjoitella: SISU-harjoitusta pidetään tarpeettomana vastaajan tai esimiehen toimesta, jonka vuoksi ei harjoitella. Vastaajan mukaan ei vain harjoitella.
- Henkilökunta harjoittelee: SISU-harjoituksia on järjestetty vain henkilökunnan kesken.

- Käsitteet: Käsitteiden merkitys vastaajalle epäselvää (sisälle suojautumisen-, sisälle tulo-, sisälle poistumisharjoitus).
- Tilat: tilojen haasteellisuus ja epäkäytännöllisyys sisälle suojautumisen näkökulmasta.
- Vastaajan toiveet: vastaaja esittää sisälle suojautumiseen ja sen harjoitteluun liittyen toiveita tai kehitysehdotuksia.
- Pelko: vastaaja tuo esiin aiheen sensitiivisyyden ja mahdolliset psyykkiset vaikutukset oppilaisiin.

Vastaajien mukaan SISU-harjoitukset ovat tärkeitä, mutta niitä toteutetaan vähän. Vastaajat ovat sitä mieltä, että sisälle suojautumista tulisi tutkia lisää ja SISU-harjoitukset ovat tarpeellisia. Todellisia sisälle suojautumistilanteita pidetään harvinaisina, mutta niitä ei kuitenkaan pidetä poissuljettuina. Riskin olemassaolo tiedostetaan, mutta sitä pidetään epätodennäköisenä.

Vastasin lähinnä siksi, koska aihe on mielestäni tärkeä, mutta sen hoito koulussamme täysin retuperällä. Oon ollu työelämässä 2007 ja 2008 koulusurmien (en onneksi niillä kouluilla) aikaan ja joutunut käymään aihetta oppilaiden kanssa läpi. Tuntuu uskomattomalta, ettei asiaa oteta silti vakavasti suojautumisen puolesta (V11)

Aihe on tärkeä, ja jokaisessa oppilaitoksessa tulisi säännöllisesti järjestää sisälle suojautumisharjoituksia ja ottaa kouluarjessa huomioon uhkatilanteiden mahdollisuudet sopimalla selkeät toimintatavat (V61)

Sisälle suojautumista ja sen harjoittelua pidetään tärkeänä. Osa vastaajista tuo myös esiin SISU-harjoitusten tarpeettomuuden. Vastauksissa myös ilmenee, että sitä ei harjoitella tai vain henkilökunta harjoittelee. SISU-harjoitusta voidaan myös järjestää vain teoreettisesti henkilökunnan kesken. Henkilökunta on voinut toivoa harjoitusta useamman vuoden ajan, mutta harjoitusta ei vain ole järjestetty tai esimies on pitänyt sitä tarpeettomana.

Olen työskennellyt ko. koulussa viisi vuotta ja joka vuosi kysynyt sisälle suojautumisharjoituksesta. Tätä ei ole kuitenkaan koskaan järjestetty. (V25)

Olen opettanut muutaman vuoden koulussamme ja sinä aikana ei ole pidetty harjoitusta enkä ole kuullut sellaisesta koskaan puhuttuvan. (V78)

Meidän koulussamme ei ole koskaan järjestetty SISU-harjoitusta. Rehtorin mielestä järjestäminen on turhaa-- (V28)

SISU-harjoitus on toistaiseksi toteutettu koulussamme vain teoreettisena henkilökunnan kanssa. (V39)

Useampi vastaaja osoitti hämmennyksensä kyselyssä käytettävän sisälle suojautumisharjoitus käsitteestä, sillä kouluissa on erilaisia termejä käytössä kyseiselle harjoitukselle. Esimerkiksi sisälle tuloharjoitus ja sisälle poistumisharjoitus.

Kutsumme harjoituksia sisälle poistumisharjoitukseksi. (V34)

Kun kysyin pelastuslaitokselta sisälle suojautumisharjoituksesta, he korjasivat sisälle tuloharjoitus -- mietin, että kumpaa tässä oikeasti tarkoitetaan. (V43)

Osa vastaajista ilmaisi myös toiveita SISU-harjoitusten lisäämisestä ja teoreettisentiedon kehittämistarpeesta. Vastaajat myös ilmaisivat tilojen haasteellisuuden olevan iso tekijä harjoitusten toteuttamisessa. Opetustilat saattavat olla monimutkaisia ja rakennukset vanhoja sekä epäkäytännöllisiä harjoituksen toteuttamiselle.

Oma luokkani on maan tasalla, ulkoa näkymä luokkaan. Myös käytäviltä on suora näkymä lasiseinästä sisään luokkaan, eli käytäväseinä on suuri ikkuna. Luokkani ovea ei saa lukkoon, eikä tilassa ole mitään piilopaikkaa, sillä se on pieni koppero. Ulkoisen uhan tullessa olemme siinä tarjolla. Ei paljoa harjoittelut auta, luulen... (V5)

Muutamia käytännön haasteita on vielä ratkaisematta, kuten kuulutuksen heikko kuuluvuus piha-alueella, väistötilan ovien lukitus. (V39)

Mielestäni sisälle suojautumista voisi harjoitella vuosittain poistumisharjoituksen "yhteydessä" eli esim. samalla tai seuraavalla viikolla. (V37)

Tästä voisi olla hyvä tehdä yhteinen materiaali kouluille. Koulut ovat tosi eri tasoilla asiassa. (V49)

Selkeästi eniten vastaajan kommentit liittyivät aiheen pelottavuuteen ja sen vaikutuksiin oppilaisissa. Vastaajat ilmaisivat myös usein, että aihetta on haasteellista käsitellä oppilaiden kanssa sen sensitiivisyyden vuoksi. Vastaajat perustelivat myös, että aiheen pelottavuuden vuoksi harjoituksia ei järjestetä tai niitä järjestetään vain henkilökunnan kesken. Vastaajat kaipaavat konkreettisia keinoja käsitellä aihetta oppilaiden kanssa, ilman että se aiheuttaisi oppilaisissa ahdistusta tai pelkoa.

Toivoisin lisää tietoa siitä, miten pikkuoppilaiden kanssa tulisi käsitellä esim. väkivallan uhkaa ja sisälle suojautumista sen takia -- onko fyysisestä harjoituksesta enemmän hyötyä vai haittaa (lähinnä lasten psyykkiselle hyvinvoinnille) kaipaisin tutkimustietoa. (V53)

Sisälle suojautumisharjoitukset koetaan oppilaiden taholta pelottaviksi ja traumaattisiksi. Siksi sisälle suojautumista ei harjoitella oppilaiden kanssa. Tieto sisälle suojautumisesta pitää olla henkilökunnalla. (V73)

Harjoituksissa tulisi huomioida paremmin oppilaiden mielenterveys. Viimeisimmän [SISU]harjoituksen jälkeen koko koulu oli levoton ja lasten käytös hieman pelokasta. Pienet eivät ymmärrä, mitä tapahtui ja miksi toimittiin kuten toimittiin, eikä ikätasolle sopivaa selitystä tuntunut löytyvän helposti. Tietyllä tapaa harjoitus jätti mielestäni oppilaisiin pelokkaan olotilan. (V22)

Lähes kaikissa vastauksissa yhteneväisyytenä oli se, että vastaajien mukaan SISU-harjoituksissa on kehitettävää. Lisäksi vastaajien mielestä SISU-harjoituksia tulisi järjestää enemmän. Turvallisuusvastaavalla on merkittävä rooli koko koulun turvallisuuteen ja henkilökunnan asenteisiin turvallisuutta kohtaan. Luokitteluista selvästi vallitseva aihe oli harjoituksen pelottavuus ja vaikutukset oppilaisiin. Monia eri luokkia perusteltiin pelottavuuden kautta. Harjoituksia ei järjestetä tai järjestetään vain henkilökunnan kesken, koska aihe on pelottava. Harjoituksia pidetään tarpeettomina, koska nähdään hyödyllisempänä olla pitämättä harjoitusta, jonka oletetaan lisäävän pelkoa ja ahdistusta. SISU-harjoitusta ei kuitenkaan täysin hylätä. Monissa kommentteissa vastaajat toivoivat lisää tietoa ja ohjeistusta harjoituksista ja varsinkin tietoa, miten toteuttaa harjoitus kokonaisuudessaan niin, että siitä ei aiheutuisi haittaa oppilaille pelottavuuden vuoksi.

6 Pohdinta

6.1 Yhteenveto vastauksista tutkimusongelmiin

Vastausta tutkimuksen pääongelmaan haettiin kolmen alaongelman avulla. Vastauksena ensimmäiseen alaongelmaan sisälle suojautumisharjoitusten sisällöistä ja menetelmistä, voidaan tulosten perusteella todeta, että useimmiten SISU-harjoitusten järjestämisen sisältönä oli ympäristöuhalta suojautuminen 42 % ja yleisen turvallisuuden edistäminen 33 % (kuvio 10). Tyypillinen sisälle suojautumisen sisältö oli, että harjoitukset alkavat ennakkotiedottamisella, joka kohdistuu pääosin opettajiin ja koulun muuhun henkilöstöön (kuvio 3). Vastaajien mukaan SISU-harjoituksen aikaisen toiminnan sisältö koostuu perustellun uhan mukaan, mitä myös arvioidaan harjoituksen jälkeen. (kuvio 16 ja 9).

Tarkasteltaessa SISU-harjoitusten menetelmiä, käytetyimmäksi menetelmäksi vastaajien kokemuksissa nousi ovien lukitseminen suojauduttaessa väkivallan uhalta, jonka vain yksi vastaaja jätti valitsematta (kuvio 5). Yli 94 % vastaajista tiedosti ympäristöuhalta suojautumisen kannalta tärkeät rakennuksen ulkoilmalta eristämisen menetelmät (ikkunoiden-, ovien- ja ilmanvaihdon sulkeminen). Parantamisen varaa on kuitenkin selkeästi siinä, mitä muuta harjoituksessa tulisi ottaa huomioon rakennuksen sisällä, sen eristämisen jälkeen (kuvio 6). Väkivallan uhalta suojautumisen menetelmät olivat vastaajilla paremmin ja tasaisemmin tiedossa kokonaisuus huomioiden, kuin ympäristöuhalta suojauduttaessa (kuvio 5 ja 6). Vastaajista suurin osa osoitti, että SISU-harjoituksen aloitus ja lopetus menetelminä suositaan koulun kuulutusjärjestelmää ja harjoituksen aikaista toimintaa arvioidaan opettajien ja oppilaiden kanssa (kuvio 4, 8 ja 9). Vastaajien mukaan kouluihin saadaan tietoa ja osaamista SISU-harjoitukseen turvallisuusvastaavilta ja pelastusviranomaisten järjestämistä koulutuksista (kuvio 15).

Vastauksena toiseen alaongelmaan SISU-harjoitusten määristä, kolmannes vastaajista toi esiin, että SISU-harjoituksia järjestetään harvemmin kuin kerran vuodessa (kuvio 11). Tuloksista nousi myös esiin, että harjoituksia ei kuitenkaan järjestetä niin systemaattisesti kuin hyvään turvallisuuskulttuuriin kuuluu. (kuvio 11, 12 ja 16; Lindfors 2012, 21–22, 63; Lindfors & Somerkoski 2018, 303; Kärki ym. 2019; Opetushallitus 2021.) Alle puolet vastaajista kertoi osallistuneensa harjoitukseen viimeisen vuoden aikana (kuvio 12) ja osa ilmoitti, että harjoituksia ei järjestetä ollenkaan (kuvio 16). Vastaajista 37 eli suurin osa ei osannut kertoa, kuinka usein harjoitusta pyritään järjestämään pelastusviranomaisten kanssa yhteistyössä.

Vastauksena kolmanteen alaongelmaan vastaajan näkökulmasta omasta turvallisuusosaamisestaan SISU-harjoituksessa, voidaan analyysin pohjalta todeta, että vastaajat kokivat harjoitukset hyödyllisiksi turvallisuuskasvatuksen menetelmiksi ja niiden kehittävän koko koulun turvallisuutta. Lähes kaikki vastaajat pitivät uhkatilanteita mahdollisina kouluissa ja SISU-harjoitusten kehittävän turvallisuusosaamistaan. Vastaajien mielestä SISU-harjoituksia tulisi järjestää enemmän, koska aihe on tärkeä ja se vaatii kehittämistä (taulukko 6). SISU-harjoitukseen osallistuneilla ja ei osallistuneilla oli vastauksissa joitakin eroavaisuuksia. Osallistuneet kokivat omaavansa enemmän valmiuksia sisälle suojautumiseen ja kokivat harjoitusten kehittävän koulun yleistä turvallisuutta enemmän kuin ei osallistuneet. Ne vastaajat, jotka eivät olleet osallistuneet SISU-harjoituksiin, pitivät uhkatilanteita enemmän mahdollisina, sekä heidän mielestään harjoituksia tulisi järjestää enemmän. (taulukko 6, kuviot 14 ja 16.)

SISU-harjoitukset näyttäytyvät peruskouluissa turvallisuuskulttuurin kehittämismenetelmänä sekä harjoituksia järjestetään, mutta ei riittävän systemaattisesti hyvän turvallisuuskulttuurin ylläpitoon (Lindfors 2012, 21–22, 63; Lindfors & Somerkoski 2018, 303; Kärki ym. 2019; Opetushallitus 2021). Osassa kouluista SISU-harjoituksia ei järjestetä ollenkaan. Tähän tutkimukseen osallistuneiden vastaajien vastausten perusteella kouluissa, jossa vastaajat työskentelevät, tietämys SISU-harjoituksista oli tyydyttävällä tasolla. Kouluihin tarvittaisiin vielä lisää tietämystä ja ymmärrystä aiheesta sekä teoriassa että käytännössä. Vastaajat, eli koulun henkilökunta kokee harjoitusten olevan tärkeitä ja hyödyllisiä, mitkä kehittävät koko koulun turvallisuuskulttuuria ja henkilöstön turvallisuusosaamista.

6.2 Johtopäätökset

Tämän pro gradu -tutkielman pääongelmana tarkasteltiin, miten SISU-harjoitukset näyttäytyvät peruskouluissa. SISU-harjoituksia voidaan pitää tapana toteuttaa turvallisuuskasvatusta ja kehittää henkilöstön turvallisuusosaamista, jota tarvitaan turvallisuuskulttuurin kehittämiseksi oppilaitoksissa. Turvallisuuskasvatus ja kokemukselliset turvallisuusharjoitukset kehittävät turvallisuusosaamista merkittävästi. (Lindfors 2012, 21–22, 63; Lindfors & Somerkoski 2018, 303; Kärki ym. 2019; Opetushallitus 2021.) Tämän tutkimuksen tuloksien perusteella näyttää siltä, että vastaajat pitävät SISU-harjoituksia hyödyllisinä ja hyvänä turvallisuuskasvatuksen menetelmänä. Alaongelmien avulla selvitettiin harjoitusten määrän lisäksi peruskouluissa käytössä olevat harjoituksen sisällöt sekä menetelmät. Lisäksi alaongelmilla tarkasteltiin

vastaajan näkemystä omasta turvallisuusosaamisestaan. Vastaajan turvallisuusosaamista mittaavat muuttujat oli jaoteltu vastaajan turvallisuusosaamista ja koulun yleistä turvallisuutta mittaaviin muuttujiin. Vertailtaessa taustamuuttujia tutkittaviin muuttujiin, ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa tutkittaviin muuttujiin. Muutama melkein tilastollisesti merkitsevä ero löydettiin.

Tässä tutkimuksessa ei tarkasteltu SISU-harjoituksia ainoastaan väkivaltatilanteiden näkökulmasta, mikä on tyypillistä varsinkin kansainvälisissä tutkimuksissa (Servoss 2017; Lindstrom Johnson 2018; Fisher ym. 2018; May 2018; Tanner-Smith ym. 2018). Tässä tutkimuksessa huomioitiin myös ympäristöstä aiheutuvien uhkien mahdollisuus, mikä liittyy oppilaitosten laaja-alaiseen riskienhallintaan (SFS-ISO 31000:2018). Tutkimustulosten perusteella on pystytty arvioimaan SISU-harjoitusten mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita.

Kun tarkasteltiin sisälle suojautumista väkivallanuhan vuoksi, muuttujien keskihajonnan perusteella vastaajien vastauksissa havaittiin, että väkivallan uhan sisälle suojautumisvaiheiden olevan paremmin tiedossa kuin ympäristöuhan vaiheissa. Valittujen vaiheiden mukaan vastaajilla on keskimääräisesti suhteellisen hyvin hallussa SISU-harjoituksen toimintatavat. (kuvio 7, taulukko 4; SPEK 2021; SASKY 2017; Schildkraut ym. 2020.) Vastausten perusteella on havaittavissa (kuvio 8), että harjoitus pyritään usein lopettamaan perinteisin menetelmin, käyttämällä kuulutusjärjestelmää tai tietyn henkilön toimesta. SISU-harjoituksen jälkeen toimintaa arvioidaan opettajien ja oppilaiden kanssa. Vastaajien enemmistön mukaan (kuvio 10) harjoitusten syiksi perustellaan yleensä koulun yleisen turvallisuuden edistäminen.

Opetushallituksen (2021) mukaan SISU-harjoituksia olisi hyvä järjestää vähintään kerran vuodessa. Tulokset osoittavat, että harjoituksia järjestetään harvemmin kuin kerran vuodessa (kuviot 11 ja 12). Tulosten mukaan harjoituksia toteutetaan keskimäärin noin puolentoistavuoden välein. Tulokset osoittavat SISU-harjoitusten olevan tärkeitä koulun turvallisuudelle. Harjoitus ei vain kehitä valmiuksia, vaan on myös tärkeä osa turvallisuuskulttuurin edistämistä (Lindfors 2012, 21–22, 63; Lindfors & Somerkoski 2018, 303; Kärki ym. 2019). Vastaajat tiedostavat uhkatilanteiden olevan mahdollisia peruskouluissa ja harjoituksia tulisi heidän mukaansa järjestää enemmän. Vastaajat kaipaavat lisää ohjeita ja konkreettisia keinoja aiheen käsittelyyn sensitiivisesti oppilaiden kanssa (kuvio 16).

Tämä tutkimus toi uutta tietoa SISU-harjoitusten näyttäytymisestä peruskouluissa, koska aihetta ei ole tutkittu aikaisemmin. Vaikka harjoitusten aiheina oli useimmiten ympäristöuhalta

suojautuminen, silti vastaajat tiesivät paremmin väkivallan uhalta suojautumisen menetelmiä. Lisäksi uutena tietona tuloksista nousi esiin SISU-harjoitusten psyykkiset vaikutukset oppilaissa. Vastaajat toivat esiin SISU-harjoitusten aiheuttaman pelon ja levottomuuden oppilaissa. Osa vastaajista toi esiin, että SISU-harjoitusten aiheuttama pelko ja levottomuus oppilaissa oli usein syynä siihen, että tietyissä kouluissa ei järjestetty SISU-harjoituksia. SISU-harjoituksia pidettiin jopa turhina ja niistä koettiin olevan enemmän haittaa kuin hyötyä. Vastaajat kuitenkin toivoivat ohjeistusta, miten aihe esitetään oppilaille, koska he pitävät harjoituksia tärkeänä ja uhkatilanteita mahdollisina peruskouluissa.

6.3 Tutkimusaineiston tuottamia pohdintoja SISU-harjoitusten toteutumiseen liittyen

Tuloksien havainnoissa tarkastellaan ensin SISU-harjoituksen käsitteistön eroavaisuuksia. Seuraavaksi esitetään SISU-harjoituksen menetelmiä kuvaavia havaintoja. Lopuksi luvussa tarkastellaan esiin nousseita havaintoja vastaajien vapaista kommentteista.

Tuloksissa vastaajat osoittivat hämmennyksensä eroavaisesta sisälle suojautumisharjoituksen käsitteistöstä. Osa vastaajista ymmärsi harjoituksen sisälle suojautumisharjoituksena ja osa sisääntuloharjoituksena. Vastauksien perusteella kuitenkin pystyttiin tulkitsemaan, että vastaajat tarkoittivat samaa harjoitusta, riippumatta aloituspaikasta. Sisälle suojautumisharjoituksessa, (SISU) harjoitus alkaa rakennuksen sisältä ja toimintamenetelmät alkavat sen mukaisesti. Sisääntuloharjoituksella vastaajat tarkoittivat, että harjoitus alkaa rakennuksen ulkopuolelta ja ensimmäisenä toimintamenetelmänä on siirtyä rakennuksen sisälle. Sisälle siirryttyä jatketaan suojautumista harjoituksen vaatimalla tavalla. Eroavaiset aloituspaikat ja käsitteistö saattavat aiheuttaa oppilaissa ja koulun henkilöstössä hämmennystä. Nämä eroavaisuudet voivat lisätä riskiä toimia väärin SISU-harjoituksessa. Harjoituksen aloituksena kumpikaan vaihtoehto ei ole toistaan parempi, vaan tämä vaatii yhtenäisen käsitteistön ja toimintaohjeet. Harjoituksen toimintaohjeet tulee käydä hyvin läpi, jotta osataan toimia oikein riippumatta aloituspaikasta. Sisälle suojautumista on hyvä harjoitella vaihtuvilla aloituspaikoilla, sillä tositilanteen sattuessa koulun oppilaat ja henkilöstö voivat sijaita koulun sisällä tai ulkopuolella. Hyvänä tavoitteena olisi, että harjoitukseen osallistuva osaisi toimia oikein sijainnistaan huolimatta harjoituksen alkaessa.

SISU-harjoituksen menetelmiä koskevissa tuloksissa tarkastellaan harjoitusten aikaiseen toimintaan liittyviä havaintoja. SISU-harjoituksen ennakkotiedottamista koskevissa tuloksissa

opettajille tiedotetaan harjoituksesta selvästi enemmän kuin oppilaille. On mahdollista, että oppilaille tiedotettaessa etukäteen harjoituksesta, se saattaa aiheuttaa oppilaissa levottomuutta ja pelkoa. Yllättävää kuitenkin tuloksissa oli se, että opettajille tiedotetaan tulosten perusteella 20 % enemmän, kuin koulun muulle henkilöstölle. Oletuksena oli, että opettajat ja muu henkilöstö ovat samaa henkilökuntaa ja toimivat samassa yhteisössä, tässä tapauksessa kouluorganisaatiossa. Organisaation toiminnan ylläpitämiseksi, siihen vaaditaan jokaisen henkilökunnan jäsenen toimintaa. Tämä herätti ajatuksen, että osallistuuko koulun muu henkilöstö SISU-harjoituksiin opettajien ja oppilaiden kanssa aina, välillä vai ei koskaan. Todellisen sisälle suojautumistilanteen tapahtuessa koko henkilökunta on kuitenkin todennäköisimmin osallisena tilanteessa, jossa jokaisen yksilön täytyisi osata toimia oikein.

Teknologian kehitys ei juuri näyttäydy SISU-harjoituksissa. Koulut suosivat SISU-harjoituksissa edelleen perinteisiä menetelmiä. SISU-harjoituksia aloitetaan edelleen keskusradion kuulutuksilla tai etukäteen sovittuna kellonaikana. Koulut eivät juurikaan käytä uudempia sähköisiä järjestelmiä. Sama pätee myös harjoituksen aikaisessa toiminnassa sekä harjoituksen lopetuksessa. Vastaajat eivät tuoneet vastauksissaan esille minkäänlaisia muita koulun sisäisiä sähköisiä kommunikointimenetelmiä kuin keskusradion kuulutuksen.

Vastaajista 33 eli yli kolmannes vastasi kyselylomakkeen vapaaseen kommenttikenttään. Kommenteissa esiintyi pääosin kahta erilaista näkökulmaa. Kommentit olivat negatiivissävytteistä SISU-harjoitukseen liittyen tai kommenteissa kerrottiin aiheen olevan tärkeä ja tarpeen kehittää. Kommenteissa kerrottiin SISU-harjoitusten olevan tärkeitä, mutta sitä tulisi tutkia ja harjoitella enemmän. Vastaajat kertoivat, että luokkatilat eivät ole optimaaliset sisälle suojautumiseen tai kuulutukset eivät kuulu koko koulun alueelle. Vastaajat myös kertoivat, että SISU-harjoitukset jätetään tarkoituksellisesti järjestämättä. Suurin osa kommenteista kuitenkin liittyi vastaajan tarpeeseen saada ohjeistusta harjoituksiin ja varsinkin siihen, miten SISU-harjoituksen aihe käsitellään oppilaiden kanssa sensitiivisesti. Vastaajat kertoivat harjoitusten aiheuttavan oppilaissa pelkotiloja ja levottomuutta varsinkin, jos aiheena on käsitelty väkivallan uhkaa. Vastaajat kertoivat, että pelon vuoksi harjoituksia on jätetty järjestämättä, koska se aiheuttaisi vain turhaa pelkoa. Vastaajat kertoivat, että vaikka SISU-harjoituksissa käytetään aiheena esimerkiksi kaasuvuotoa, vastaajat kokevat, että väkivallan uhka olisi hyvä myös käsitellä oppilaiden kanssa ja tähän vastaajat kaipaavat ohjeistusta. Vastaajista 33 kommentoi vapaaseen kommenttikenttään, mutta loput 56 vastaajaa eivät vastanneet. Tämä herättää tutkijoissa kysymyksen, että onko näiden loppujen vastaajien

mielestä SISU-harjoitukset riittävän hyvällä tasolla ja miksi vastaajat eivät tätä kertoneet kommentoimalla.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksen luotettavuutta ja yleistettävyttä. Luotettavuudella tutkija pyrkii vakuuttamaan lukijan tutkimuksen merkityksellisyydestä. Tutkijan tulee vakuuttaa lukija uskottavin perusteluin ja käyttää oikeanlaisia lähestymistapoja ja menetelmiä, joilla ratkaistaan tutkimusongelmat ja toteutetaan tutkimus. (Puusa, Juuti & Aaltio 2020.) Tässä tutkimuksessa pyrittiin mahdollisimman laajaan ja kattavaan teoriaan. Tärkeimpänä tutkimuksen toteutumisen kannalta pidettiin aineistonkeruun kyselylomaketta. Kyselylomake luotiin teorian pohjalta ja kyselylomakkeen luomiseen vaikutti kaksi turvallisuusasiantuntijaa, joilla on laaja kokemus aiheen tutkimisesta. Tämä on ensimmäinen SISU-harjoitusta koskeva tieteellinen tutkimus, joten tutkimuksessa esitetty tieto on uutta tutkittavalle alueelle. Tutkimuksella pyritään luomaan pohjaa aiheen tutkimiselle ja herättämään pohtimaan aihetta lisää.

Kysymyksissä, joissa vastaajilta kysyttiin oikeita sisälle suojautumiseen liittyviä menetelmiä väkivallan uhassa ja ympäristöuhassa, vastausten keskihajonta oli suurehkoa (taulukko 4). Keskihajonta oli myös suurempaa ympäristöuhan menetelmiä koskevassa kysymyksessä. Keskihajonnan perusteella voitiin havaita vastaajien teoreettisen tiedon vaihtelu. Vastauksiin voisi myös liittyä se, että kysymyksissä ei ollut vääriä vaihtoehtoja. Kyselylomakkeen aikana vastaajille ei kerrottu oikeita menetelmiä. Väärien suojautumismenetelmien laittaminen vastausvaihtoehtoihin olisi voinut opettaa väärää tietoa ja se ei edesauttaisi sisälle suojautumisen toteuttamista vastaajien osalta jatkossa. Vastaaja voisi siis luulla, että jotkut vastausvaihtoehdoista ovat vääriä ja jättää tarkoituksella vastaamatta kaikkia vastausvaihtoehtoja tai käyttää kyselyssä esiintynyttä niin sanottua väärää tietoa oikeana.

Tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin Suomen peruskouluihin, koska tutkimukseen vastanneita oli odotettua vähemmän ja vastaajista neljännes ei ollut osallistunut SISU-harjoitukseen koskaan (kuvio 11). Tutkimuksen tulokset ovat silti tärkeitä ja osaltaan yleistettävissä, koska vastaajat olivat useista eri kouluista. Kyselyyn vastanneita oli 89, jotka olivat 59:stä eri koulusta. Lisäksi 14 vastaajaa jätti ilmoittamatta koulun, jossa työskentelee. Koulujen määrä merkitsee enemmän kuin vastaajien kokonaismäärä, koska oletuksena oli, että samasta koulusta tulevat vastaukset olisivat olleet kyselyssä monelta osin samanlaisia.

Tutkimukseen olisi voitu saada enemmän vastauksia, jos aineistonkeruu olisi toteutettu vasta helmikuun ja maaliskuun vaihteessa 2022, kun Ukrainan sota alkoi, sillä turvallisuus nousee esille tyypillisesti silloin, kun se on uhattuna.

6.5 Tutkimuksen eettisyyden tarkastelu

Tutkimuksen eettisyydellä tarkoitetaan tieteellisentutkimuksen toteuttamisessa noudatettavia eettisiä piirteitä, joita tutkijoiden täytyy noudattaa koko tutkimuksen ajan. Tieteellisessä tutkimuksessa tulisi noudattaa eettisesti vastuullisiksi ja oikeiksi määriteltyjä toimintamenetelmiä. Näillä toimintamenetelmillä voidaan tutkimustoiminnassa tunnistaa ja torjua loukkauksia ja epärehellisyyttä tieteenalasta riippumatta. Lisäksi tutkimuksessa tulisi noudattaa tiedeyhteisön hyväksymiä ja tunnistamia menetelmiä, joita ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallennuksessa, esittämisessä sekä arvioinnissa. (Kuula 2011, 34; Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Eettisiä kysymyksiä esiintyi läpi tutkimuksen. Eettisten kysymyksien avulla tutkija arvioi tutkimukseen liittyviä valintoja ja merkityksiä. Tutkimuksen aika nousseet eettiset kysymykset voidaan usein jakaa tutkimuksen tiedonhankintaan ja tutkittavien suojaan sekä, tutkijan vastuuseen tutkimustuloksista liittyviin kysymyksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkittavilta pyydettiin lupa vastauksien käyttöön tutkimusaineistona. Tutkittaville esitettiin tarvittava tieto tutkimuksesta ja tietosuojakäytännöistä kyselylomakkeen saatetekstissä, ennen tutkimukseen osallistumissuostumusta. Tutkittaville tarjottiin myös mahdollisuutta olla yhteydessä suoraan tutkijoihin, mikäli esiin nousee kysymyksiä tutkimukseen liittyen. Tutkimuksen aikana aineistoa kerättiin suoraan harkinnanvaraisesti valituista kunnista. Kyseisten kuntien käytänteiden mukaisesti tutkijat täyttivät tutkimuslupahakemuksen, jotta kunnat pystyvät jakamaan kyselylomakkeen kunnan sisäisesti peruskouluihin.

Tutkimuksessa huolehdittiin vastaajien anonymiteetistä ja aineisto siirrettiin kyselylomakkeen sulkemisen jälkeen kahden salasanan taakse. Vastaajille korostettiin ja ilmoitettiin kyselylomakkeessa sekä kyselylomakkeen liitteenä olevassa tietosuojailmoituksessa, miten vastaajien anonymiteetistä huolehditaan. Vastaajat eivät olleet yksilöitävissä tutkimusaineistosta missään tutkimuksen vaiheessa. Kyselylomakkeessa kysyttiin vastaajan koulun nimeä, mutta sitä ei tuotu esille tutkimuksen aikana. Koulun nimeä oli tarpeellista kysyä, jotta saatiin selville, kuinka monesta eri koulusta vastaajia saatiin.

Aineiston analysoinnissa tutkijat eivät ole muuttaneet vastaajien vastauksia ja mikäli vastaus on ollut epäselvä, se on poistettu aineistosta. Aineisto on myös esitetty sellaisenaan, miten tutkijat ovat sen saaneet. Tutkimusaineistoa säilytetään pro gradu -tutkielman julkaisuun asti. Tutkielman valmistuttua kaikki aineistoon liittyvät tiedostot tuhoetaan pysyvästi.

6.6 Jatkotutkimusehdotukset

Aihe on tärkeä ja tämän tutkimuksen ei tulisi jäädä viimeiseksi aihetta käsitteleväksi tutkimukseksi. Paremmilla resursseilla SISU-harjoituksia pystyisi tutkimaan laajemmin ja eri näkökulmista. Tämän tutkimuksen aikana ilmaantui asioita, joilla tätä kyseistä tutkimusta voisi kehittää. Vaikka kyselylomakkeen luomiseen käytettiin aikaa ja se yritettiin luoda mahdollisimman tehokkaaksi aineistonkeruumenetelmäksi, siinä on kehitettävää. Kyselylomakkeessa vastaajan taustatietoja selvittävässä osiossa tulisi kysyä vastaajalta, kuinka kauan vastaaja on toiminut opettajana sen hetkessä koulussa. Joissakin kysymyksissä olisi tarpeellista muuttaa vastausvaihtoehtoja siten, että ne kertoisivat vastauksen tarkemmin. Yksi esimerkki on kysymys, jossa selvitettiin, kuinka moneen SISU-harjoitukseen vastaaja on osallistunut viimeisen viiden vuoden aikana. Kyseisessä kysymyksessä vastausvaihtoehdot olisivat tutkimuksen kannalta hyödyllisemmät ja tarkemmat, jos niissä olisi vain yksi tietty lukumäärä, eikä jaotellut lukumääriä, kuten 1–2 ja 3–4. Myös kysymyksissä, joissa selvitettiin vastaajien tietämystä sisälle suojautumismenetelmistä eri uhkatilanteissa, nähdään paremmaksi kysymysmuodoksi väittämät, eikä monivalintakysymykset. Näillä muutoksilla vastauksien mahdollisuus jäädä tulkinnanvaraisiksi pienenesi.

Haastattelu olisi voinut myös olla aiheen tutkimiselle luotettavampi vaihtoehto, sillä kyselylomakkeiden kysymykset voidaan vastaajien puolesta käsittää eri tavalla, miten tutkijat ovat ne tarkoittaneet (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 231). Tämän tutkimuksen merkittävin rajoite oli kyselylomake, joka koettiin myös tutkijoiden puolesta tutkimuksen toteutumisen kannalta merkittävimmäksi osioksi. Kyselylomakkeessa ei mahdollisesti tule vastaajien mielipide ja kokemukset kokonaisuudessaan ilmi. Vaikka kyselylomakkeessa oli vapaankommentin kenttiä, joihin vastaajat pystyivät täydentämään vastauksiaan, vastaajat eivät silti välttämättä tuoneet koko näkemystään aiheesta esille. Vastaajat voivat kokea kommenttikenttään kirjoittamisen työläämpänä ja vaikeampana tapana tuoda omia näkemyksiään ilmi. Haastattelu olisi voinut olla vastaajien näkökulmasta vähemmän työläämpi vaihtoehto ja tutkijat olisivat voineet vaikuttaa haastattelun etenemiseen. Kyselylomakkeessa

kaikki työ jää vastaajalle. Haastattelua ei kuitenkaan nähty realistisena aineistonkeruu tapana riittävän otoskoon saavuttamiseksi.

Aihe näyttää olevan pelottava oppilaille ja huolta herättävä myös opettajille, varsinkin kun SISU-harjoitukset voidaan opettajien toimesta helposti rinnastaa väkivallanuhkaan tai kouluväkivaltatapauksiin. Opettajat muistavat hyvin Suomea järkyttäneet kouluväkivaltatapaukset ja siksi aihe on hyvin sensitiivinen myös opettajien kohdalla. Vaikka aihe on sensitiivinen ja vaikea käsitellä, tulee kuitenkin mahdollisiin riskeihin varautua, mikä puolestaan ennaltaehkäisee koulun yleisurvallisuuden järkkymistä. On mahdollista, että opettajat välttävät harjoitusta ja kertovat syyksi oppilaiden pelon, vaikka pelko olisikin opettajissa. Opettajan tulee kehittää tämän suhteen omaa ammattitaitoaan, sillä opettajan tulee olla toimintakyinen myös tositilanteessa. Opettajan tulee pystyä ohjaamaan oppilaita toimimaan oikeiden menetelmien mukaisesti. Vastaajat toivoivat ohjeistusta siihen, miten aiheen pelottavuutta voisi lieventää ja miten SISU-harjoituksia järjestetään ilman pelon vaikutuksia. Hyvänä jatkotutkimusaiheena olisikin se, että tutkittaisiin, miten aihetta tuodaan esille ilman pelon vaikutuksia ja sen pohjalta mahdollisesti luoda opettajille opas SISU-harjoitusten toteuttamiseen. Tutkimuksen teorian, tulosten ja turvallisuuskulttuurin periaatteiden pohjalta laadittiin SISU-harjoituksen kehittämissuhteita, jotka ovat sovellettavissa tarvittaessa myös peruskoulun ulkopuolisiin oppilaitoksiin (ks. Luku 7.)

7 SISU-harjoitusten kehittäminen jatkossa ja toteutusehdotuksia

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimustulosten ja aiempien tutkimusten pohjalta SISU-harjoitusten kehittämistä. Toimintaohjeet harjoitukseen on eritelty väkivallan uhassa ja ympäristöuhassa tarvittaviin ohjeisiin. Opettajan ja oppilaan vastualueet harjoituksen aikana ovat erilaisia, jonka vuoksi ohjeet on laadittu myös erikseen opettajille ja oppilaille. SISU-harjoitusten toteuttamiseksi ja kehittämiseksi laadittiin turvallisuuskulttuurin periaatteiden, teorian ja tulosten pohjalta huomioitavia ehdotuksia, jotka esitetään taulukossa 9. Harjoitusten kehittäminen koostuu ennakoinnista, henkilöstön harjoittelusta, harjoituksen suunnittelusta, henkilöstön tehtävistä ja arvioinnista.

Taulukossa 9 esitellään turvallisuuskulttuurin periaatteiden, teorian ja tulosten pohjalta yhdistettyä tietoa. Ehdotuksia SISU-harjoituksessa huomioitavia näkökohtia on koottu ennakointia, henkilöstön harjoittelua, harjoitusten suunnittelua, henkilöstön tehtäviä ja toiminnanarviointia tarkastelevista tutkimuksista (SPEK 2021; Waitinen 2011; Ranta & Martikainen 2016; Vainikainen ym. 2018; Hertig ym. 2007; Lindfors 2012; Reiman ym. 2008; Sisäministeriö 2014; Sisäministeriö 2021; OPH 2022; Schildkraut ym. 2020) sekä tämän tutkimuksen tulosten (taulukot, kuvat) pohjalta. Kehittämissuhteet on siis koottu teoriataustan ja tutkimustulosten synteessä.

Taulukko 9. Tutkielman teoriataustan ja tulosten synteessinä luotuja ehdotuksia sekä huomioitavia näkökohtia SISU-harjoitusten toteuttamiseksi ja kehittämiseksi.

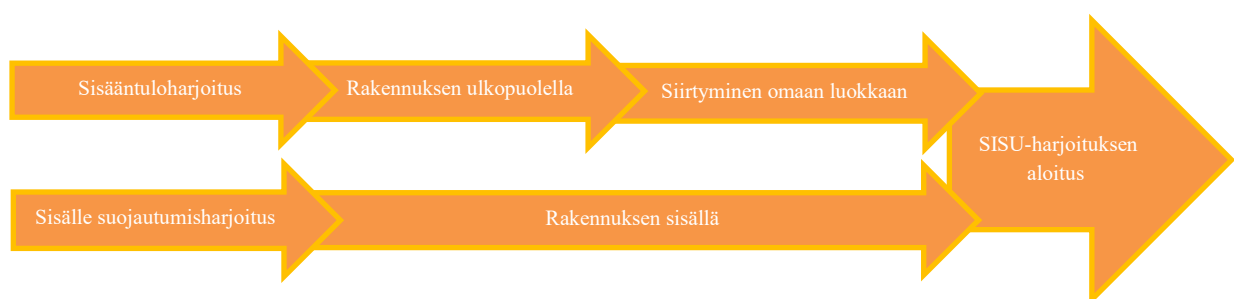
Vaihe	Tehtävä	Vastuuhenkilö
Ennakointi	<ul style="list-style-type: none"> • Turvatiimin muodostaminen • Säännöllinen harjoittelu • Koulutukset • Koulun turvallisuusohjeisiin tutustuminen • Henkilöstön asennoituminen 	Rehtori
Henkilöstön harjoittelu	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilöstölle jaetaan roolit ja vastuualueet (Väkivalta- ja ympäristöuhka) • Turvallisuuskävely • Henkilöstön vastuut ja tehtävät tilassa. (Väkivalta- ja ympäristöuhka) • Harjoituksen arviointi. • Tilojen ja toiminnan arviointi • Toiminnan kehittäminen arvioinnin pohjalta 	Rehtori & Turvatiimi
Harjoituksen suunnittelu	<ul style="list-style-type: none"> • SISU-harjoitus poistumisharjoituksen yhteydessä esim. turvallisuusviikolla (esim. väkivalta SISU → poistumish. Poistumish. → ympäristö SISU) • Pyrkiminen yhteistyöhön pelastusviranomaisten kanssa • Tiedottaminen harjoituksesta opettajille ja muulle henkilöstölle 	Rehtori & Turvatiimi
Henkilöstön tehtävät	<ul style="list-style-type: none"> • Kertoo oppilaille oikeat toimintamenetelmät • Järjestyksen ja toiminnan ohjaaminen • Asennoituminen 	Rehtori & Opettajat
Arviointi	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaiden kanssa harjoituksen läpikäynti ja toiminnan arviointi • Toiminnan kehittäminen arvioinnin pohjalta 	Rehtori & Opettajat

SISU-harjoituksen kehittäminen alkaa koulun turvallisuuskulttuurin kehittämisestä. Kouluun tulisi muodostaa turvatiimi opettajista, jossa tiimin vastuuhenkilönä toimii rehtori tai se henkilökunnan jäsen, jolla on laaja ymmärrys turvallisuuskulttuurista. Rehtori ja turvatiimi keräävät turvallisuustietämystä koulutuksista ja kirjallisuudesta, sekä luovat näiden tietojen pohjalta kouluun turvallisuusohjeet tai turvallisuuskansion. Ohjeita tai kansiota opiskelemalla muiden opettajien turvallisuustietoisuus lisääntyy, joka myös mahdollisesti kehittää opettajien asennoitumista turvallisuuteen.

Henkilökunnan tulee valmistautua harjoitukseen etukäteen, ennen varsinaista SISU-harjoitusta oppilaiden kanssa. Rehtorin ja turvatiimin vastuulla tulee olla tiettyjen roolien jakaminen erilaisiin tilanteisiin. Esimerkiksi, kuka sammuttaa ilmanvaihdon mahdollisen ympäristöuhan

iskiessä ja kuka toimisi varahenkilönä tarvittaessa. Roolit ovat koulu- ja rakennuskohtaisia. Turvallisuuskävelyllä taataan henkilökunnan turvallisuus- ja rakennustietoisuus. Turvallisuuskävelyn aikana käydään myös läpi roolien tehtävät. Henkilökunnan tulee arvioida lopuksi harjoituksen aikaista toimintaa ja esittää mahdollisia kehitysehdotuksia rehtorille ja turvatiimille. Tutkimuksessa vastaajat toivat myös esille mahdollisen salakuulutuksen käytön. Esimerkkinä eräs vastaaja kertoi, että heidän koulussaan, jos on tarve sisälle suojautumiseen, kutsutaan ranskan kielen opettajaa kansliaan. Kyseisen vastaajan koulussa ei ole ranskan kielen opettajaa, mutta muu henkilökunta tietää silloin, mistä on kyse.

Rehtori ja turvatiimi suunnittelevat SISU-harjoituksen. Hyvänä ajankohtana voisi olla mahdollinen koulun teemaviikko, jossa aiheena olisi turvallisuus. Harjoitus pyrittäisiin järjestämään pelastusviranomaisten kanssa yhteistyössä. Tutkimuksen aikana vastaajat toivat paljon esille SISU-harjoituksen pelottavuutta ja sen psyykkisiä vaikutuksia oppilaisiin varsinkin väkivallan uhan harjoittelussa. Osassa kouluissa harjoitusta ei ole järjestetty laisinkaan vedoten juuri pelottavuuteen. Harjoitusta tulisi kuitenkin järjestää, vaikka harjoittelemalla, miten toimia mahdollisen ympäristöuhan tilanteessa. Väkivallan uhka on epätodennäköinen uhka, mutta ei kokonaan poissuljettu. Mahdollinen ehkäisykeino negatiivisille jälkivaikutuksille voisi olla SISU-harjoituksen järjestäminen poistumisharjoituksen yhteydessä. Ensin olisi SISU-harjoitus ja luokissa opettajat käsittelevät oppilaiden kanssa vain oppilaiden tärkeimmät tehtävät, eli miten sijoittua luokassa ja mitä tilanteen aikana tulisi tehdä luokassa. Kyseiseen tilanteeseen ei varattaisi liikaa aikaa ja siitä jatkettaisiin poistumisharjoitukseen. Näin oppilaiden kanssa käytäisiin vain tärkeimmät asiat harjoituksesta läpi ja poistumisharjoituksen ollessa jälkimmäisenä, oppilaat eivät välttämättä jäisi ajattelemaan sisälle suojautumiseen liittyviä pelottavia asioita.

Kuvio 17. Sisääntuloharjoituksen ja sisälle suojautumisharjoituksen eroavaisuus.

Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että vastaajilla on epäselvyyksiä SISU-harjoituksesta käytettävistä käsitteistä. Kuviossa 17 kuvataan miten sisääntuloharjoitus ja sisälle

suojautumisharjoitus eroavat toisistaan. Sisääntuloharjoituksessa harjoitukseen osallistuvat ovat aluksi rakennuksen ulkopuolella, josta siirrytään ensin sisälle rakennukseen omaan luokkaan. Sisälle suojautumisharjoituksessa harjoitukseen osallistuvat ovat jo rakennuksen sisällä. Käytännössä ainoana eroavaisuutena on se, että henkilöt sijaitsevat eripaikoissa ennen harjoituksen aloitusta. Kuitenkin kyseessä on vain eri termi, joten harjoituksen sisällöt ovat silti kummassakin samat. Luvussa 6.1 on osoitettu lisää käsitteiden merkityksien eroavaisuuksia vastaajille.

7.1 SISU-harjoitus väkivallan uhassa

Toimintaohjeita voidaan käyttää seuraavissa koulun ulkopuolisissa väkivallan uhissa: uhkaavasti käyttäytyvät henkilö tai eläin.

Ohjeet opettajalle:

- Ohjeista oppilaita
- Lukitse ovi
- Siirrä tarvittaessa huonekaluja oven eteen
- Tarkista riittävä näkyvyyden esto tilaan
- Pysy rauhallisena
- Varmista sijoittuminen tilaan (oven puoleiselle seinälle, kauas ovesta)
- Pidä puhelin lähellä, mutta äänettömällä
- **ÄLÄ** poistu tilasta ennen vaara ohi -tiedotetta

Ohjeet oppilaalle:

- Seuraa opettajan ohjeita
- Sulje ovet
- Sulje ikkunat ja verhot
- Pysy hiljaa
- Sijoitu oven puoleiselle seinälle, kauas ovesta
- Pysy rauhallisena
- Pysy matalana
- Vältä liikkumista
- Vältä puhelimen käyttöä
- **ÄLÄ** poistu tilasta ennen opettajan lupaa

7.2 SISU-harjoitus ympäristöuhassa

Toimintaohjeita voidaan käyttää seuraavissa koulun ulkopuolisissa ympäristöuhissa: vaarallinen sääilmiö, luonnonkatastrofi, kemikaali- tai kaasuonnettomuus, säteilyvaara.

Ohjeet opettajalle:

- Ohjeista oppilaita
- Ohjaa oppilaat suojaamaan tilaan
 - o **HUOM! kemikaali- tai kaasuvaara** yläkerrokseen, **säteilyvaara** kellariin/väestönsuojaan
- Pysy rauhallisena
- Sulje ilmanvaihto
- Varmista ovet, ikkunat ja tuuletusaukot
- Seuraa ohjeita radion kautta
- **ÄLÄ** poistu tilasta ennen vaara ohi -tiedotetta

Ohjeet oppilaalle:

- Seuraa opettajan ohjeita
- Sulje ovet, ikkunat ja tuuletusaukot
- Pysy rauhallisena
- Vältä puhelimen käyttöä
- **ÄLÄ** poistu tilasta ennen opettajan lupaa

Lähteet

- Antonsen, S. 2009. *Safety culture: theory, method and improvement*. Routledge.
<https://doi.org/10.1201/9781315607498> (Luettu 11.5.2021)
- Brooks, D. 2010. What is security: Definition through knowledge categorization. *Security Journal*, 23(3), 225–239. <https://doi.org/10.1057/sj.2008.18> (Luettu 19.05.2021)
- Cooper, M.D. 2000. Towards a model of safety culture. *Safety Science*, 36(2), 111–136.
[https://doi.org/10.1016/S0925-7535\(00\)00035-7](https://doi.org/10.1016/S0925-7535(00)00035-7) (Luettu 3.2.2021)
- Creswell J.W., & Plano Clark, V. L. 2018. *Designing and conducting mixed methods research* (3. uud. p.). SAGE.
- Fisher, B, Mowen, T. J., & Boman, J. H. 2018. School Security Measures and Longitudinal Trends in Adolescents' Experiences of Victimization. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(6), 1221–1237. <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0818-5> (Luettu 15.1.2021)
- Hertig, C., McGough, M & Smith, S. 2007. Leadership for protection professionals. Teoksessa Davies, S., & Hertig, C. 2008. *Security Supervision and Management: The Theory and Practice of Asset Protection* (3. uud. p.). Elsevier Science & Technology, 219–240.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/reader.action?docID=635380> (Luettu 19.05.2021)
- Hertig, C. & Rowett, R. 2007. The supervisor's role in safety. Teoksessa Davies, S., & Hertig, C. 2008. *Security Supervision and Management: The Theory and Practice of Asset Protection* (3. uud. p.). Elsevier Science & Technology, 261–267.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/reader.action?docID=635380> (Luettu 19.05.2021)
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. 2009. *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Irwin, V. Wang, K., Cui, J., Zhang, J., & Thompson, A. 2021. Report on Indicators of School Crime and Safety: 2020. NCES 2021-092/NCJ 300772. Teoksessa National Center for Education Statistics. National Center for Education Statistics.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Koffel, W. E. 2015. Protecting our schools: schools require fire detection and suppression, mass notification systems (MNS), and emergency communication systems (ECS) to protect occupants. because many schools are becoming multi-use buildings with theaters, computer

rooms, and flexible classroom spaces, the fire protection engineer's job has become more complex. *Consulting-Specifying Engineer*, 52(9), 28–.

- Lindstrom Johnson, S. Bottiani, J., Waasdorp, T. E., & Bradshaw, C. P. 2018. Surveillance or Safekeeping? How School Security Officer and Camera Presence Influence Students' Perceptions of Safety, Equity, and Support. *Journal of Adolescent Health*, 63(6), 732–738. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.06.008> (Luettu 16.12.2020)
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys (2. uud. p.). Vastapaino.
- Kyberturvallisuuskeskus. 2020. Kyberturvallisuus ja yrityksen hallituksen vastuu. Traficom julkaisuja. https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/sites/default/files/media/publication/T_KyberHV_digi_AUK_220120.pdf (Luettu 5.3.2021)
- Kyberturvallisuuskeskus. 2020. Tietoturvan vuosi 2019. Kyberturvallisuuskeskuksen vuosikatsaus. Traficom julkaisuja. https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/sites/default/files/media/file/Traficom_tietoturvanvuosi_2019_WEB_sivuittain.pdf (Luettu 5.3.2021)
- Lindfors, E. 2012. Turvallinen oppimisympäristö, oppilaitoksen turvallisuuskulttuuri ja turvallisuuskasvatus – käsitteellistä pohdintaa ja tutkimushaasteita. Teoksessa Lindfors, E., (toim.) Marjanen, P., Paasonen, J., & Waitinen, M. 2012. Kohti turvallisempaa oppilaitosta!: oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita: OPTUKE-verkoston I tutkimus- ja kehittämissymposium Hämeenlinnassa 8.–9.2. 2011, 12–28.
- Lindfors, E. & Teperi, A. 2018. Incidents in Schools - Incident Analysis in Developing Safety Management. Teoksessa *Advances in Human Factors in Training, Education, and Learning Sciences* (Vol. 785). Springer International Publishing, 462–471 https://doi.org/10.1007/978-3-319-93882-0_44 (Luettu 20.4.2021)
- Lindfors, E. & Somerkoski, B. 2016. Turvallisuusosaaminen luokanopettajakoulutuksen opetussuunnitelmassa. Teoksessa Pakula, H-M., Kouki, E., Silfverberg, H., & Yli-Panula, E. Uudistuva ja uusiutuva ainedidaktiikka. 328–343
- Lindfors, E. & Somerkoski, B. 2018. Turvallisuuden edistäminen oppimisympäristössä. Teoksessa Granö, P., Hiltunen, M., Jokela, T. (toim.) & Aerila J.-A Suhteessa maailmaan. Ympäristöt oppimisen avaajina. Lapland University Press, 291–305.
- Lindfors, E., Somerkoski, B., Waitinen, M., Jyrhämä, R., Sormunen, K & Seppälä, T. 2020. Opettajakoulutuksen omatoimisen varautumisen tilannekuva ja kehittämisuuntia. Teoksessa

- Puustinen, A (toim.) & Haikonen, K. Pelastus- ja turvallisuustutkimuksen vuosikirja 2020. Pelastusopisto, 55–82.
- Mamia, T. 2005. SPSS-alkeisopas. Statistical Package for Social Sciences. Tampereen yliopisto. http://groups.jyu.fi/sporticus/lahteet/LAHDE24_spss.pdf (Luettu 16.2.2022)
- Martikainen, S. & Ranta, T. 2020. Varautuva, ennakoiva oppilaitos ja korkeakoulu–jatkuvuuden turvaaminen arjen normaalioloista poikkeusoloihin. Laurea ammattikorkeakoulu. Laurea julkaisut 141. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/343857/Laurea%20Julkaisut%20141.pdf?sequence=2> (Luettu 14.3.2021)
- Martin, P.H. 2009. As risk management evolves, is operational risk management important? *Journal of Operational Risk*, 4(4), 75–84. <https://doi.org/10.21314/JOP.2009.066> (Luettu: 12.5.2021)
- Mathis, T.L. & Galloway, S. M. 2013. STEPS to safety culture excellence. J. Wiley & Sons. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/reader.action?docID=1120849&query=safety+culture#> (Luettu 11.5.2021)
- May, D. 2018. Introduction to the Special Issue on School Safety: Increasing Understanding/Decreasing Misunderstandings in the Realm of School Safety. *American Journal of Criminal Justice*, 43(1), 1–5. <https://doi.org/10.1007/s12103-018-9433-y> (Luettu 15.12.2020)
- Modzeleski, W., Mathews-Younes, A., Arroyo, C., Mannix, D., Wells, M., Hill, G., Yu, P., & Murray, S. 2012. An introduction to the Safe Schools/Healthy Students Initiative. *Evaluation and Program Planning*, 35(2), 269–272. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2011.11.001> (Luettu 24.10.2021)
- Mooij, T., & Fettelaar, D. 2013. School and Pupil Effects on Secondary Pupils’ Feelings of Safety in School, Around School, and at Home. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(6), 1240–1266. <https://doi.org/10.1177/0886260512468242> (Luettu 19.4.2021)
- Nuikkinen, K. 2009. Koulurakennus ja hyvinvointi: teoriaa ja käyttäjän kokemuksia peruskouluarkkitehtuurista. Tampere University Press. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66456/978-9514476655.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Luettu 8.11.2020)
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (Luettu 19.4.2021)

- Opetushallitus. 2021. Turvallisuuden johtaminen. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/turvallisuuden-johtaminen> (Luettu 4.2.2021)
- Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa: seurantaryhmän loppuraportti. 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Koulutuspolitiikan osasto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75299/tr08.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Luettu 17.2.2021)
- Opettajien ammattijärjestö. 2021. Toisen asteen koulutus. <https://www.oaj.fi/politiikassa/suomalainen-kasvatus-ja-koulutusjarjestelma/toisen-asteen-koulutus/> (Luettu 28.4.2021)
- Paasonen, J., Huuromäki, T., Paasonen, L., Kallinen, L.-M., & Paasonen, J. 2012. Oppilaitoksen turvallisuusjohtaminen. Tietosanoma.
- Pelastuslaki 2011. 379/29.4.2011. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379> (Luettu 4.2.2021)
- Perusopetuslaki 1998. 628/21.8.1998. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628> (Luettu 4.2.2021)
- Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus.
- Ranta, T., & Martikainen, S. 2016. Sisälle suojautuminen oppilaitoksissa. Laurea Julkaisut 75. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/122040/Laurea%20julkaisut%2075.pdf?sequence=1> (Luettu 14.3.2021)
- Rehacek, P. 2019. Risk management as an instrument of effectiveness of quality management system. *Calitatea*, 20(168), 93–96. <https://www-proquest-com.ezproxy.utu.fi/docview/2166930450/fulltext/27247B809FCC4413PQ/1?accountid=14774> (Luettu 14.5.2021)
- Reiman, T., Pietikäinen, E. & Oedewald, P. 2008. Turvallisuuskulttuuri. Teoria ja arviointi. VTT. <https://www.vttresearch.com/sites/default/files/pdf/publications/2008/P700.pdf> (Luettu 16.2.2021)
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Eettiset kysymykset. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1.html (Luettu 3.5.2021)
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovarasto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_2.html (Luettu 22.3.2021)

- Sanastokeskus TSK. 2021. TEPA-termipankki. Hakusanat “rehtori” ja “kouluorganisaatio”.
<https://termipankki.fi/tepa/fi/> (Luettu 17.5.2021)
- SASKY koulutuskuntayhtymä. 2017. Toimintaohjeita vaara- ja onnettomuustilanteisiin. Petäjä-
opisto. https://sasky.fi/wp-content/uploads/2020/02/toimintaohje_vaara_ja_onnettomuus.pdf
(Luettu 14.5.2021)
- Schildkraut, J. & Nickerson, A. B. 2020. Ready to Respond: Effects of Lockdown Drills and Training
on School Emergency Preparedness. *Victims & Offenders*, 15(5), 619–638.
<https://doi.org/10.1080/15564886.2020.1749199> (Luettu 3.3.2021)
- Schildkraut, J., Nickerson, A. B., & Ristoff, T. 2020. Locks, Lights, Out of Sight: Assessing
Students’ Perceptions of Emergency Preparedness across Multiple Lockdown Drills. *Journal
of School Violence*, 19(1), 93–106. <https://doi.org/10.1080/15388220.2019.1703720> (Luettu
8.3.2021)
- Servoss, T. 2017. School Security and Student Misbehavior: A Multi-Level Examination. *Youth &
Society*, 49(6), 755–778. <https://doi.org/10.1177/0044118X14561007> (Luettu 17.12.2021)
- SFS-ISO 31000: 2018. Riskienhallinta. Ohjeet. Helsinki: Suomen standardisoimisliitto.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72811/URN%3aNBN%3afe201504226148.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Luettu 11.3.2021)
- Sisäministeriö. 2014. Teoilla tuloksiin – Sisäisen turvallisuuden ohjelman vuosiraportti 2014.
Sisäministeriön julkaisu 32/2014.
- Sisäministeriö. 2021. Pelastustoimi. Suojautuminen sisään. [https://pelastustoimi.fi/koti-ja-
arki/hatatilanne/suojautuminen-sisaan](https://pelastustoimi.fi/koti-ja-arki/hatatilanne/suojautuminen-sisaan) (Luettu 5.2.2021)
- Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu: opas sosiaali- ja terveydenhuollon johdolle ja
turvallisuusasiantuntijoille. 2011. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Somerkoski, B. Kärki, T., & Lindfors, E. 2019. Learning Outcomes: Safety Education for
Comprehensive School Pupils. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*,
26(3), 265–277. <https://doi.org/10.15405/ejsbs.262> (Luettu 19.4.2021)
- Stohlman, S. & Cornell, D. G. 2019. An Online Educational Program to Increase Student
Understanding of Threat Assessment. *The Journal of School Health*, 89(11), 899–906.
<https://doi.org/10.1111/josh.12827> (Luettu 15.2.2021)
- Suomen pelastusalan keskusjärjestö. 2021. Sisälle suojautuminen.
<https://www.spek.fi/turvallisuus/varautuminen-ja-paloturvallisuus/sisalle-suojautuminen/>
(Luettu 4.2.2021)

- Suomen pelastusalan keskusjärjestö. 2021. Kodin turvaopas. <http://turvaopas.pelastustoimi.net/> (Luettu 4.2.2021)
- Säteilyturvakeskus. 2021. Sisälle suojaautuminen. <https://www.stuk.fi/aiheet/sateilyvaara/toimintaohjeet-sateilyvaaratilanteessa/sisalle-suojaautuminen> (Luettu 5.2.2021)
- Tanner-Smith, E. Fisher, B. W., Addington, L. A., & Gardella, J. H. 2017. Adding Security, but Subtracting Safety? Exploring Schools' use of Multiple Visible Security Measures. *American Journal of Criminal Justice*, 43(1), 102–119. <https://doi.org/10.1007/s12103-017-9409-3> (Luettu 19.2.2021)
- Tashakkori, A. & Creswell, J. W. 2007. The New Era of Mixed Methods. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 3–7. <https://doi.org/10.1177/2345678906293042> (Luettu 20.2.2021)
- Teperi, A-M., Lindfors, E., Kurki, A-L., Somerkoski, B., Ratilainen, H., Tiikkaja, M., Uusitalo, H., Lantto, E & Pajala, R. 2018. Turvallisuuden edistäminen opetuslalla. Edusafe-projektin loppuraportti. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136842/EduSafe_Loppuraportti.pdf?sequence=4&isAllowed=y (Luettu 14.3.2021)
- Thomas, H. 2010. Learning spaces, learning environments and the dis“placement” of learning. *British Journal of Educational Technology*, 41(3), 502–511. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2009.00974.x> (Luettu 17.05.2021)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi. (Luettu 20.4.2022)
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. Helsinki. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf (Luettu 14.3.2021)
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. 2021. Mitä vaara ja riski tarkoittavat. <https://tukes.fi/koti-ja-vapaa-aika/kodin-kemikaalit/terveydelle-vaaralliset-kemikaalit/mita-vaara-ja-riski-tarkoittavat> (Luettu 10.2.2021)
- Työturvallisuuslaki 2002. 738/23.8.2002. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738> (Luettu 4.2.2021)
- Tähtinen, J. Laakkonen, E. & Broberg, M. 2020. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopisto.

- Vainikainen, J. P., Vastamäki, A., & Virkkunen, V. 2018. Sisälle suojaautuminen korkeakouluympäristössä.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158474/Vainikainen_JuhaPekka_Vastamaki_Aleksi_Virkkunen_Veikka.pdf?sequence=1 (Luettu 14.3.2021)
- Vallinkoski, K. & Koirikivi, P.-M. 2020. Enhancing Finnish basic education schools' safety culture through comprehensive safety and security management. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 6(2), 103–115. <https://doi.org/10.1080/20020317.2020.1720069> (Luettu 14.3.2021)
- Waitinen, M. 2011. Turvallinen koulu?: helsinkiläisten peruskoulujen turvallisuuskulttuurista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Helsingin yliopisto. https://drive.google.com/file/d/0B5_ZoI-N72r-ZERweDJGcFpsVVU/view (Luettu 20.2.2021)
- Yleisradio. 2019. Bjurström, E. Kymmenen vuotta sitten Suomi-sydän pysähtyi kahdesti Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien myötä – Tutkija: Nykyään toimimme paremmin, mutta parantaa voi. <https://yle.fi/uutiset/3-10999906> (Luettu 5.3.2021)
- Yleisradio. 2021. Kaakkinen, E. Wilma-järjestelmä päätyi taas vääriin käsiin Alahärmässä – kaupungin sivistysjohtaja hämmästelee yläkouluun kohdistunutta pommiuhkausta: ”Noinko helposti se käy?”. <https://yle.fi/uutiset/3-11808409> (Luettu 8.3.2021)

Liitteet

Liite 1. Tutkimuksen kyselylomake

**TURUN
YLIOPISTO**

Sisälle suojautumisharjoitusten (SISU) toteutuminen Suomen peruskouluissa

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Arvoisa opettaja, rehtori tai muu koulun henkilökunnan jäsen!

Sisälle suojautumista (SISU) käytetään ensisijaisena suojautumiskeinona ulkopuolisten uhkien varalta (väkivallan uhka, sääilmiö, kemikaalivuoto, savu). Tämä on ensimmäinen SISU:a käsittelevä tutkimus koulukontekstissa.

Vastauksesi on siis erittäin tärkeä.

Vastaamalla tähän kyselyyn annat arvokasta tietoa SISU:n kehittämiseksi. Vastajat säilyvät anonyymeinä ja heistä ei synny minkäänlaista GDPR-asetuksen mukaista henkilörekisteriä. Vastaaaja tai vastaajan työpaikka ei yksilöidy vastauksien perusteella missään tutkimuksen vaiheessa. Kyselyyn vastaaminen kestää keskimäärin 10 minuuttia. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista, mutta kysely on myös ainoa tapa saada laajaa aineistoa tutkimukseen perustavalle SISU:n kehittämiselle. Kiitokseksi vastauksesta lähetämme kaikille halukkaille koosteen tutkimustuloksista ja kehittämis ehdotuksia SISU-harjoituksen toteuttamiseen.

Lisätietoa tutkimuksesta sekä tietosuojailmoitus löytyy linkin takaa.

Tietosuojailmoitus:

<https://seafile.utu.fi/f/9d8ef5e86dbd487cb236/>

Lisätietoa tutkimuksesta:

<https://seafile.utu.fi/f/b4c75f1aaa814b72b7b0/>

Kiitos osallistumisestasi kyselyyn jo etukäteen!

1. Osallistumalla tähän kyselyyn annan luvan käyttää vastauksiani tutkimuksessa.

Kyllä, annan suostumukseni vastauksieni käyttöön

2. Esitiedot. (Koulun nimi tai paikkakunta ei tule tutkimuksen aikana millään tavalla ilmi)

Koulun nimi

Paikkakunta

3. Maakunta.

- Ahvenanmaa
- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Kainuu
- Kanta-Häme
- Keski-Pohjanmaa
- Keski-Suomi
- Kymenlaakso
- Lappi
- Pirkanmaa
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Päijät-Häme
- Satakunta
- Uusimaa
- Varsinais-Suomi

4. Virkanimike.

- Perusopetuksen luokanopettaja
- Perusopetuksen aineenopettaja
- Perusopetuksen rehtori
- Muu, mikä? _____

5. Perusopetuksen kouluaste, jossa työskentelette.

- Alakoulu

- Yläkoulu
- Yhtenäiskoulu

6. Koulun oppilasmäärä.

- 1-100
- 101-200
- 201-300
- 301-400
- 401-500
- 501-600
- Yli 600

7. Kuinka monta kertaa olette osallistuneet SISU-harjoitukseen viimeisen VIIDEN vuoden aikana?

- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- Yli 8
- En ole osallistunut SISU-harjoitukseen

8. Milloin koulussanne on viimeksi järjestetty SISU-harjoitus?

- Viimeisen vuoden aikana
- ...kahden vuoden aikana
- ...kolmen vuoden aikana
- ...neljän vuoden aikana
- Yli viisi vuotta sitten
- Ei koskaan
- En osaa sanoa

9. Kuinka usein harjoitus pyritään järjestämään viranomaisten (poliisi, pelastuslaitos) kanssa yhteistyössä?

- Useammin kuin kerran vuodessa
- Kerran vuodessa
- Kerran kahdessa vuodessa
- Kerran kolmessa vuodessa
- Harvemmin kuin kerran kolmessa vuodessa
- Ei koskaan
- En osaa sanoa

10. Miten Covid-19 pandemia on vaikuttanut harjoitusmääriin?

- Harjoitusta järjestetty useammin
- Harjoitusta järjestetty harvemmin
- Ei ole ollut vaikutusta
- En osaa sanoa

Tämän sivun kysymykset ovat kaikki monivalintakysymyksiä ja jokaisessa kysymyksessä voi valita yhden tai useamman vastausvaihtoehdon.

11. Kenelle SISU-harjoituksesta tiedotetaan etukäteen?

- Opettajille
- Oppilaille
- Oppilaiden vanhemmille
- Koulun muulle henkilökunnalle
- Muu
- Vaihtelevasti, miten?
- Ei tiedoteta
- En osaa sanoa

12. Millä tavalla harjoitus aloitetaan?

- Käyttämällä koulun kuulutusjärjestelmää
- Etukäteen sovittuna kellonaikana
- Hälytysjärjestelmän avulla
- Koulun muun sähköisen järjestelmän avulla (tietokone/puhelin)
- Muu, mikä? _____
- En ole osallistunut

13. Valitse mielestäsi tarvittavat sisälle suojautumisen vaiheet (koulun ulkopuolinen väkivallan uhka).

- Valojen sammutus
- Ovien lukitseminen
- Verhojen sulkeminen
- Sijoittumisen huomioiminen tilassa
- Kommunikointi ja tiedotus koulun sisällä, sekä miten? _____
- Kommunikointi ja tiedotus koulun ulkopuolelle, sekä miten? _____
- Tarpeettoman liikkumisen välttely
- Matkapuhelimien hiljentäminen
- Matalana pysyminen
- Hiljaisuus
- Muu, mikä? _____
- En ole osallistunut SISU-harjoitukseen

14. Valitse mielestäsi tarvittavat sisälle suojautumisen vaiheet (kemikaali- tai kaasuvuoto).

- Ilmanvaihdon sulkeminen
- Siirtyminen rakennuksen yläkerrokseen
- Ikkunoiden sulkeminen
- Tuuletusaukkojen peittäminen

- Ovien sulkeminen
- Vaaratilanteen seuraaminen radion tai tv:n avulla
- Matkapuhelimen käytön välttäminen
- En ole osallistunut SISU-harjoitukseen

15. Miten harjoitus lopetetaan?

- Käyttämällä koulun kuulutusjärjestelmää
- Etukäteen sovittuna kellonaikana
- Koulun muun sähköisen järjestelmän avulla (tietokone/puhelin)
- Tietyn/tiettyjen henkilöiden toimesta, kuka ja miten? _____
- Muu, mikä? _____
- En ole osallistunut SISU-harjoitukseen

16. Harjoituksen jälkeiset toimenpiteet.

- Tarkastetaan oppilasmäärä
- Pysyminen tilassa, johon suojauduttu
- Arvioidaan harjoituksenaikainen toiminta oppilaiden kanssa
- Arvioidaan harjoituksenaikainen toiminta henkilökunnan kanssa
- Muu, mikä? _____
- En ole osallistunut SISU-harjoitukseen

17. Perustellaanko oppilaille SISU-harjoituksen järjestämisen syytä?

- Kyllä, mitä? _____
- Ei.

18. Kuinka moneen todelliseen tilanteeseen olette joutuneet, jolloin on vaadittu suojautumista sisälle? Minkälainen tilanne oli kyseessä?

- 0

- 1-2
 3-4
 5-6
 Yli 6
-
-
-
-

19. Vertailun vuoksi. Kuinka usein koulussanne järjestetään poistumisharjoitus?

- Useammin kuin kerran vuodessa
 Kerran vuodessa
 Kerran kahdessa vuodessa
 Kerran kolmessa vuodessa
 Harvemmin kuin kerran kolmessa vuodessa

20. Vastatkaa seuraaviin väittämiin omasta näkökulmastanne.

	Vastausvaihtoehdot				
	Täysin samaa mieltä	samaa mieltä	eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Minulla on riittävät valmiudet sisälle suojautumiseen	☐	☐	☐	☐	☐
SISU-harjoitukset ovat tärkeä osa turvallisuuskasvatusta	☐	☐	☐	☐	☐
SISU-harjoitukset kehittävät koko koulun turvallisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
SISU-harjoituksia tulisi järjestää enemmän	☐	☐	☐	☐	☐
Koen SISU-harjoitusten kehittävän valmiuksiani sisälle suojautumiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Koen, että nykyisissä SISU-harjoituksissa on kehitettävää	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla ei ole riittäviä valmiuksia sisälle suojautumiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on mahdollisuus esittää kehitysehdotuksia SISU-harjoituksiin liittyen	☐	☐	☐	☐	☐
Koulussamme opettajat suhtautuvat SISU-harjoitukseen vakavasti	☐	☐	☐	☐	☐
Uhkatilanteet ovat mahdollisia koulussa	☐	☐	☐	☐	☐

21. Vapaa kommentti liittyen SISU-harjoitukseen tai kyselyyn aiheesta.

22. Mistä koulussanne on saatu osaamista ja tietoa sisälle suojautumiseen sekä sen harjoitteluun?

23. Mikäli haluatte koosteen tutkimustuloksista ja harjoituksen kehittämismahdollisuuksista, voitte halutessanne jättää sähköpostiosoitteen.

Sähköpostiosoite